EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 6.11.2025
COM(2025) 668 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

2025. aasta eduaruanne ELi kliimameetmete kohta

{SWD(2025) 347 final}

Sisukord

1. Kliimameetmed: edusammud ja probleemid 7
   1.1 Kliimamuutuste mõju ja kasvuhoonegaaside heide: viimase aja suundumused ... 7
   1.2 Liikumine kliimaeesmärkide poole 13
   1.3 Edusammud kliimapoliitika ja sellealaste õigusaktide valdkonnas 18
   1.4 Edusammud liikmesriikides 20
   1.5 Avalik arvamus kliimamuutuste kohta 26
2. ELi heitkogustega kauplemise süsteem 27
   2.1 ELi HKSi heitkoguste piirmäär 27
   2.2 Heitesuundumused 28
   2.3 Enampakkumistulu 29
   2.4 Lennundus 30
   2.5 Meretransport 31
   2.6 Hooned, transport ja väiketööstus 32
3. Jõupingutuste jagamise määrusega hõlmatud heide 34
   3.1 Jõupingutuste jagamise määruses seatud eesmärgid 35
   3.2 Edusammud jõupingutuste jagamise määruses seatud eesmärkide saavutamisel 36
   3.3 Heitesuundumused eri liiki gaaside puhul 38
   3.4 Maanteetransport 40
4. Maakasutussektor 45
   4.1 LULUCFi sektori eesmärk 46
   4.2 Edusammude hindamine 47
   4.3 Maaseire tõhustamise meetmed 48
   4.4 Seonduvad algatused põllumajandus- ja metsandussektoris 50
   4.5 Süsiniku eemaldamise stiimulid ja kestlikud tavad 50
5. Tööstuslik süsinikumajandus 51
6. Kliimakerksus ja kliimamuutustega kohanemine 53
   6.1 Kliimaohud ja majanduslik kahju 53
   6.2 ELi meetmed kliimakerksuse suurendamiseks 56
   6.3 Liikmesriikide edusammud kliimakerksuse ning kliimamuutustega kohanemise poliitika ja õigusaktide valdkonnas 58

6.4 Piirkondlikud ja kohalikud meetmed 60
7. Investeeringud kliimameetmetesse 62
7.1 Investeerimisvajadused 62
7.2 Erasektori investeeringute kaasamine 65
7.3 Rahastamine ELi heitkogustega kauplemise süsteemist 69
7.4 Kliimaga seotud kulutused ELi eelarves 72
8. Rahvusvahelised kliimameetmed 79
8.1 Mitmepoolne koostöö 79
8.2 Kahepoolne koostöö 82
8.3 Kliimameetmete rahastamine ja rahvusvaheline koostöö 84

Miks me selle aruande avaldame?

Euroopa Komisjon jälgib ja hindab edusamme kliimaeesmärkide saavutamisel, nagu on ette nähtud ELi õigusaktidega. Energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse artikli 29 lõigete 1 ja 5 kohaselt peab komisjon alates 2021. aastast hindama edusamme ja esitama nende kohta igal aastal oktoobri lõpuks aruande. See kohustus täidetakse käesoleva kliimameetmete eduaruandega.

1. Kliimameetmed: edusammud ja probleemid

Olulised faktid

- 2024. aastal sai Euroopa taas tunda kliimamuutuste laastavat mõju; rekordilised temperatuurid ja äärmuslikud ilmastikunähtused mõjutasid tuhandete inimeste elu ja majandust ning osutasid tungivale vajadusele võtta kliimameetmeid.
- EL tegi edusamme, kahandades 2023. aastaga võrreldes kasvuhoonegaaside netoheidet 2,5 %.
- See tähendab, et EL püsib graafikus, et saavutada oma 2030. aasta eesmärk vähendada heidet 1990. aasta tasemega võrreldes 55 %, tingimusel et EL ja liikmesriigid rakendavad täielikult olemasolevaid ja kavandatud poliitikameetmeid.
- EL ja liikmesriigid suurendavad jõupingutusi ka kliimakerksuse ja kliimamuutustega kohanemise valdkonnas.
- Eurooplased väljendavad jätkuvalt muret kliimamuutuste pärast ning toetavad endiselt kindlalt ELi kliimaeesmärke ja -poliitikat.
- Ülemaailmne kasvuhoonegaaside heide suurenes 2024. aastal edasi ja jõudis 53,2 miljardi CO_2 ekvivalenttonnini.

1.1 Kliimamuutuste mõju ja kasvuhoonegaaside heide: viimase aja suundumused

2024. aasta oli maailmas kõige soojem registreeritud aasta ja esimene aasta, mil keskmine temperatuur oli industriaalühiskonna eelsest tasemest 1,5 °C kõrgem[1]. Euroopa on jätkuvalt kõige kiiremini soojenev maailmajagu. 2024. aastal oli ilmastikumustrites näha selget ida-lääne kontrasti. Ida-Euroopas oli enamasti soe ja registreeriti hulk rekordiliselt kõrgeid temperatuure, Lääne-Euroopas olid temperatuurid muutlikumad, sh mõnel kuul madalamad või keskmise lähedal.

Kliimamuutuste intensiivsemaks muutumise tõttu sagenesid 2024. aastal tõsise ja ulatusliku mõjuga äärmuslikud ilmastikunähtused[2]. Kagu-Euroopas oli kõigi aegade pikim kuumalaine. Metsa- ja maastikupõlengud tekitasid kahju rohkem kui 40 000 inimesele. Juulis hävis Kreekas Ida-Atikas suures põlengus ligikaudu 110 km^2 ja septembris puhkes lühikese aja jooksul mitu suurt põlengut Portugalis. Bulgaarias ja Rumeenias oli suvel põlenguid keskmisest rohkem. Samuti oli see aasta üks kümnest kõige märjemast aastast Lääne-Euroopas alates 1950. aastast. Tormid ja üleujutused tabasid enam kui 400 000 inimest, mille tagajärjeks oli vähemalt 335 hukkunut. Mitu tormi mais põhjustasid ulatuslikke üleujutusi Ida-Prantsusmaal, Lääne-Saksamaal,

[1] Maailma Meteoroloogiaorganisatsioon (WMO), „State of the Global Climate 2024“, 2025, https://wmo.int/publication-series/state-of-global-climate-2024.
[2] Copernicuse kliimamuutuste teenus ja Maailma Meteoroloogiaorganisatsioon (WMO), „European State of the Climate 2024“, 2025, https://climate.copernicus.eu/esotc/2024.

Belgias ja Madalmaades. Septembris rullus üle Kesk- ja Ida-Euroopa torm Boris ning oktoobris tõid rekordilised sademed Kagu-Hispaanias kaasa katastroofilised üleujutused, mis põhjustasid arvukaid surmajuhtumeid ja suurt majanduslikku kahju. Kõikjal Euroopas jätkub liustike sulamine, kusjuures Alpides asuvad liustikud kahanevad maailmas kõige kiiremini.

Need sündmused ja prognoosid osutavad tungivale vajadusele jätkata ambitsioonikate ja koordineeritud kliimameetmetega, et vähendada riske, kaitsta inimesi ja majandust ning suurendada võimet panna vastu kliimamuutuste kasvavale mõjule.

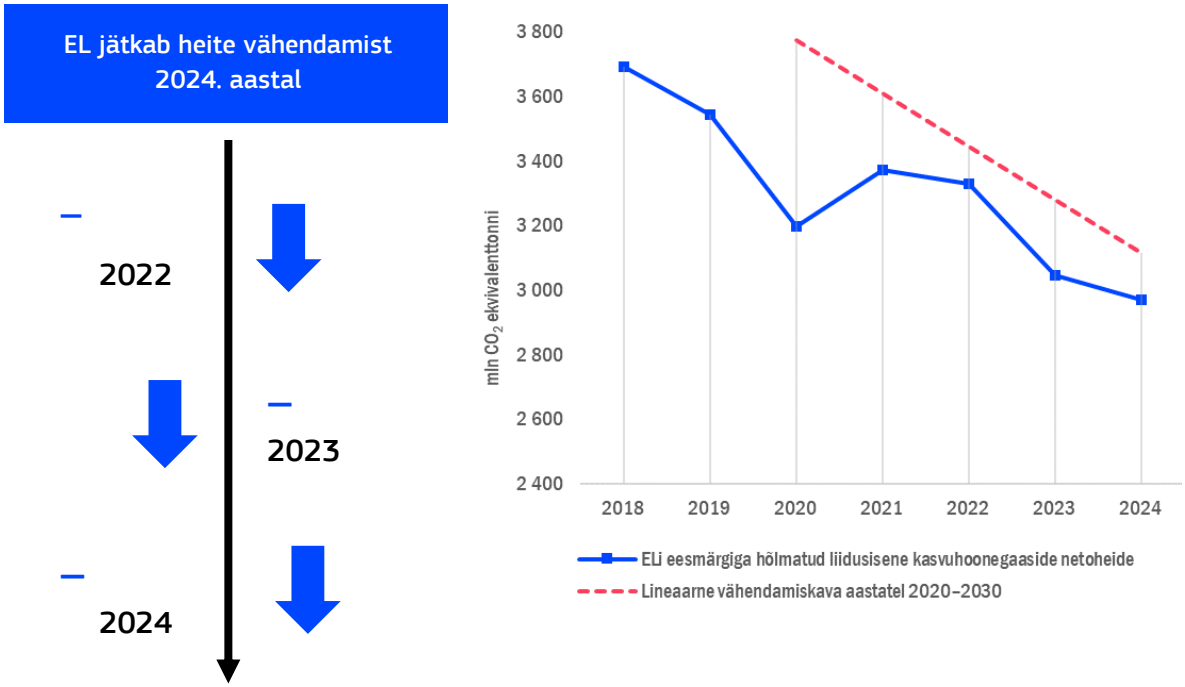
Kui ei võeta jõulisi leevendus- ja kohanemismeetmeid, on oodata, et kliimamuutused põhjustavad Euroopas veel enam temperatuurist tingitud surmajuhtumeid, eriti Vahemere piirkonnas ja Ida-Euroopas[3]. Samuti prognoositakse, et temperatuuride tõusu tõttu maailmas puutub üha suurem osa elanikkonnast oma eluajal kokku enneolematute äärmuslike kliimanähtustega[4].

Heitesuundumused ELis

Esialgsetest andmetest 2024. aasta kohta on näha, et kasvuhoonegaaside netoheide, mis hõlmab ELi eesmärgi kohaldamisalasse kuuluvast rahvusvahelisest lennundusest ja meretranspordist pärit heidet, **vähenes** ELis **2023. aastaga võrreldes 2,5%**. Heite vähenemine jätkus kooskõlas heitkoguste erakordse kahanemisega 2023. aastal. Heide oli 37,2 % väiksem kui 1990. aastal (või 39 %, kui arvestada ainult liidusisest netoheidet), samas kui SKP oli 71 % suurem, mis tähendab jätkuvat majanduskasvu lahtisidumist heitest[5].

[3] Masselot *et al.*, „Estimating future heat-related and cold-related mortality under climate change, demographic and adaptation scenarios in 854 European cities“, *Nature Medicine*, 2025, https://doi.org/10.1038/s41591-024-03452-2.
[4] Grant *et al.*, „Global emergence of unprecedented lifetime exposure to climate extremes“, *Nature*, 2025, https://doi.org/10.1038/s41586-025-08907-1.
[5] Käesolevas aruandes esitatud näitaja, mis kajastab 2024. aastal toimunud üldist muutust heitkogustes võrreldes 1990. aasta lähtetasemega, on väga sarnane mulluses kliimameetmete eduaruandes esitatud näitajaga, kuigi heitkogused vähenesid aastate 2023 ja 2024 võrdluses 2,5 %. See on peamiselt tingitud 2025. aastal toimunud ELi kasvuhoonegaaside inventuuri andmete läbivaatamisest, mille käigus vähendati netoheite 1990. aasta lähtetaset (ligikaudu 15 miljoni CO_2 ekvivalenttonni võrra) ja suurendati viimaste aastate netoheidet (kuni 60 miljonit CO_2 ekvivalenttonni), võrreldes 2024. aasta kasvuhoonegaaside inventuuriga, mida oli kasutatud 2024. aasta kliimameetmete eduaruandes. Selle põhjuseks oli eeskätt LULUCFi varasemate andmete oluline kohandamine 2025. aasta kasvuhoonegaaside inventuuris (lisateavet leiab aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 3. peatüki tekstikastist 2025. aastal toimunud kasvuhoonegaaside inventuuri läbivaatamise kohta). Olgu öeldud, et kui aluseks oleks võetud eelmine, 2024. aasta kasvuhoonegaaside inventuur (nii nagu mulluse aruande puhul), oleks ELi eesmärgiga hõlmatud netoheite kogumaht olnud 2023. ja 2024. aasta võrdluses toimunud vähenemise tulemusel 38,5 % väiksem kui 1990. aastal.

Joonis 1. ELi kasvuhoonegaaside netoheide (2018–2024)

Märkus. Näitajad põhinevad viimasel kasvuhoonegaaside heite inventuuril, mis hõlmab ELi liikmesriikide esitatud 2024. aasta ligikaudseid väärtusi. Rahvusvahelisest lennundusest ja meretranspordist pärit heidet, mis on reguleeritud liidu õigusega, hindab Euroopa Komisjon (vt aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 2. peatükk).

Kõige rohkem vähenes heide **energeetikasektoris**, kus heitkogused kahanesid 2023. aastaga võrreldes 8,6 % (66 miljonit CO_2 ekvivalenttonni) (joonis 2). Olulise panuse sellesse vähenemisse andis **elektrienergiasektor**, kus elektritootmisest tulenev heide vähenes 2023. aasta tasemega võrreldes 10,7 %[6]. See oli suuresti tingitud sellest, et taastuvatel energiaallikatel põhinev elektritootmine suurenes 8 %, tuumaenergia tootmine 5 % ning gaasi ja söe kasutamine vähenes vastavalt 8 % ja 12 %. Taastuvate energiaallikate puhul kasvas oluliselt päikeseenergia tootmine (19 %) ja hüdroenergia tootmine (12 %)[7]. Elektri tootmine tuuleenergiast suurenes mõõdukamalt, ligikaudu 2 %. Kokkuvõttes suurenes elektri tootmine 2024. aastal 2 %.

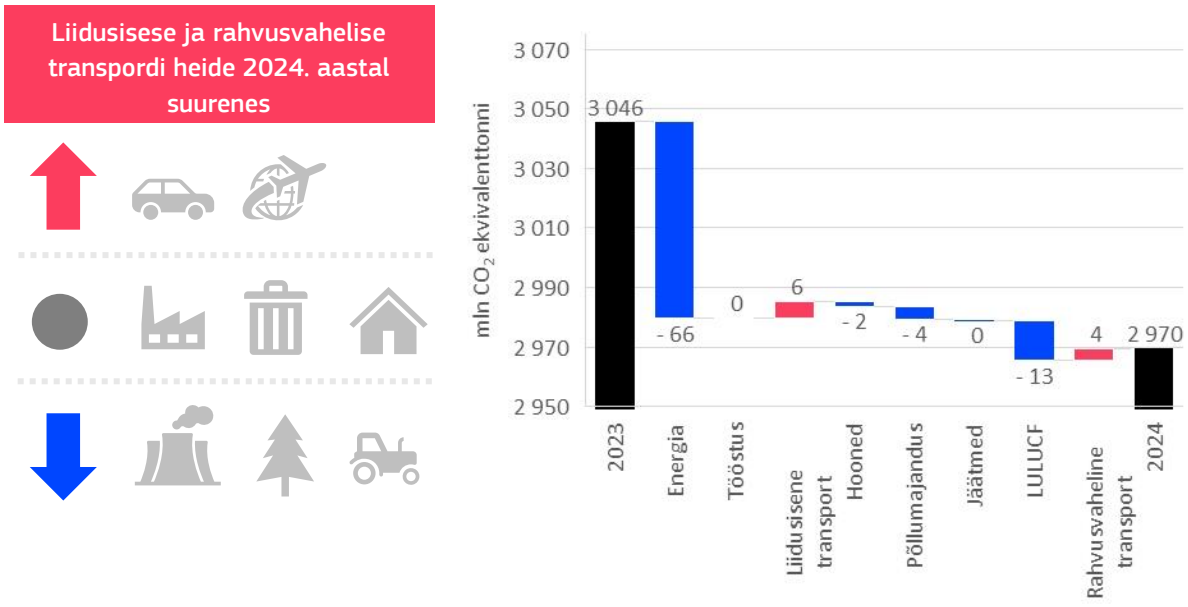
Tööstuse koguheide püsis 2024. aastal 2023. aastaga võrreldes üldjoontes stabiilne. Tööstussektori kaks peamist heiteallikat on kütuste põletamine kohapealseks soojuse, auru ja elektri tootmiseks ning energiaga mitteseotud tööstusprotsessid (nt tsemendiklinkri kaltsineerimine, lubja tootmine ning metalli- või kemikaalide tootmine). Kui kütuste põletamisest tulenev heide suurenes veidi (0,4 %), siis energiaga mitteseotud protsesside heide vähenes 0,5 %. See kajastab iga-aastaste sektoripõhiste suundumuste, tööstustoodangu suundumuste (2,6 % suurune kahanemine võrreldes

[6] Aluseks elektri- ja soojusenergia tootmisest tulenevad heitkogused ELi HKSis (liidu registri andmed seisuga 30. september 2025). 2 % sellest vähenemisest ei ole seostatav turusuundumustega, vaid on põhjustatud andmete ebajärjepidevusest, mis raskendab elektrijaamade heite eristamist tööstuskäitiste heitest. Üksikasjalikum teave on esitatud 2025. aastal koostatud süsinikuturgu käsitlevas aruandes.
[7] Aluseks Eurostati andmestik Net electricity generation by type of fuel - monthly data, [nrg_cb_pem].

2023. aastaga[8]) ja energiatõhususe suurenemise vastastikust mõju. Energiamahukate tööstusharude heide püsis üldiselt stabiilne, kuigi sektorite vahel esines erinevusi. Näiteks keemiasektoris suurenes tööstusprotsessidest tulenev heide 8,2 %, samas kui mineraalide sektoris, sealhulgas tsemendisektoris, vähenes see 2,5 %, kajastades suuresti muutusi tootmismahtudes.

Heite üldisele vähenemisele 2024. aastal aitas kaasa ka **põllumajandussektor**, kus heitkogused kahanesid eelmise aastaga võrreldes 1,2 % (ligikaudu 4 miljonit CO_2 ekvivalenttonni), samas kui **hoonete** ja **jäätmete** põhjustatav heide püsis üldjoontes muutumatuna. **Transpordisektori** heitkogused seevastu jätkasid suurenemist: liidusisese transpordi põhjustatud heide kasvas 0,7 % ning rahvusvahelisest lennundusest ja meretranspordist pärit heide 3 %. Selle tulemusena on transport nüüd sektoritest suurim heiteallikas Euroopas.

Joonis 2. Muudatus ELi kasvuhoonegaaside heites 2024. aastal sektorite kaupa

Märkused: 1) energeetikasektor hõlmab elektri ja soojuse tootmist ning nafta rafineerimist (kasvuhoonegaaside inventuuri kood 1.A.1). Samuti hõlmab see kaudset CO_2 heidet, muude sektorite heidet (kood 1.A.5) ja kontrollimatut heidet (kood 1.B); 2) tööstussektor hõlmab kütuste põletamist tootmis- ja ehitussektoris (kood 1.A.2) ning tööstusprotsessidest ja toodete kasutamisest tulenevat heidet; 3) hoonesektor hõlmab heidet, mida tekitab energia kasutamine elamutes ja teenindushoonetes ning põllumajandus- ja kalandussektoris (kood 1.A.4).

2024. aastal kahanes **ELi heitkogustega kauplemise süsteemi** (ELi HKS) raames veelgi energia- ja tööstuskäitiste heide, vähenedes 2023. aasta tasemega võrreldes 5,8 %. Selle tulemusel on see heide ligikaudu 50 % väiksem kui 2005. aastal. ELi HKSiga hõlmatud **lennunduse** heitkogused suurenesid 2023. aastaga võrreldes ligikaudu 15 %,

[8] Aluseks Eurostati andmestik Production in industry - annual data [sts_inpr_a].

ehkki umbes pool sellest kasvust oli tingitud geograafilise kohaldamisala suurenemisest[9].

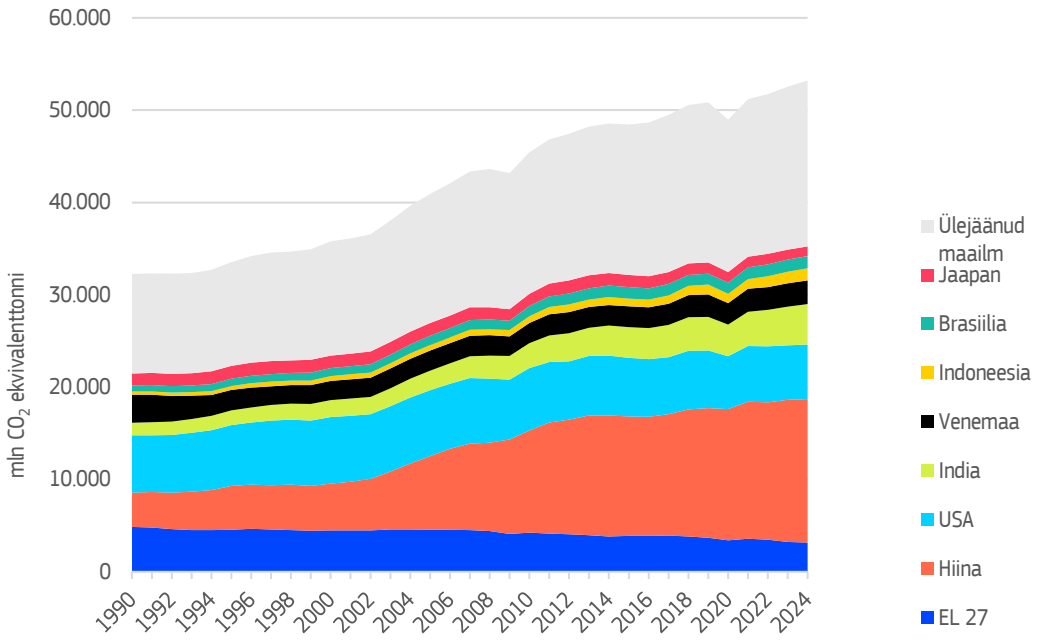
Jõupingutusi jagavates sektorites jäi heide 2023. aastaga võrreldes sarnasele tasemele. Maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse (**LULUCF**) sektori kasvuhoonegaaside heidet ja sidumist käsitlevatest 2024. aasta esialgsetest andmetest nähtub, et CO_2 netosidumine on suurenenud võrreldes 2023. aastaga ligikaudu 7 % (ehk 15 miljonit CO_2 ekvivalenttonni), kuigi ligikaudsed andmed tuleb veel läbi vaadata.

Ülemaailmsed suundumused

Komisjoni andmebaasi EDGAR 2025. aasta aruande kohaselt **jätkas ülemaailmne kasvuhoonegaaside heide 2024. aastal suurenemist** ja jõudis 53,2 miljardi CO_2 ekvivalenttonnini (joonis 3). Seda on 1,3 % rohkem kui 2023. aastal ja 4,7 % rohkem kui 2019. aastal, enne pandeemiat.

2024. aastal oli ülemaailmse heite suurenemise taga eeskätt elektrienergiasektor (+1,5 % ehk 235 miljonit CO_2 ekvivalenttonni). Selle põhjus oli suurem nõudlus jahutamiseks kasutatava energia järele, kasvav energiatarbimine tööstuses, üleminek elektritranspordile ja andmekeskuste kasv[10]. Tähtsuselt teine suurema heite põhjus oli kütuste põletamine tööstuses (+2,1 % ehk 131 miljonit CO_2 ekvivalenttonni), millele järgnes transport (+1,2 % ehk 99 miljonit CO_2 ekvivalenttonni).

Joonis 3. Ülemaailmne kasvuhoonegaaside heide (1990–2024)

[9] ELi HKSi lisati uuesti äärepoolseimate piirkondade lennujaamadesse suunduvad ja sealt saabuvad rahvusvahelised lennud.
[10] Rahvusvaheline Energiaagentuur, „Global Energy Review 2025“, 2025.

EDGARi hinnanguline kasvuhoonegaaside heide **erineb** ametlikult teatatud kasvuhoonegaaside heitkogustest (st ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste esitatud kasvuhoonegaaside inventuuridest) eri põhjustel:

- andmete allikas,
- hindamismetoodika.

Tuleb märkida, et ELi kliimaalaste edusammude hindamisel tuleks kasutada üksnes ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni sekretariaadile **ametlikult esitatud andmeid**.

Lisateavet leiab EDGARi ja raamkonventsiooni kasvuhoonegaaside inventuuri võrdlevast analüüsist.

Tabel 1. Aastane muutus ülemaailmses heites (%, 2023–2024)

Riik	Kasvuhoonegaaside heide protsentuaalne muutus (2023–2024)
EL 27	–1,8 %
Hiina	+0,8 %
Ameerika Ühendriigid	+0,4 %
India	+3,9 %
Venemaa	+2,5 %
Indoneesia	+5,0 %
Brasiilia	+0,2 %
Jaapan	–2,8 %
Ülejäänud maailm	*+1,8 %*
Maailmas kokku	**+1,3 %**

Suurimad heitetekitajad olid Hiina (29 % ülemaailmsest heitest), Ameerika Ühendriigid (11 %), India (8 %), EL (6 %), Venemaa (5 %) ning Indoneesia, Brasiilia ja Jaapan (kõik 2 %), kes kokku põhjustasid 66 % ülemaailmsest heitest aastal 2024.

Neist heitetekitajatest vähendasid oma kasvuhoonegaaside heidet vaid EL ja Jaapan, samal ajal kui Indoneesias ja Indias suurenes heide kõige kiiremini. Heitkogused suurenesid ka Hiinas ja Ameerika Ühendriikides, kuid aeglasemalt kui viimastel aastatel (tabel 1).

1.2 Liikumine kliimaeesmärkide poole

Nagu on sätestatud Euroopa kliimamääruses, on ELi eesmärk saada **2050. aastaks kliimaneutraalseks**. See tähendab, et selleks ajaks ei lisa EL atmosfääri kasvuhoonegaase, kuna heide kas vähendatakse nullini või tasakaalustatakse sidumisega.

Selle saavutamiseks on EL seadnud vahe-eesmärgi, et vähendada oma heidet 2030. aastaks, ja komisjon on teinud ettepaneku sätestada kliimamääruses veel üks eesmärk 2040. aastaks. 2030. aasta eesmärgi kohaselt tuleb vähendada **2030. aastaks** ELis kasvuhoonegaaside netoheite kogumahtu **1990. aasta tasemega võrreldes vähemalt 55 %**. Euroopa Komisjon on esitanud ettepaneku kehtestada eesmärk vähendada kasvuhoonegaaside netoheidet **2040. aastaks 90 %** (vt joonis 4). Euroopa Parlament ja nõukogu kaaluvad praegu seda ettepanekut (nõukogu jõudis 5. novembril 2025 üldise lähenemisviisini).

Selle, et EL saavutab oma eesmärgi vähendada 2030. aastaks heidet 55 %, tagavad kolm peamist poliitikavahendit:

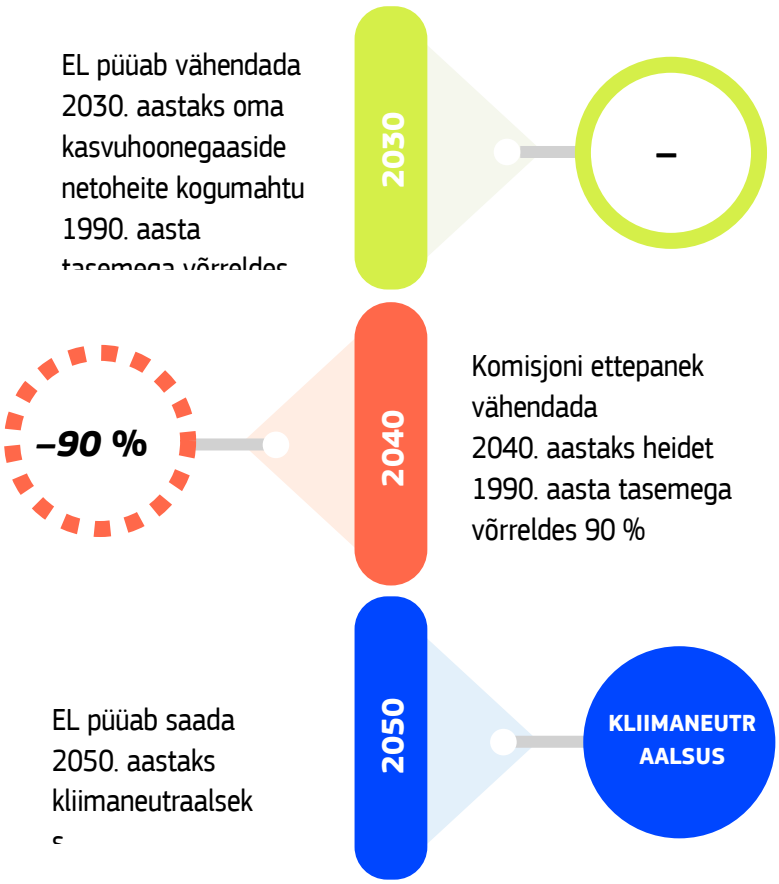
- **ELi heitkogustega kauplemise süsteem (HKS)**, mille eesmärk on vähendada heidet **62 %** võrreldes 2005. aasta tasemega (vt 2. peatükk);
- **jõupingutuste jagamise määrus**, milles sätestatud vähendamiseesmärk on **40 %** võrreldes 2005. aasta tasemega (vt 3. peatükk);

- **maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse (LULUCF) määrus**, millega on ette nähtud täiendava 42 miljoni CO_2 ekvivalenttonni maakasutusest tulenev netosidumine võrreldes 2016.–2018. aasta keskmisega. Samas on Euroopa kliimamääruses kehtestatud maakasutusest tuleneva netosidumise maksimaalseks panuseks kogu liidu majandust hõlmava 2030. aasta eesmärgi saavutamisse 225 miljonit CO_2 ekvivalenttonni (vt 4. peatükk).

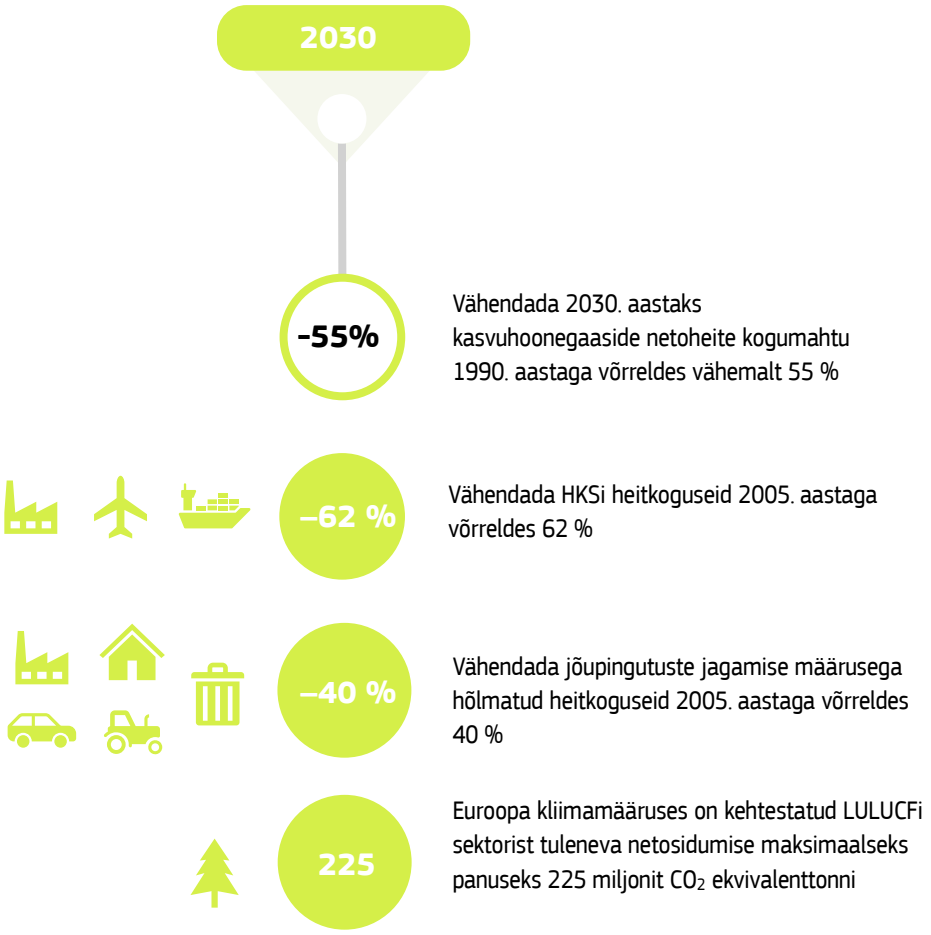
Kliimaneutraalsuse ja vahe-eesmärkide saavutamist toetab ka muu poliitika:

- **hoonete ja maanteetranspordi heitkogustega kauplemise süsteem (HKS2)**, mille eesmärk on lisaks muude poliitikameetmete võtmisele vähendada heidet 42 % võrreldes 2005. aasta tasemega (vt 2. peatükk);
- poliitikameetmed **fluorosüsivesinike (HFCd)** heite vähendamiseks ligikaudu 95 % võrreldes 2015. aasta tasemega (vt 3. peatükk);
- 2030. aastaks püstitatud **CO_2 sisestusvõimekuse ja säilitamisvõimsuse** eesmärk vähemalt 50 miljonit tonni aastas (vt 5. peatükk).

Joonis 4. ELi peamised kliimaeesmärgid

Joonis 5. ELi 2030. aasta eesmärgid

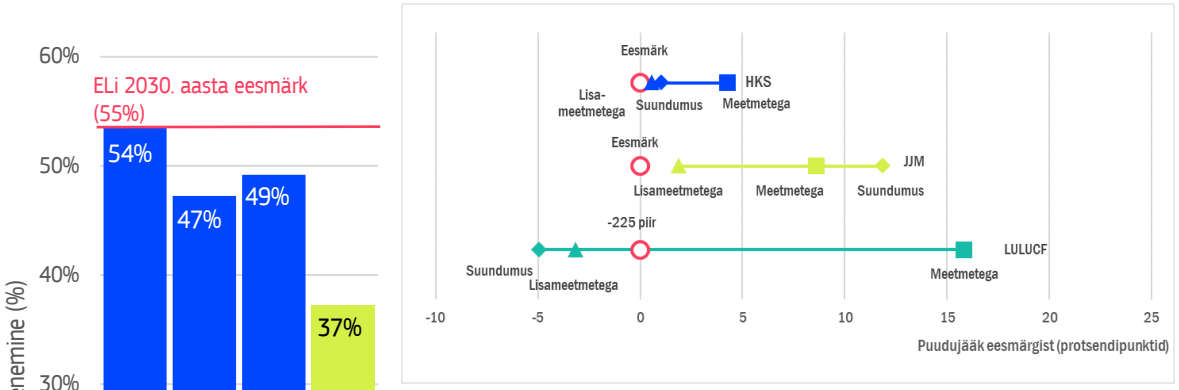
Liikumine ELi 2030. aasta eesmärgi poole

Üldiselt **püsib EL graafikus, et saavutada 2030. aasta eesmärk**. 2025. aasta märtsis koostatud liikmesriikide viimaste prognooside kohaselt on puudujääk võrreldes ELi eesmärgiga peaaegu 1 protsendipunkti, mis on kooskõlas hiljutise riiklike energia- ja kliimakavade hindamisega.

ELi eesmärgi saavutamiseks peavad EL ja liikmesriigid täielikult rakendama nii praeguseid kui ka täiendavaid tegevuspõhimõtteid ja meetmeid.

Prognoosid, mis põhinevad vaid olemasolevatel tegevuspõhimõtetel ja meetmetel, osutavad sellele, et jätkuvalt jääb puudu ligikaudu 8 protsendipunkti. Viimase viie aasta suundumuse ekstrapoleerimine aastani 2030 osutab 6 protsendipunkti suurusele puudujäägile. Olukorras, kus kliimaneutraalsuse vahe-eesmärgini on jäänud vaid viis aastat, näitavad need järeldused, et 2030. aasta eesmärgi saavutamiseks on ELi jaoks väga olulised hoolikas seire, pidev tegutsemine ja piisavad investeeringud (joonis 6).

Joonis 6. Heite prognoositud vähenemine aastatel 1990–2030 ja puudujääk eesmärgi saavutamisel peamistes poliitikavaldkondades

Märkused. 1) Puudujäägi arvestamise aluseks on i) liikmesriikide 2025. aasta kasvuhoonegaaside prognoosid nii olemasolevaid meetmeid arvesse võttes (meetmetega prognoos) kui ka olemasolevaid ja lisameetmeid arvesse võttes (lisameetmetega prognoos) ning ii) viimase viie aasta suundumuse lineaarne ekstrapoleerimine. 2) ELi 2030. aasta eesmärgi kohaldamisalasse kuuluvad LULUCFi netosidumine ning rahvusvahelisest lennundusest ja meretranspordist pärit heide, mis on reguleeritud liidu õigusega. Viimati nimetatu sisaldub ELi HKSi prognoositud heitkogustes. 3) LULUCFi puhul tähendab puudujääk erinevust Euroopa kliimamääruses sätestatud netosidumise maksimaalsest panusest (225 miljonit CO_2 ekvivalenttonni). Suundumus ja lisameetmetega prognoos osutavad suuremale sidumisele kui meetmetega prognoos. 4) Puudujääk poliitikaeesmärkide saavutamisel on esitatud nii kasvuhoonegaaside prognoosidel kui ka lineaarsetel suundumustel põhinevate prognoositud väärtuste vahemikuna.

Sektorite ja poliitikavaldkondade lõikes esineb erinevusi. Arvestades, et LULUCFi sidujate panus on piiratud Euroopa kliimamäärusega 225 miljoni CO_2 ekvivalenttonniga,[11] on prognoositud puudujääk ELi 2030. aasta eesmärgi saavutamisel peamiselt seletatav raskuste ja vähese ambitsioonikusega heitkoguste vähendamisel jõupingutuste jagamise määrusega hõlmatud sektorites, nagu liidusisene transport, hooned, põllumajandus ja jäätmed. Prognoositud puudujääk ulatub 2 protsendipunktist (kui võtta arvesse olemasolevate ja täiendavate tegevuspõhimõtete ja meetmete mõju) 9 protsendipunktini (kui võtta arvesse praeguse poliitika mõju). Kavandatud meetmete rakendamine on väga oluline, sest viimasel viiel aastal täheldatud suundumuse ekstrapoleerimine osutab jõupingutuste jagamise määruse puhul veelgi suuremale puudujäägile (12 protsendipunkti). Teine terav probleem on ELi HKSiga hõlmatud rahvusvahelisest lennundusest ja meretranspordist pärit heide, kuna see suureneb ja seda on raske vähendada (lisateavet leiab komisjoni talituste töödokumendi 3. peatükist).

Liikumine ELi kliimaneutraalsuse ja -kerksuse poole

15. märtsil 2025 andsid ELi liikmesriigid aru edusammudest riiklikes energia- ja kliimakavades kindlaks määratud eesmärkide saavutamisel (lõimitud riiklikud energia-

[11] Euroopa kliimamääruse (määrus (EL) 2021/1119) artikkel 4.

ja kliimaalased eduaruanded)[12]. **Üha rohkem ELi riike on võtnud kohustuse saavutada 2050. aastaks või varem kliimaneutraalsus**[13]**.** Et vähendada 2050. aastaks kasvuhoonegaaside heidet, on liikmesriigid kehtestanud riiklikud eesmärgid või neid eesmärke ajakohastanud[14]. Kui need riiklikud eesmärgid kokku võtta,[15] jääb ELis 2050. aastaks seatud kasvuhoonegaaside nullnetoheite eesmärgist puudu 6 protsendipunkti.

2023. aasta detsembris soovitas Euroopa Komisjon kümnel liikmesriigil oma meetmeid kohandada, et viia need paremini kooskõlla kliimaneutraalsuse eesmärgiga. Komisjon annab selliseid soovitusi, kui liikmesriigi meetmed ei ole kliimaneutraalsuse eesmärgiga kooskõlas.

Soovitustes kutsuti liikmesriike eeskätt üles tõhustama kliimamuutuste leevendamise meetmeid ja viima oma poliitika kooskõlla kliimaneutraalsuse eesmärgiga. Mõne riigi puhul osutati konkreetsetele parandamist vajavatele sektoritele, nagu transport, põllumajandus ja maakasutus (LULUCF). Oma järgmises lõimitud riiklikus energia- ja kliimaalases eduaruandes andsid kõik liikmesriigid komisjonile aru sellest, kuidas nad olid neid soovitusi arvesse võtnud. Mõni liikmesriik oli kehtestanud uued meetmed, keskendudes eelkõige taastuvenergiale; teised olid koostanud mitmesugused kavad ja strateegiad. Mitu liikmesriiki märkis, et nad vaatavad praegu läbi oma pikaajalisi strateegiaid, et viia need kooskõlla ELi eesmärkidega (üksikasjalikum teave on esitatud aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 3. peatükis).

Lisaks kliimaneutraalsusega seotud soovitustele esitas komisjon sama paketi raames 26 liikmesriigile soovitused kliimakerksuse ja kliimamuutustega kohanemise kohta. Need hõlmasid kõikvõimalikke kohanemispoliitika aspekte alates õigusaktidest, riskide ja haavatavuse hindamisest ning looduspõhiste lahenduste kasutamisest kuni poliitika koordineerimise, rahastamise ja läbipaistvuseni.

Enamik liikmesriike kinnitas, et nad tegelevad nende küsimustega osana jätkuvatest püüdlustest suurendada oma vastupanuvõimet ning parandada oma kohanemispoliitika kavandamist ja rakendamist. Mitu liikmesriiki ajakohastas aastatel 2023–2025 oma riskihinnangut ning üha rohkem liikmesriike on koostanud temaatilisi ja sektoripõhiseid hinnanguid. Sellegipoolest on kõigil tasanditel vaja paremaid seire-, aruandlus- ja hindamisraamistikke, et oleks võimalik täpsemalt hinnata kerksus- ja kohanemispoliitika tõhusust ja tulemuslikkust ning nende

[12] Lisateavet leiab komisjoni talituste töödokumendist „Assessment of progress towards the objectives of the Energy Union and Climate Action accompanying the State of the Energy Union 2025“.

[13] Bulgaaria, Küpros, Malta, Madalmaad ja Rumeenia andsid esimest korda ametlikult teada sihtaasta, milleks nad kavatsevad saavutada kliimaneutraalsuse. Rumeenia on seadnud varajase eesmärgi (aastaks 2045).

[14] Need eesmärgid on esitatud komisjoni 15. novembri 2022. aasta rakendusmääruse (EL) 2022/2299 I lisa tabelis 1. Vt komisjoni talituste töödokument „Assessment of progress towards the objectives of the Energy Union and Climate Action accompanying the State of the Energy Union 2025“ (Energialiidu ja kliimameetmete eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude hindamine, mis on lisatud 2025. aasta aruandele energialiidu olukorra kohta).

[15] Kui lõimitud riikliku energia- ja kliimaalase eduaruande andmed puudusid, kasutati riiklikke kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärke, millest liikmesriik oli teavitanud komisjoni varem (nt seoses 2023. aasta lõimitud riikliku energia- ja kliimaalase eduaruandega või pikaajaliste strateegiatega), kui see teave oli olemas.

rakendamist liikmesriigi tasandil (vt aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 11. peatükk).

1.3 Edusammud kliimapoliitika ja sellealaste õigusaktide valdkonnas

Euroopa kliimamääruse vastuvõtmisega 2021. aastal muutus ELi eesmärk saavutada 2050. aastaks nullnetoheide, nagu ka ELi 2030. aasta eesmärk vähendada kasvuhoonegaaside netoheidet 1990. aasta tasemega võrreldes vähemalt 55 %, õiguslikult siduvaks. Samuti kohustab kliimamäärus ELi institutsioone ja liikmesriike tegema järjepidevaid edusamme kliimamuutustega kohanemisel, vastupanuvõime tugevdamisel ja vastuvõtlikkuse vähendamisel.

2024. ja 2025. aastal on olnud tähelepanu keskmes **meetmed 2030. aasta eesmärgi saavutamiseks** liikmesriikide tasandil, **kogu ELi hõlmava 2040. aasta eesmärgi kehtestamine** kui järgmine samm teel kliimaneutraalsuse poole ning selle tagamine, et süsinikuheite vähendamine on **võimas Euroopa konkurentsi- ja vastupanuvõime edendaja**.

2025. aasta juulis võttis komisjon vastu ettepaneku muuta Euroopa kliimamäärust, et kehtestada **2040. aastaks eesmärk** vähendada ELi kasvuhoonegaaside netoheidet 1990. aasta tasemega võrreldes 90 %, mis hõlmab võimalust kasutada piiratud hulgal rahvusvahelisi arvestusühikuid. See eesmärk tagab kodanikele, ettevõtjatele ja investoritele suurema prognoositavuse tulevikuplaanide tegemisel. Kaasseadusandjad arutavad praegu seda ettepanekut. 2025. aasta novembris leppisid ministrid keskkonna nõukogus kokku õiguslikult siduvas 90 % suuruses 2040. aasta vahe-eesmärgis, millest 85 % moodustab liidusisene eesmärk ja kuni 5 % rahvusvahelised süsiniku arvestusühikud.

Alustati tööd uue **kliimakerksuse alase integreeritud raamistikuga**, millega seoses korraldati 2025. aasta juuli lõpus avalik tagasisidekorje. Rakendati edukalt ELi kohanemisstrateegiat, võttes arvesse esimeses Euroopa kliimariskide hinnangus esitatud järeldusi ja 2024. aasta teatist kliimariskide juhtimise kohta, mida toetasid platvormi Climate-ADAPT ning Euroopa kliima- ja tervisevaatluskeskuse andmed ja vahendid.

2025. aasta jaanuaris esitles komisjon **konkurentsivõime kompassi**, milles kirjeldatakse, kuidas komisjon kavatseb toetada üleminekut vähese süsinikuheitega konkurentsivõimelisele ja vastupanuvõimelisele majandusele. 2025. aasta veebruaris tutvustas komisjon **puhta tööstuse kokkulepet** – ühtset ümberkujundavat konkurentsivõime edendamise ja süsinikuheite vähendamise tegevuskava ELi tööstuse toetamiseks. Selle eesmärk on kiirendada süsinikuheite vähendamist, tagades samal ajal, et tootmisel on Euroopas tulevik. Kokkuleppes keskendutakse peamiselt kahele omavahel tihedalt seotud sektorile: energiamahukad tööstusharud ja puhas tehnoloogia. Üks meede, mis on juba lõpule viidud, on 2025. aasta juunis avaldatud puhta tööstuse kokkuleppe riigiabi raamistik. Üks puhta tööstuse kokkuleppe tähtis element on **taskukohase energia tegevuskava**, mis sisaldab konkreetseid meetmeid

energiakulude vähendamiseks ELis. See algatus avaldab märkimisväärset mõju nii tööstuse konkurentsivõimele kui ka elukallidusele. Lisaks tugevdab puhta tööstuse kokkuleppe eesmärke märtsis käivitatud **oskuste liit**, edendades oskuste arendamist ja neisse investeerimist, et lahendada oskuste nappuse probleem ja tagada, et kedagi ei jäeta puhtale energiale üleminekul kõrvale.

Komisjon jätkas ELi kliimaalaste õigusaktide läbivaatamisest tulenevate **rakendusaktide** ettevalmistamist **paketi „Eesmärk 55“** raames.

Nende hulka kuuluvad õigusaktid, et rakendada

- jõupingutuste jagamise määrust;
- maakasutust, maakasutuse muutust ja metsandust (LULUCF) käsitlevat määrust;
- sõiduautodele ja kaubikutele kehtivaid CO_2 heite norme käsitlevat määrust;
- ELi HKSi (sh läbivaadatud lennunduseeskirju) ja seda süsteemi laiendada, et hõlmata merendussektor, mis teeb EList esimese jurisdiktsiooni maailmas, kus kehtestatakse merendussektori heitele selge süsinikuhind;
- hoonete ja maanteetranspordi heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS2) ning
- kliimameetmete sotsiaalfondi.

2024. aasta märtsis jõustusid **fluoritud kasvuhoonegaase (F-gaasid) ja osoonikihti kahandavaid aineid käsitlevad uued määrused**. Nendega on kehtestatud uued meetmed, millega kõrvaldatakse 2050. aastaks täiendavad 500 miljonit CO_2 ekvivalenttonni heidet võrreldes meetmetega, mis olid võetud nende kemikaalide jaoks vastu varem. 2025. aastal võttis Euroopa Komisjon vastu teisesed õigusaktid, et rakendada kõnealuste kemikaalide suhtes uusi norme, mis on veelgi ambitsioonikamad kui Montreali protokolli alusel võetud kohustused.

2025. aasta mais esitas Euroopa Komisjon oma laiema õigusnormide lihtsustamise tegevuskava osana ettepaneku lihtsustada muu hulgas F-gaase käsitlevat määrust. Ettepanekuga vähendatakse importijate ja eksportijate halduskoormust, piirates registreerimisnõuet, et see kehtiks vaid importijatele, kes impordivad F-gaase sisaldavaid tooteid ja seadmeid koguses, mis ületab teatavat iga-aastast künnist, ning eksportijatele, kes ekspordivad selliseid F-gaase sisaldavaid paikseid seadmeid, mille globaalse soojendamise potentsiaal on suhteliselt suur[16].

1. aprillil 2025, pärast autotööstuse tuleviku teemalist strateegilist dialoogi, esitas komisjon oma Euroopa autotööstuse tegevuskava osana ettepaneku muuta määrust, milles on sätestatud **uute sõiduautode ja kaubikute CO_2 heite normid**. See muudatusettepanek võimaldab ühekordset täiendavat paindlikkust CO_2 heite eesmärkide saavutamisel aastatel 2025–2027, säilitades samal ajal eesmärkide üldise taseme. Juunis võtsid parlament ja nõukogu muudatusettepaneku vastu ja see avaldati.

[16] Need seadmed on tavaliselt hõlmatud ekspordikeeluga, mille suhtes kohaldatakse erandit.

1.4 Edusammud liikmesriikides

Riiklikud energia- ja kliimakavad

Riiklikud energia- ja kliimakavad on kümneaastased strateegilised dokumendid, milles liikmesriigid on määranud kindlaks riiklikud eesmärgid, panused ja poliitika ning ELi kliimaeesmärkide saavutamiseks vajalikud meetmed. 2025. aasta mais, pärast kavade ajakohastamist 2030. aasta eesmärkide arvesse võtmiseks, avaldas komisjon kogu ELi hõlmava hinnangu riiklikele energia- ja kliimakavadele. Koos hinnanguga avaldati komisjoni talituste töödokument, milles on ükshaaval hinnatud esimest 23 esitatud kava. Seejärel, 2025. aasta oktoobris, avaldas komisjon hinnangu Eesti ja Slovakkia lõpliku riikliku energia- ja kliimakava kohta. Belgia esitas oma lõpliku riikliku energia- ja kliimakava 2025. aasta oktoobris ning Poola on ainus liikmesriik, kes ei ole oma kava veel esitanud.

Kavade hindamine näitas, et nende täieliku rakendamise korral jõuaks EL lähedale oma sihtide saavutamisele, mis osutab sellele, et EL liigub kindlalt eesmärgi poole vähendada 2030. aastaks kasvuhoonegaaside netoheidet 1990. aasta tasemega võrreldes vähemalt 55 %. Üldiselt julgustatakse liikmesriike rakendama lisameetmeid transpordi- ja hoonesektoris, et saavutada oma jõupingutuste jagamise määruse kohased eesmärgid, jätkama meetmete tõhustamist lennundusest ja meretranspordist pärit heite vähendamiseks ning suurendama sidumist või vähendama heidet LULUCFi sektoris. On vaja lisapingutusi, et tagada õiglane üleminek ja leevendada sotsiaalset mõju. Sageli puudub kavas terviklik strateegia vajaminevate investeeringute jaoks avaliku ja erasektori rahaliste vahendite kaasamiseks. Mis puudutab kliimamuutustega kohanemist, siis vaid mõnes kavas pööratakse piisavalt tähelepanu valmisolekule ja võimele panna vastu kliimamuutuste mõjule. Üksikud kavad sisaldavad meetmeid, mis käsitlevad veemajanduse kerksust (vt 6. peatükk).

Euroopa poolaasta

2025. aasta juunis avaldas Euroopa Komisjon **Euroopa poolaasta** raames oma kevadpaketi, mis sisaldab riigiaruandeid ja soovitusi igale liikmesriigile. Komisjon kutsus riike üles toetama juhtivaid vähese süsinikuheitega puhaste toodete turge ja kehtestama nullnetotaristu kavad, eelkõige sellistes valdkondades nagu energiavõrgud, süsiniku kogumine ja säilitamine ning vesinik. Samuti rõhutas komisjon tungivat vajadust vähendada tööstuse ja transpordi süsinikuheidet ning muuta tööstus ja transport puhtamaks, samuti tõhustada meetmeid fossiilkütuste toetuste järkjärguliseks kaotamiseks. Paljude liikmesriikide üks peamisi prioriteete on jätkuvalt veemajandus kui osa kliimamuutustega kohanemisest. Tabelis 2 on esitatud kokkuvõte riikidele esitatud soovitustest.

Tabel 2. Euroopa poolaasta 2025. aasta tsükli raames esitatud riigipõhised soovitused liikmesriikide kaupa

Liikmesriik	Riigipõhised soovitused

	Taastuvallikad, energiavõrgud	Fossiilkütused	Energiatõhusus	Transport	Tööstus, puhas tehnoloogia	Kohanemine ja vesi	Põllumajandus	Muu
Belgia	✓	✓	✓	✓	✓			✓
Bulgaaria	✓	✓	✓	✓				✓
Tšehhi	✓	✓	✓	✓	✓			
Taani	✓	✓	✓				✓	✓
Saksamaa	✓	✓		✓				✓
Eesti	✓	✓	✓	✓	✓			✓
Iirimaa	✓	✓	✓	✓		✓		✓
Kreeka	✓	✓		✓		✓		✓
Hispaania	✓					✓		✓
Prantsusmaa	✓	✓	✓	✓				
Horvaatia	✓	✓	✓	✓				✓
Itaalia	✓	✓				✓		✓
Küpros	✓	✓	✓	✓		✓		✓
Läti	✓	✓	✓	✓				✓
Leedu	✓	✓	✓	✓	✓			✓
Luksemburg	✓	✓	✓	✓				✓
Ungari	✓	✓				✓		✓
Malta	✓	✓	✓	✓				✓
Madalmaad	✓	✓	✓					
Austria	✓	✓	✓	✓	✓			✓
Poola	✓	✓	✓			✓		✓
Portugal	✓	✓	✓	✓		✓		✓
Rumeenia	✓	✓	✓					✓
Sloveenia	✓		✓	✓		✓		✓
Slovakkia	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
Soome	✓	✓		✓	✓			
Rootsi	✓	✓	✓	✓				

Märkus. „Muu“ hõlmab erakorralist toetust, ringlust ja jäätmeid, toetust söekaevanduspiirkondadele, sotsiaaltoetust, roheoskusi, maksustamist ja strateegilist planeerimist.

Tehniline tugi

2024. aastal toetas komisjon liikmesriike tehnilise toe instrumendi kaudu, pakkudes ekspertabi reformide kavandamisel ja elluviimisel. Projektides keskenduti kliimamuutustega kohanemise ja kliimamuutuste leevendamise lahendustele, kiirematele loamenetlustele taastuvenergia valdkonnas, olulise kahju ärahoidmise põhimõtte kohaldamisele ja hoonete renoveerimisele. Samuti aitas komisjon liikmesriikidel rakendada läbivaadatud ELi HKSi ja koostada kliimameetmete sotsiaalfondi raames riiklikke kliimameetmete sotsiaalkavu.

2025. aastal jätkab komisjon loodusvarade vastupidavuse, süsiniku piirimeetme ja energiasüsteemide ajakohastamise alase töö toetamist. Komisjon aitab ka suurendada

avalike haldusasutuste keskkonnahoidlikkust ja täiendada sealseid oskusi, parandada ettevõtjate kestlikkusaruandlust ning edendada süsiniku kogumist, kasutamist ja säilitamist. Samuti pakutakse tuge nullnetotööstuse määruse ja ELi looduse taastamise määruse rakendamisel.

Kokkuvõtte lõpetatud ja käimasolevatest reformiprojektidest igas liikmesriigis leiab riikide teabelehtedest.

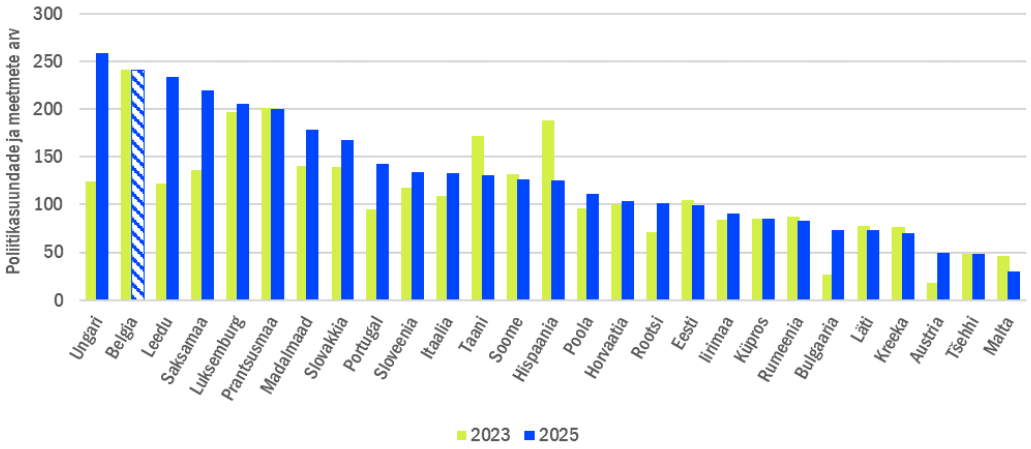
Poliitikasuunad ja meetmed

Kliimaeesmärkide saavutamiseks on vaja **pöörata suuremat tähelepanu nii kogu ELi hõlmavatele kui ka riiklikele poliitikasuundadele ja meetmetele**. Oluline on mõista nende toimimist eraldi ja koos. 2025. aastal teatasid ELi liikmesriigid riiklikes energia- ja kliimaalastes eduaruannetes edusammudest rohkem kui 3,5 tuhande poliitikasuuna ja meetme rakendamisel energialiidu viies mõõtmes[17]. See tähendab 2023. aastaga (viimase aruandeaastaga) võrreldes 16 % kasvu. Teatatud meetmete arv kasvas enamikus riikides. Suurimast kasvust teatasid Austria, Bulgaaria, Ungari ja Leedu. Mõnel juhul oli kasv tingitud uute meetmete vastuvõtmisest kahe aruandeaasta vahel, kuid selle põhjuseks võis olla ka olemasolevate meetmete muutmine või ümberkujundamine (joonis 7). Malta, Hispaania ja Taani teatasid märkimisväärselt väiksemast meetmete arvust võrreldes 2023. aastaga. Poliitikasuundade ja meetmete arv ei pruugi siiski hästi kajastada liikmesriikide varasemaid, praeguseid ja tulevasi püüdlusi. Belgia on ainus riik, kes ei ole käesoleva aruande koostamise ajaks andmeid esitanud. Selle liikmesriigi puhul kasutatakse aruandes lünkade täitmiseks 2023. aruandeaasta teavet.

Ligikaudu kolmandik kõigist teatatud poliitikasuundadest ja meetmetest on võetud kasutusele või kavandatud alates 2023. aastast. See suur arv võib kajastada ELi suuremaid kliimaeesmärke ja liikmesriikide püüdlusi saavutada oma 2030. aasta kliima- ja energiaeesmärgid[18]. Enamiku teatatud poliitikasuundade ja meetmete eesmärk on vähendada süsinikuheidet, mis tähendab, et nendega püütakse kahandada kasvuhoonegaaside heidet, suurendada süsiniku sidumist või edendada taastuvate energiaallikate kasutamist.

[17] See arv hõlmab 241 poliitikasuunda ja meedet, mille Belgia esitas 2023. aastal, st eelmisel aruandeaastal.
[18] Lisateavet leiab komisjoni talituste töödokumendist „Assessment of progress towards the objectives of the Energy Union and Climate Action accompanying the State of the Energy Union 2025“.

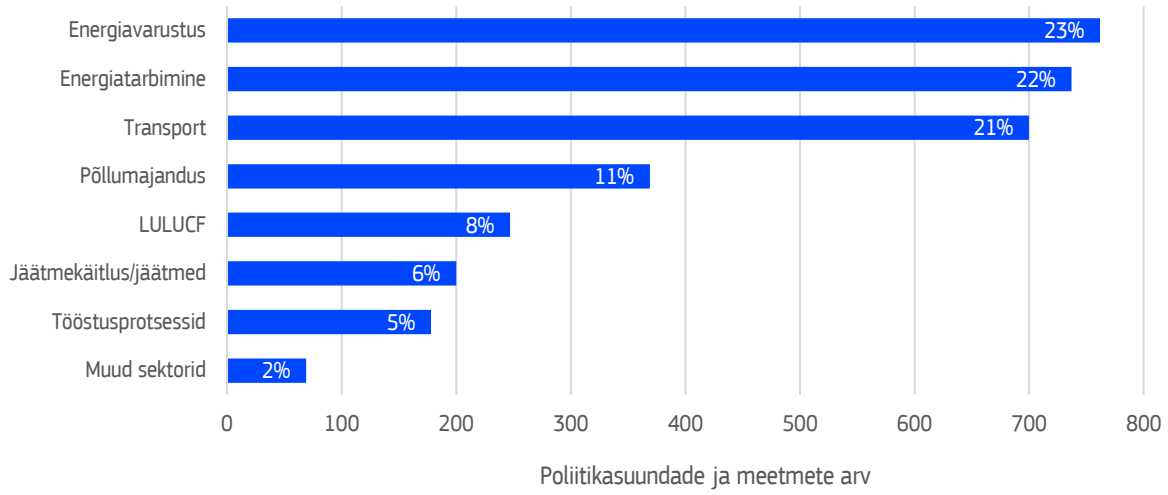
Joonis 7. Poliitikasuundade ja meetmete koguarv (kõik mõõtmed) aruandeaastatel 2025 ja 2023

Märkus. Poliitikasuundade ja meetmete arv põhineb 2025. aasta riiklike energia- ja kliimaalaste eduaruannete esialgsetel andmetel (IX lisa). Viivituse tõttu andmete esitamisel on Belgia andmed pärit 2023. aasta riiklikust energia- ja kliimaalasest eduaruandest.

Need süsinikuheite vähendamisega seotud meetmed puudutavad eeskätt energiavarustust (23 %), energiatarbimist (22 %) ja transporti (21 %), mis osutab sellele, et need sektorid on suur murekoht ja on seatud prioriteediks (joonis 8). Palju meetmeid on ka põllumajandus-, maa- ja metsandussektoris (19 %). Olukord on liikmesriigiti erinev. Küpros, Itaalia, Bulgaaria, Portugal ja Poola on teatanud kõige suuremast energiavarustussektorit mõjutavate poliitikasuundade ja meetmete osakaalust. Iirimaal ja Saksamaal on sihikule võetud energiatarbimine, Hispaanias ja Prantsusmaal keskendutakse rohkem transpordisektorile. Teised liikmesriigid teatasid suhteliselt suurest põllumajandus- ja maasektori poliitikasuundade ja meetmete arvust (nt Läti, Leedu ja Slovakkia).

Joonis 8. Süsinikuheite vähendamise mõõtmega poliitikasuundade ja meetmete arv mõjutatud sektorite kaupa

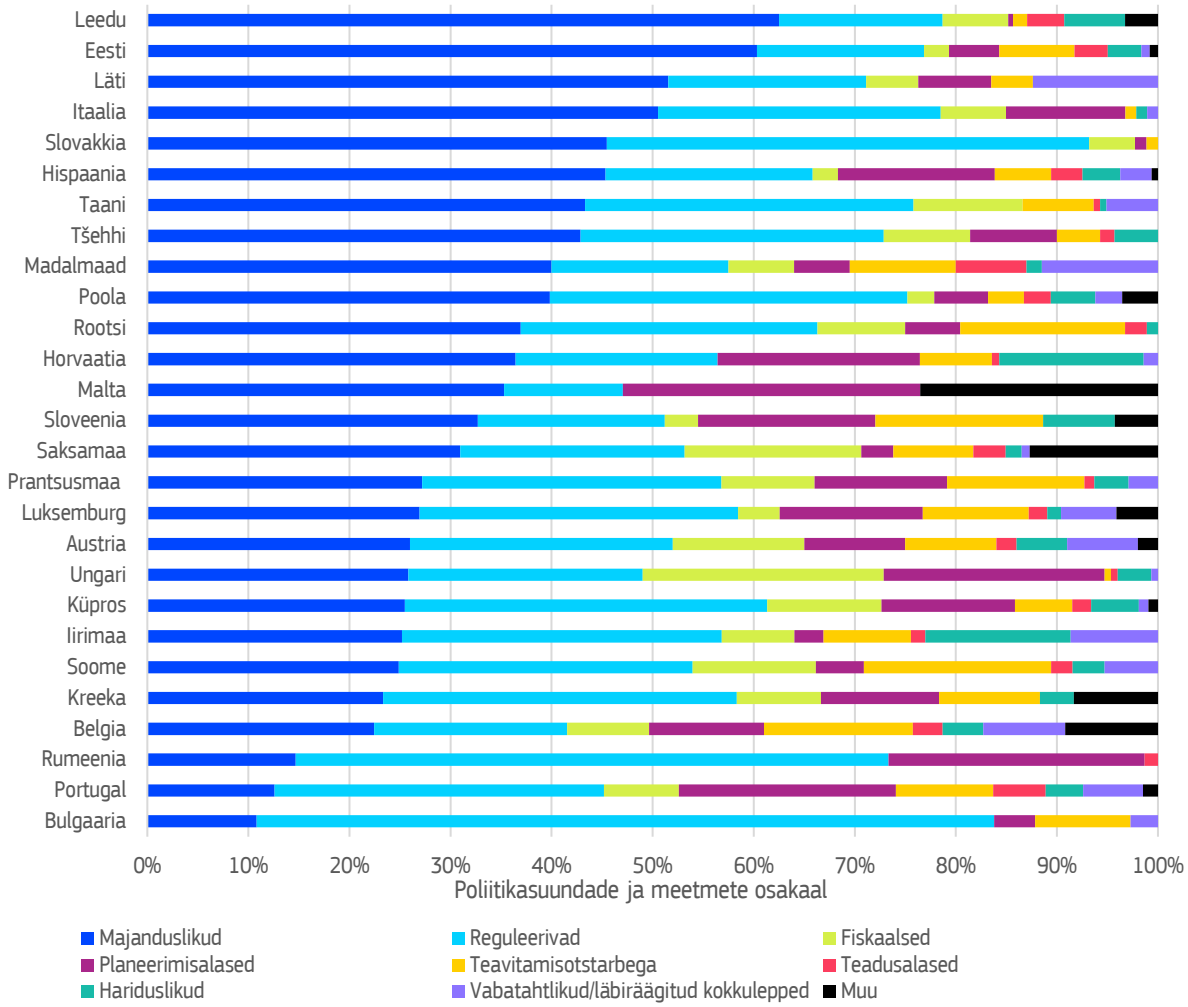
Märkus. Poliitikasuundade ja meetmete arv põhineb 2025. aasta riiklike energia- ja kliimaalaste eduaruannete esialgsetel andmetel (IX lisa). See arv hõlmab poliitikasuundi ja meetmeid, millest Belgia teatas oma 2023. aasta riiklikus energia- ja kliimaalases eduaruandes.

Süsinikuheite vähendamise mõõtmega poliitikasuundadest ja meetmetest üle 34 % on majanduslikud (nt toetused, soodustariifid, enampakkumised, jäätmetasud, ummikumaksud jne) ja 27 % on reguleerivad (nt tõhususnõuded, hooneid käsitlevad eeskirjad, ökodisaini standardid, kontrollimenetlused jne). Suhteliselt vähem on planeerimisalaseid (10 %) (nt linnaplaneerimine), teavitamisotstarbega (9 %) (nt märgistamine, teadlikkuse suurendamine) ja fiskaalseid meetmeid (7 %). Liikmesriikide vahel on siiski märkimisväärseid erinevusi. Näiteks Balti riigid on võtnud suhteliselt palju majanduslikke meetmeid, samas kui Rumeenias ja Bulgaarias on enamik meetmeid reguleerivad (joonis 9).

Riiklike poliitikasuundade ja meetmete kohta esitatud teabe täielikkus on võrreldes varasema aruandlusega üldiselt paranenud. See on tingitud tihedamast dialoogist liikmesriikidega, juhtivate andmeesitajate koolitamisest ning püüdlustest suurendada nii suuniste kui ka aruandlustabelite selgust, sealhulgas sellest, et olemasolev hoiatus- ja veakontroll on muudetud aruandlusvahendis blokeerijaks (automatiseeritud kvaliteedikontroll, mis nõuab probleemi lahendamist enne andmete edastamist).

On olemas siiski selge vajadus parandada poliitikasuundade ja meetmete mõju kvantifitseerimist. See puudutab nii saavutatud kui ka eeldatavat mõju kasvuhoonegaaside heitele, samuti kulusid ja kasu. Näiteks toodi (nagu ka 2023. aastal) üksnes viiendiku teatatud poliitikasuundade ja meetmete puhul välja heite eeldatav vähenemine 2030. aastaks. Lisaks on teatatud meetmetest tulenev eeldatav heite vähenemine vaid väga vähestel juhtudel (Horvaatia, Iirimaa, Poola, Läti) kooskõlas liikmesriigi esitatud kasvuhoonegaaside (lisameetmetega) prognoosiga. Andmete puudumise tõttu on keeruline hinnata rakendatavate meetmete üldist mõju, mis osutab vajadusele hinnata süstemaatilisemalt poliitika tõhusust nii enne kui ka pärast rakendamist (lisateavet leiab komisjoni talituste töödokumendist „Assessment of progress towards the objectives of the Energy Union and Climate Action accompanying the State of the Energy Union 2025“).

Joonis 9. Süsinikuheite vähendamise mõõtmega poliitikasuundade ja meetmete koguarv eri liiki poliitikavahendite lõikes

Märkus. Poliitikasuundade ja meetmete arv põhineb 2025. aasta riiklike energia- ja kliimaalaste eduaruannete esialgsetel andmetel (IX lisa). Andmed Belgia poliitikasuundade ja meetmete kohta on pärit 2023. aasta riiklikust energia- ja kliimaalasest eduaruandest. Riigid on järjestatud majanduslike poliitikasuundade ja meetmete osakaalu põhjal.

1.5 Avalik arvamus kliimamuutuste kohta

Viimases 2025. aasta Eurobaromeetri uuringus väljendasid inimesed kõikjal Euroopas suurt muret kliimamuutuste pärast ja laialdast toetust kliimameetmetele. **Valdav enamik (85 %) ELi kodanikest leiab, et kliimamuutused on tõsine probleem**, mis osutab suurele teadlikkusele ja probleemi pakilisuse selgele tajumisele. Mure on eriti silmatorkav naiste ja noorte (15–24aastaste) seas.

Uuring näitas ka seda, et 84 % eurooplastest seostab kliimamuutusi ennekõike inimtegevusega, mis näitab ühist arusaama probleemi algpõhjustest.

Toetus otsustavale kliimapoliitikale on endiselt tugev. **81 % vastanutest toetab ELi eesmärki saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus.** Toetuse tase on riigiti siiski erinev, kusjuures Eesti on ainus liikmesriik, kus seda eesmärki toetab alla poole (46 %) kodanikest.

Uuring näitas üksmeelt selles, et EL peaks aktiivselt edendama taastuvenergia valdkonda ja parandama energiatõhusust (88 %) ning et parem valmisolek kliimamuutuste mõjuks parandab igapäevaelu (83 %).

2. ELi heitkogustega kauplemise süsteem

Olulised faktid

- 2024. aasta lõpuks oli ELi HKS aidanud vähendada elektri- ja soojusenergia tootmisest ning tööstuslikust tootmisest tulenevat heidet 2005. aasta tasemega võrreldes 50 %.
- Elektri- ja soojusenergia tootmisest pärit heide kahanes 2024. aastal eelmise aastaga võrreldes peamiselt tänu sellele, et taastuvate energiaallikate ja tuumaenergia osakaal energiaallikate jaotuses suurenes märkimisväärselt, mille tulemusel vähenes sõltuvus peamistest fossiilkütustest, nagu maagaas ja süsi.
- HKSi raames on teenitud üle 245 miljardi euro tulu, sellest peaaegu 39 miljardit eurot ainuüksi 2024. aastal. Sellest tulust rahastati kliima- ja energiameetmeid, peamiselt riigieelarvete kaudu, aga ka innovatsioonifondist, moderniseerimisfondist ning taaste- ja vastupidavusrahastust kooskõlas kavaga „REPowerEU“.
- 2024. aastal lisati ELi HKSi esimest korda meretranspordist pärit heide. Võrreldes 2023. aastaga suurenesid teatatud heitkogused 13 %, eelkõige mõju tõttu, mida avaldasid Punase mere kriis ja sellest tingitud marsruudi muutmine.
- Vaja on kiiresti tegutseda, et vähendada lennundussektori süsinikuheidet. Selle toetamiseks on rakendatud alates 2024. aastast spetsiaalset süsteemi, et kiirendada kestlike lennukikütuste kasutuselevõttu.
- Nõuete täitmine ELi HKSis on olnud väga hea, sealhulgas merendussektoris selle esimeses täitmistsüklis.

ELi HKS on üks ELi kliimameetmete nurgakive. Selle raames määratakse kindlaks elektri- ja soojusenergia tootmisest, tööstuslikust tootmisest, Euroopa lennundusest ja meretranspordist pärit heitkoguste piirmäär, mille tulemuseks on heitkoguste hind kooskõlas põhimõttega, et saastaja maksab. Hind motiveerib kõnealuste sektorite ettevõtjaid kasutama lahendusi ja investeerima heite vähendamisse aja jooksul. ELi HKSi raames teenitakse tulu, et aidata neid meetmeid rahastada.

2.1 ELi HKSi heitkoguste piirmäär

ELi HKS on turupõhine vahend. Selles kehtestatakse hõlmatud sektorite heitkoguste piirmäär, mis on aasta-aastalt madalam, et vähendada 2030. aastaks heidet 2005. aasta tasemega võrreldes 62 %. Piirmäära väljendatakse lubatud heitkoguse ühikutes (LHÜd), mille ettevõtjad peavad oma heitkoguste katteks igal aastal tagastama. Ettevõtjad ostavad LHÜsid peamiselt enampakkumistel, mille kaudu liikmesriigid saavad tulu, et rahastada täiendavaid kliimameetmeid ja energiasüsteemi ümberkujundamist. Kuna LHÜde hinna määrab kindlaks turg, soodustab ELi HKS heitkoguste vähendamist kulutõhusal ja tehnoloogianeutraalsel viisil.

Kuigi peamine meetod LHÜde jaotamiseks ELi HKSis on nende müümine enampakkumisel, eraldatakse märkimisväärne kogus LHÜsid käitistele tasuta, et vähendada kasvuhoonegaaside heite ülekandumise ohtu[19]. Teatavates ELi HKSiga hõlmatud tööstusharudes (tsement, alumiinium, väetised, vesinik, raud ja teras) asendatakse LHÜde tasuta eraldamine alates 2026. aastast järk-järgult süsiniku piirimeetmega (SPIM). Nende sektorite arvele langeb ligikaudu 54 % aastatel 2021–2025 tasuta eraldatud LHÜdest.

Rohkem teavet ELi HKSi toimimise kohta leiab 2025. aastal koostatud süsinikuturgu käsitlevast aruandest.

2.2 Heitesuundumused

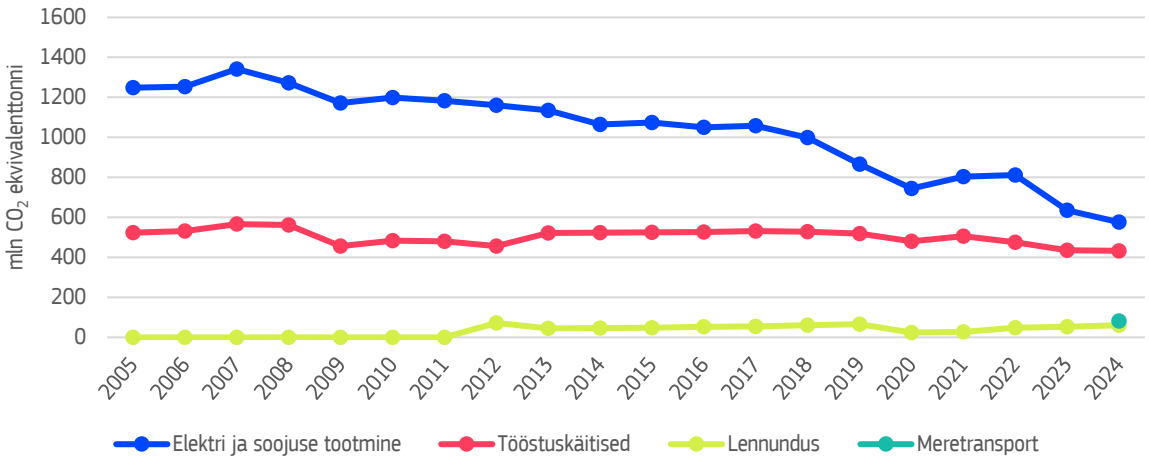
2024. aasta lõpuks oli ELi HKS aidanud **vähendada** elektri- ja soojusenergia tootmisest ning tööstuslikust tootmisest tulenevat **heidet** 2005. aasta tasemega võrreldes **50 %**. Selliste edusammudega püsib süsteem graafikus, et saavutada 2030. aasta eesmärk vähendada heidet 62 %.

2024. aastal, pärast rekordilist kahanemist 2023. aastal, jätkus energia- ja tööstussektori heitkoguste vähenemine. Elektri- ja soojusenergia tootmisest pärit heide kahanes 10,7%,[20] peamiselt tänu sellele, et taastuvate energiaallikate ja tuumaenergia osakaal energiaallikate jaotuses suurenes märkimisväärselt, millele lisandus väiksem sõltuvus peamistest fossiilkütustest, nagu maagaas ja süsi. 2024. aastal olid peamised elektriallikad ELis taastuvad energiaallikad ja biokütused, mille osakaal oli 47,2 %, kusjuures taastuvelektri kogutoodang suurenes 2024. aastal 7,6 %. Energiasektori heite vähenemine 2024. aastal tähendab seda, et heide on vähenenud alates 2021. aastast 30 %.

Tööstuskäitiste heitkogused vähenesid 2024. aastal 2023. aastaga võrreldes 0,8 %[21]. Selles mängisid rolli mitu täheldatud suundumust (lisaks energiavarustuse süsinikuheite kahanemisele): tootmise vähenemine mõnes tööstusharus, tootmise taastumine energiamahukates sektorites, nagu teras, väetised ja kemikaalid, ning energiatõhususe parandamine.

[19] Ajavahemikul 2021–2030 müüakse enampakkumise teel kuni 57 % üldistest LHÜdest, ülejäänud eraldatakse tasuta.
[20] Aluseks elektri- ja soojusenergia tootmisest tulenevad heitkogused ELi HKSis (liidu registri andmed seisuga 30. september 2025). 2 % sellest vähenemisest ei ole seostatav turusuundumustega, vaid on põhjustatud andmete ebajärjepidevusest, mis raskendab elektrijaamade heite eristamist tööstuskäitiste heitest. Üksikasjalikum teave on esitatud 2025. aastal koostatud süsinikuturgu käsitlevas aruandes.
[21] Aluseks tööstuslikust tootmisest tulenevad heitkogused ELi HKSis (liidu registri andmed seisuga 30. september 2025). Üksikasjalikum teave on esitatud 2025. aastal koostatud süsinikuturgu käsitlevas aruandes.

Joonis 10. ELi HKSi kohaldamisalasse kuuluv heide ELis sektorite kaupa

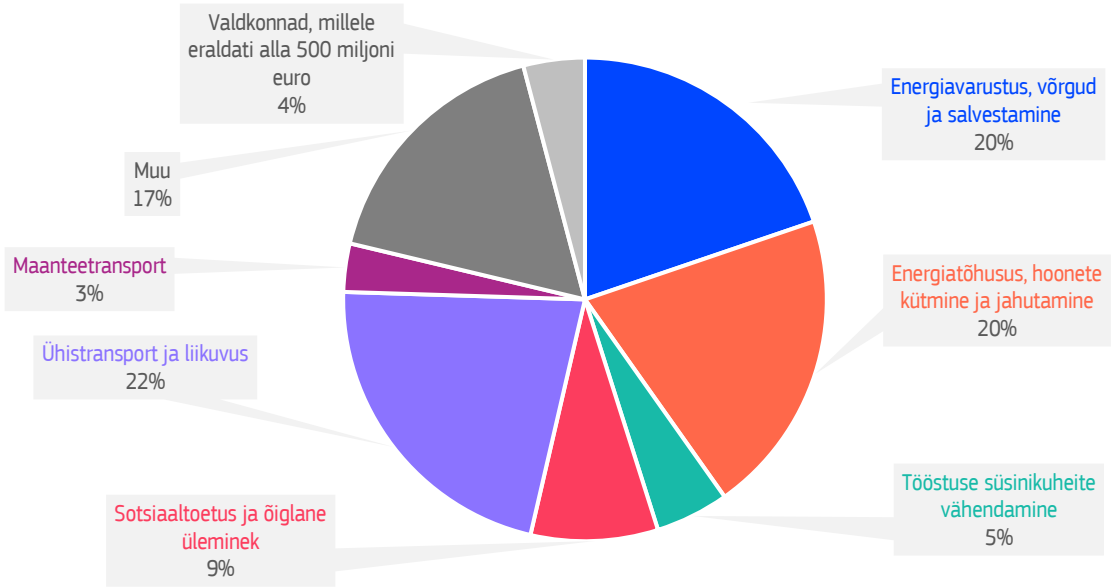

Allikas: Euroopa Keskkonnaamet (EEA).

2.3 Enampakkumistulu

2025. aasta keskpaigaks oli ELi HKSi raames **teenitud** LHÜde müügiga **üle 245 miljardi euro**. 2024. aastal oli HKSi tulu peaaegu 39 miljardit eurot. See läks peamiselt liikmesriikide eelarvetesse (24,4 miljardit eurot), kuid sellest rahastati ka HKSi puhtale energiale ülemineku programme (st innovatsioonifondi ja moderniseerimisfondi) ning osa taaste- ja vastupidavusrahastust kooskõlas kavaga „REPowerEU“. Alates 2025. aastast hakati müüma LHÜsid enampakkumistel ka kliimameetmete sotsiaalfondi rahastamiseks (vt 6. peatükk).

Joonis 11. HKSi raames teenitud ja välja makstud tulu kasutamine liikmesriikides eri eesmärkidel, 2024. aasta kohta esitatud andmete alusel

Liikmesriigid peavad kasutama kogu HKSi raames saadud tulu (või samaväärset summat) kliimameetmete rahastamiseks ja energiasüsteemi ümberkujundamiseks,

sealhulgas sotsiaalsete aspektidega seotud meetmete jaoks. Ainus erand sellest reeglist on liikmesriikide võimalus kasutada seda tulu selleks, et anda elektrimahukatele tööstusharudele abi kaudsete süsinikukulude hüvitamiseks. 2024. aastal kasutasid saadud tulu sel eesmärgil 15 liikmesriiki. Liikmesriigid kasutasid nende kulude hüvitamiseks 2024. aastal saadud 24,4 miljardist eurost 3,2 miljardit eurot. Ülejäänud 21,2 miljardit eurot tuleb kasutada kliimameetmete ja energiasüsteemi ümberkujundamise jaoks, kuid seda summat ei pea ära kulutama ühe aasta jooksul[22].

Liikmesriigid esitavad igal aastal komisjonile aruande HKSist saadud tulu kasutamise kohta. Liikmesriigid suunasid suurema osa 2024. aastal HKSi raames saadud tulust projektidele, kus on tähelepanu keskmes taastuvate energiaallikate, võrkude ja salvestamise kasutuselevõtt (20 %), tööstuse ja hoonete energiatõhususe parandamine (20 %) ning keskkonnahoidliku ühistranspordi ja liikuvuse arendamine (22 %). Näitena võib tuua toetused meretuuleenergia ja biogaasitaristu ajakohastamiseks Taanis, põhjaliku renoveerimise projektid Leedus, millega vähendatakse elamute soojustarbimist vähemalt 40 %, ning investeeringud raudteetransporti ja jalgrattateedesse Sloveenias.

Rohkem teavet selle kohta, kuidas iga liikmesriik kasutas 2024. aastal HKSi raames saadud tulu, leiab aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 8. peatükist. EL 27 hõlmav analüüs on esitatud 2025. aastal koostatud süsinikuturgu käsitlevas aruandes.

2.4 Lennundus

2024. aastal suurenesid edasi HKSi kohaldamisalasse kuuluvad lennunduse heitkogused, jõudes 62,6 miljoni tonni CO_2ni[23]. Seda on ligikaudu 15 % rohkem kui 2023. aastal[24].

Seetõttu on hädavajalik vähendada lennundussektori süsinikuheidet. HKSi süsinikuhind juba annab stiimuli, mille suurus on umbes 200 eurot kasutatud kestliku lennukikütuse tonni kohta,[25] võrreldes fossiilse petrooleumiga. Sellegipoolest võttis komisjon kestlike lennukikütuste kasutamise edendamiseks 2024. aastal HKSi raames kasutusele täiendava toetusmehhanismi, mille mõju käesolevas aruandes veel ei kajastata. Selle mehhanismi jaoks on reserveeritud kokku 20 miljonit LHÜd (väärtusega ligikaudu 1,5 miljardit eurot) ning lennuettevõtjad saavad taotleda toetust suurusega 500 kuni 7 000 eurot HKSi kohaldamisalasse kuuluval marsruudil kasutatud nõuetele

[22] On teatatud, et 2024. aastal maksti välja 16,4 miljardit eurot.
[23] See kogus hõlmab Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) siseseid lende (riigisisesed ja EMP riikide vahelised lennud) ning EMPst Šveitsi ja Ühendkuningriiki suunduvaid lende, samuti lende EMP riigist äärepoolseimasse piirkonda (nt Soome – Kanaari saared) ja vastupidi.
[24] 2023. aastal oli sektori koguheide 54,4 miljonit tonni CO_2 (liidu registri ja Šveitsi registri andmed seisuga 30. september 2025).
[25] HKSis on need kütused nullmääraga, mis tähendab, et nende puhul ei tule maksta süsinikuhinda. Petrooleumi heitekoefitsient on 3,16 CO_2 ekvivalenttonni tonni kohta. HKSi hind x 3,16 = hinnastiimul, seega kui HKSi süsinikuhind on 70 eurot, on hinnastiimul 221 eurot kasutatud kütuse tonni kohta.

vastava kestliku kütuse tonni kohta[26]. 2025. aastal jagas komisjon 53 ELi liikmesriikide ja kahe Norra õhusõidukikäitaja vahel ligikaudu 100 miljonit eurot.

Komisjon võttis vastu uued eeskirjad selliste lendude heitkoguste seire, aruandluse ja tõendamise kohta, mida käitavad ELi lennuettevõtjad ning mis jäävad ELi HKSi kohaldamisalast[27] välja Nende eeskirjade vastuvõtmisega kinnitab EL oma kohustust kohaldada rahvusvahelise lennunduse süsinikdioksiidiheite kompenseerimise ja vähendamise süsteemi (CORSIA). EL on üks esimesi jurisdiktsioone maailmas, kus CORSIA kohaldamine on sätestatud seaduses. CORSIA eesmärk on kompenseerida rahvusvahelistest lendudest tulenevad heitkogused, kui need ületavad teatava taseme[28]. 2024. aastal see tase eeldatavasti saavutati, mistõttu on oodata, et lennuettevõtjatel tekivad seda taset ületavate 2024. aasta heitkoguste puhul esimest korda CORSIAst tulenevad kompenseerimiskohustused.

Kuigi ELi HKS hõlmab praegu ainult CO_2 heidet, hinnatakse lennunduse üldist mõju kliimale muu kui CO_2 heite, sealhulgas lämmastikoksiidide (NOx) ja vääveloksiidide (SOx) tõttu praegu kaks kuni neli korda suuremaks[29]. EL on esimene jurisdiktsioon, kus on kehtestatud seire-, aruandlus- ja tõendamisraamistik lennunduse muu kui CO_2 heite mõju jaoks. Alates 1. jaanuarist 2025 peavad õhusõidukikäitajad tegema iga lennu puhul muu kui CO_2 heite mõju seiret ja sellest igal aastal aru andma[30]. Tuginedes seireraamistiku kohaldamisel saadud tulemustele, esitab komisjon 31. detsembriks 2027 aruande ja vajaduse korral seadusandliku ettepaneku muu kui CO_2 heite mõju leevendamiseks lennunduses.

2.5 Meretransport

Meretransport põhjustab 3–4 % ELi CO_2 koguheitest. 2024. aasta oli esimene aasta, mil meretransport kuulus ELi HKSi kohaldamisalasse. Seire-, aruandlus- ja kontrollisüsteemiga hõlmatud meretranspordi koguheide[31] oli 148,7 miljonit tonni CO_2, kui võtta arvesse kõiki ELi, Islandi ja Norra sadamatesse saabunud ja sealt väljunud reisidega seotud heitkoguseid. Sellest 89,8 miljonit tonni oli hõlmatud HKSiga,

[26] Selle toetussüsteemi abil kaetakse täielikult või osaliselt allesjäänud erinevus fossiilse petrooleumi hinna ja selliste nõuetele vastavate lennukikütuste hinna vahel, mida ärilistel alustel tegutsevad õhusõidukikäitajad kasutavad lendudel, mille suhtes kohaldatakse süsiniku hinnastamist ELi HKSi kaudu. Sellega julgustatakse kõnealuseid käitajaid kasutama puhtamaid kütuseid.

[27] ELi HKS hõlmab EMP-siseseid lende (EL 27, Norra, Island) ning Šveitsi ja Ühendkuningriiki suunduvaid lende. See tähendab, et uued eeskirjad hõlmavad ELi lennuettevõtjate lende EMPst väljaspool EMPd asuvatesse riikidesse ja lende kahe EMP-välise riigi vahel.

[28] Aastatel 2024–2035 on tase, mille ületamise korral lennuettevõtjad peaksid hakkama heidet kompenseerima, 85 % 2019. aasta CO_2 heitest (2019. aastal oli rahvusvahelise lennunduse heide kõigi aegade suurim).

[29] Valitsustevaheline kliimamuutuste eksperdirühm (IPCC), „Aviation and the Global Atmosphere“, 1999, https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/03/av-en-1.pdf.

[30] Seire-, aruandlus- ja tõendamissüsteem hõlmab Euroopasse saabuvaid, Euroopast väljuvaid ja Euroopa-siseseid lende. Et hõlbustada süsteemi käivitamist, on aruandlus kohustuslik ainult Euroopa-siseste lendude puhul. 2025. ja 2026. aastal julgustatakse siiski andma vabatahtlikult aru kõigi marsruutide kohta. Alates 2027. aastast kohaldatakse aruandluskohustust automaatselt kõigi lendude suhtes. Rakendusakt: heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS) seire- ja aruandlusmääruse muutmine HKSi läbivaatamisest tulenevalt (europa.eu).

[31] Meretranspordist pärit koguheide on reguleeritud määrusega (EL) 2015/757.

arvestades et HKS hõlmab ainult 50 % väljaspool ELi, Islandit ja Norrat algavate või lõppevate reiside heitest[32].

2024. aastal anti seire-, aruandlus- ja kontrollisüsteemi raames esimest korda aru metaani ja dilämmastikoksiidi heitest,[33] mille suurus oli vastavalt 1,6 miljonit CO_2 ekvivalenttonni ja 2,2 miljonit CO_2 ekvivalenttonni.

Seire-, aruandlus- ja kontrollisüsteemiga hõlmatud CO_2 heide oli 2024. aastal 13 % suurem kui 2023. aastal, peamiselt seetõttu, et laevade teekond pikenes, kuna Punase mere kriisi tõttu tuli kogu 2024. aasta vältel kasutada muud marsruuti.

Nõuete täitmine esimesel aastal, mil HKSi kohaldati meretranspordi suhtes, oli hea: laevandusettevõtjad tagastasid LHÜsid rohkem kui 99 % HKSi kohaldamisalasse kuuluvate heitkoguste eest.

Rahvusvahelisel tasandil rõõmustas EL 2025. aasta aprillis selle üle, et Rahvusvaheline Mereorganisatsioon (IMO) kiitis rahvusvahelisest laevandusest pärit kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks heaks nullnetoheite raamistiku, mis sisaldab ülemaailmset standardit laevakütuste kasvuhoonegaaside heite mahukuse järkjärguliseks vähendamiseks ja rahvusvahelisest laevandusest pärit kasvuhoonegaaside heite hinnakujunduselementi. See kokkulepe, mis ootab vastuvõtmist, on sisuline samm IMO 2023. aasta kasvuhoonegaaside strateegias seatud eesmärgi poole saavutada (umbes) 2050. aastaks meretranspordisektoris nullnetoheide. Arutelud kokkuleppe vastuvõtmise üle on lükatud edasi 2026. aasta oktoobrisse.

2.6 Hooned, transport ja väiketööstus

2023. aastal lepiti kokku uues heitkogustega kauplemise süsteemis (HKS2), et hõlmata heitkogused, mis tekivad kütuste põletamisel hoonetes, transpordisektoris ja väiketööstuses, mida olemasolev HKS ei hõlma. Kuigi tegemist on samamoodi piiramise ja kauplemise süsteemiga, on HKS2 praegusest ELi HKSist eraldiseisev. See aitab liikmesriikidel saavutada jõupingutuste jagamise määruse kohaseid heite vähendamise eesmärke (vt 3. peatükk).

Koos kõnealuste sektorite jaoks ette nähtud muude meetmetega peaks HKS2 piirmäär aitama vähendada 2030. aastaks heidet 2005. aasta tasemega võrreldes 42 %. Kõik LHÜd müüakse enampakkumistel ning tulu läheb liikmesriikide eelarvetesse ja kliimameetmete sotsiaalfondi. Süsinikuhind annab stiimuli investeerida energiatõhususe lahendustesse, hoonete renoveerimisse ja heitevabasse liikuvusse, sealhulgas ühistransporti. Kliimameetmete sotsiaalfondist toetatakse vähekaitstud

[32] ELi HKSis on meretranspordi puhul ka mitu muud erandit ja erinevust võrreldes meretranspordi suhtes kohaldatava seire-, aruandlus- ja kontrollisüsteemiga. HKSi kohaldamisala täpsema määratluse leiab laevandusettevõtjatele mõeldud üldise juhenddokumendi punktist 2.3: https://climate.ec.europa.eu/document/download/31875b4f-39b9-4cde-a4e2-fbb8f65ee703_en?filename=policy_transport_shipping_gd1_maritime_en.pdf.

[33] ELi HKS hakkab hõlmama meretranspordist pärit dilämmastikoksiidi ja metaani heitkoguseid alates 2026. aastast.

leibkondi, transpordikasutajaid ja mikroettevõtjaid, et aidata neil neid investeeringuid rahastada.

HKS2 hõlmab heidet tarneahela algusosas. See tähendab, et kütuse tarnijad, mitte tarbijad, peavad jälgima turule lastavate kütuste heitkoguseid ja ostma nende katmiseks LHÜsid. Heitkoguste seire ja aruandlusega alustati 2025. aastal ning süsteem hakkab täielikult toimima lähiaastatel.

3. Jõupingutuste jagamise määrusega hõlmatud heide

Olulised faktid

- Riiklike energia- ja kliimakavade hindamise põhjal eeldatakse, et jõupingutuste jagamise määrusega hõlmatud prognoositud koondheide kahaneb kavandatud meetmete rakendamise korral 2030. aastaks 2005. aasta tasemega võrreldes ligikaudu 38 %, jäädes siiski alla kogu ELi hõlmavale eesmärgile vähendada selle määruse kohaldamisalasse kuuluvat heidet 40 %.
- Jõupingutuste jagamise määruse eesmärk on tagada paindlikkus, et eesmärgi saaks saavutada kulutõhusalt.
- On oodata, et aastatel 2021–2030 tekib mõnel liikmesriigil kavandatud poliitikameetmete rakendamisel 125–175 miljoni CO_2 ekvivalenttonni suurune eraldatud heitkoguse ülejääk, mis võimaldaks kõigil liikmesriikidel nõudeid täita, kasutades olemasolevaid paindlikkusmeetmeid. On oluline, et liikmesriigid rakendaksid neid meetmeid täielikult.
- 2024. aastal püsisid jõupingutusi jagavate sektorite heitkogused esialgsete andmete kohaselt 2023. aastaga võrreldes suhteliselt stabiilsed ja olid ligikaudu 20 % väiksemad kui 2005. aastal.
- Heide suurenes 1 % transpordisektoris, mis on suurim jõupingutusi jagav sektor. Hoone- ja jäätmesektoris jäi heide umbes samale tasemele ning põllumajanduses ja väiketööstuses vähenes heide 1 %.
- Kolmandik jõupingutuste jagamise määrusega hõlmatud heitest on muu kui CO_2 heide, mis on vähenenud 2005.–2023. aastal 23 %.
- Uute sõiduautode ja kaubikute keskmine CO_2 heide 2024. aastal veidi suurenes, kuid oli siiski vastavalt 28 % ja 8 % väiksem kui 2019. aastal, peamiselt tänu heiteta sõidukite kasutuselevõtule.
- Aruandeaastal 2023 jätkus uute raskeveokite keskmise CO_2 heite vähenemine, kusjuures heide oli 11,4 % väiksem kui 2019. aastal. Kütusekvaliteedi direktiivi nõuded tagasid kvaliteetsete kütuste müügi ELis.

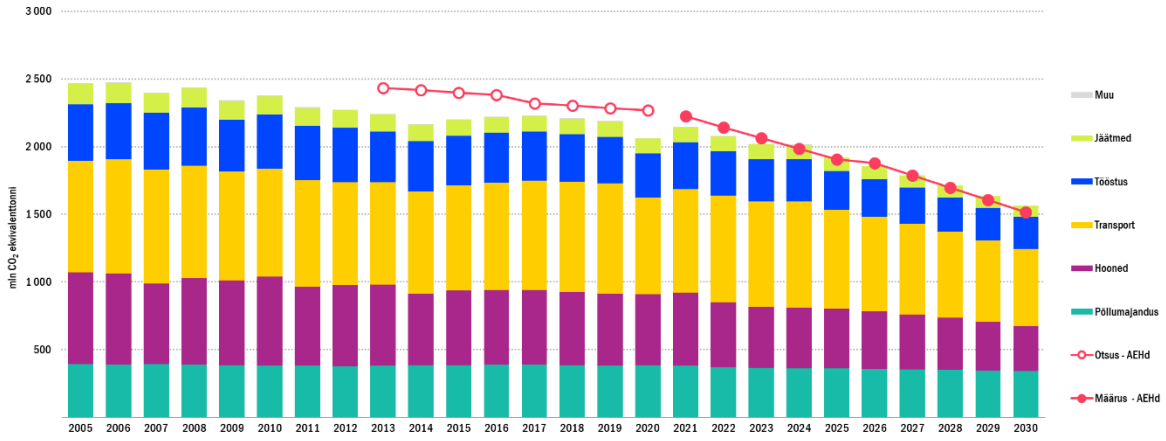
Jõupingutuste jagamise määrus hõlmab kasvuhoonegaaside heidet, mida põhjustavad riigisisene transport, hooned, põllumajandus, väiketööstus ja jäätmed. Kokku moodustab see heide umbes 66 % liidusisesest heitest.

Ligikaudsete andmete põhjal jäi kõnealuste sektorite heide 2024. aastal sarnasele tasemele kui 2023. aastal, st oli 20 % väiksem kui 2005. aastal[34]. 2024. aasta on esimene aasta, mil ELi tasandi heide oli suurem kui ELi summaarne heite piirmäär, ületades seda 1,6 %.

[34] Jõupingutuste jagamise määruse kohaldamisalasse kuuluvad 2024. aasta heitkogused on ligikaudsed ja on 19,9 % väiksemad kui 2005. aastal. Selle määruse kohaldamisalasse kuuluvad 2023. aasta heitkogused tehti kindlaks 2025. aastal pärast põhjalikku läbivaatamist ja need on 19,8 % väiksemad kui 2005. aastal. 2024. aasta kliimameetmete eduaruandes on kõnealune 2023. aasta heide ligilähedane ja kahanemine võrreldes 2005. aasta tasemega väiksem (19,2 %).

Kuigi jõupingutuste jagamise määrusega hõlmatud ELi tasandi heide jäi aastatel 2023 ja 2024 üldjoontes samaks, transpordisektori heide suurenes 1 % ning põllumajanduse ja väiketööstuse heide vähenes 1 %. Hoonetest ja jäätmetest tulenev heide püsis suhteliselt stabiilne. 2024. aastal oli jõupingutusi jagavatest sektoritest suurim heite põhjustaja transport, kus tekkis 39 % kõnealuse määrusega hõlmatud ELi heitest, järgnesid hooned (22 %), põllumajandus (18 %), väiketööstus (16 %) ja jäätmed (5 %).

Joonis 12. Jõupingutuste jagamist käsitlevate õigusaktidega hõlmatud sektorite heide aastatel 2005–2030 ja aastaks eraldatud heitkogused (AEH) EL 27s

Märkus. Heitkoguste jagunemine jõupingutuste jagamise määrusega hõlmatud sektorite vahel põhineb aastate 2021–2023 puhul 2025. aasta kasvuhoonegaaside inventuuril, 2024. aasta puhul ligikaudsetel inventuuriandmetel ja 2025.–2030. aasta puhul energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse artikli 18 kohaselt esitatud liikmesriikide 2025. aasta prognoosidel. Aastaks eraldatud heitkogused on jõupingutuste jagamise määruses ja selle määruse eelkäijas, jõupingutuste jagamist käsitlevas otsuses kindlaks määratud aastased heite piirmäärad. Joonis kajastab nende õigusaktidega hõlmatud varasemate heitkoguste ja prognoositud heitkoguste jagunemist sektorite vahel ning nende suurust võrreldes aastaste heite piirmääradega.

3.1 Jõupingutuste jagamise määruses seatud eesmärgid

Jõupingutuste jagamise määruses on püstitatud ELi eesmärk vähendada jõupingutusi jagavates sektorites 2030. aastaks heidet 2005. aasta tasemega võrreldes 40 %. See üldeesmärk on teisendatud 2030. aasta riiklikeks vähendamiseesmärkideks, mis jäävad vahemikku 10–50 %, ja aastatel 2021–2030 kohaldatavateks aastasteks kasvuhoonegaaside heite piirmääradeks, mida väljendatakse aastaks eraldatud heitkogustena. Komisjon kontrollib liikmesriikide heite piirmääradest kinnipidamist kahes voorus: kõigepealt 2027. aastal (aastate 2021–2025 puhul) ja seejärel 2032. aastal (aastate 2026–2030 puhul).

Liikmesriigid võivad kasutada oma iga-aastaste heite piirmäärade järgimiseks ja 2030. aasta eesmärkide saavutamiseks piiratud määral paindlikkusmeetmeid. Need meetmed hõlmavad aastaks eraldatud heitkoguste järgmistesse aastatesse ülekandmist, laenamist, ostmist ja müüki, LULUCFi sektori ülejäägi (krediidi) kasutamist ning mõne liikmesriigi puhul ka võimalust tühistada ELi HKSi LHÜd jõupingutuste jagamise määruse kohaselt eraldatavate heitkoguste jaoks (lisateavet leiab aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 9. peatükist).

Island ja Norra on nõustunud kohaldama (mõne kohandusega) jõupingutuste jagamise määrust, nii nagu see 2018. aastal vastu võeti[35]. Edusamme Islandil ja Norras kajastatakse EFTA järelevalveameti koostatavas iga-aastases kliimaalases eduaruandes.

3.2 Edusammud jõupingutuste jagamise määruses seatud eesmärkide saavutamisel

Heite vähendamise eesmärgid 2030. aastaks

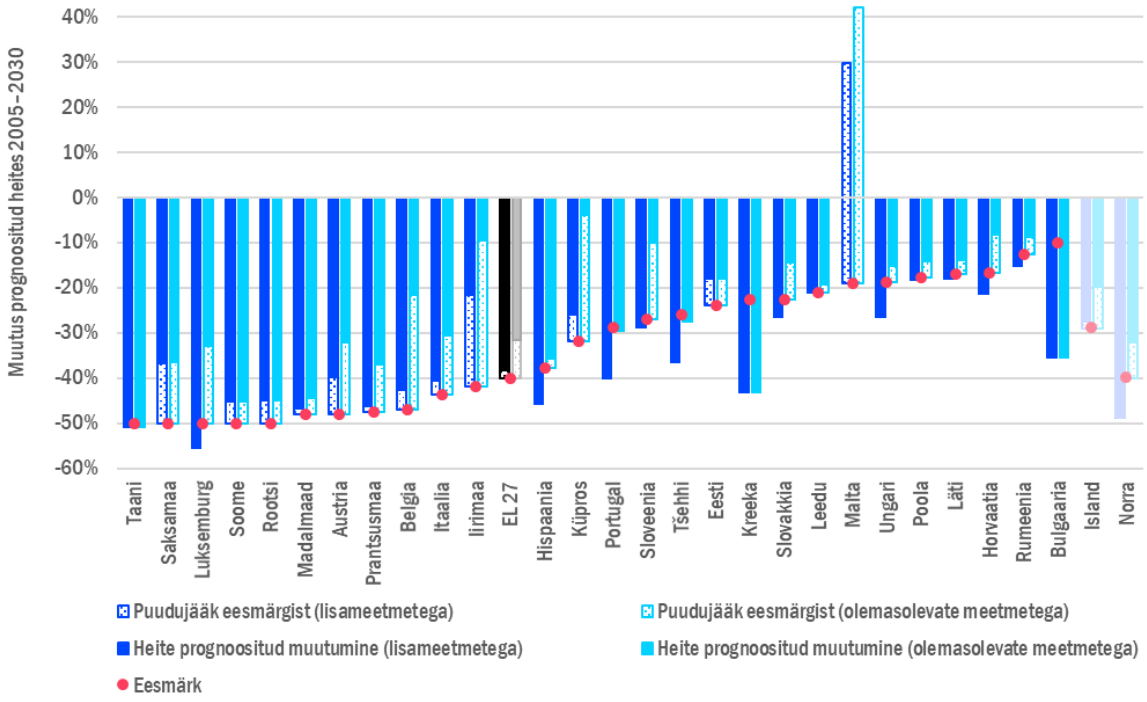
Jõupingutuste jagamise määrusega on kehtestatud ELile ja igale liikmesriigile 2030. aasta eesmärk heite vähendamiseks (võrreldes 2005. aasta tasemega). 2025. aasta mais avaldatud komisjoni hinnangust lõplikele ajakohastatud riiklikele energia- ja kliimakavadele on näha, et jõupingutuste jagamise määrusega hõlmatud heide peaks vähenema 2030. aastaks 2005. aastaga võrreldes ligikaudu 38 %, mida on umbes 2 protsendipunkti vähem kui ELi eesmärk. See on märkimisväärne edusamm võrreldes enam kui 6 protsendipunkti suuruse puudujäägiga ELis, millele osutas komisjoni hinnang ajakohastatud riiklike energia- ja kliimakavade projektidele. On äärmiselt oluline, et riiklikes energia- ja kliimakavades sätestatud ambitsioonikaid poliitikameetmeid rakendataks täielikult ning et liikmesriigid tegutseksid sama hoogsalt edasi, et saavutada jõupingutuste jagamise määruses seatud eesmärgid. Komisjon andis hinnangus liikmesriikidele sihipäraseid suuniseid, et hõlbustada kavade kiiret rakendamist.

Eespool esitatud järeldusi kinnitavad liikmesriikide viimased prognoosid, mis koostati 2025. aasta märtsis (vt joonis 13). Enne kui liikmesriigid on kasutanud oma eesmärkide saavutamiseks jõupingutuste jagamise määruses sätestatud paindlikkusmeetmeid, on prognoositud puudujääk 2030. aastal kõige suurem Saksamaal, Iirimaal ja Maltal ning kõige rohkem ületavad oma 2030. aasta eesmärki Bulgaaria, Kreeka ja Portugal.

Puudujäägi kaotamiseks peavad liikmesriigid lisaks kõigi praeguste ja kavandatud kliimameetmete täielikule rakendamisele meetmeid tõhustama või kasutama olemasolevaid paindlikkusmeetmeid.

[35] Island ja Norra ei ole veel üle võtnud 2023. aastal pärast jõupingutuste jagamise määruse läbivaatamist tehtud muudatusi.

Joonis 13. Jõupingutuste jagamise määrusega hõlmatud heite prognoositud muutumine ja puudujääk võrreldes 2030. aasta eesmärgiga (%)

Märkus. Malta puudujääk on 49 ja 61 protsendipunkti, mis on suurem kui riigi 19 % suurune heite vähendamise eesmärk. See tähendab, et Malta heide on 2030. aastal prognooside kohaselt suurem kui 2005. aastal.

Heite vähendamine aastatel 2021–2030

Jõupingutuste jagamise määrusega kehtestatakse liikmesriikidele ka heite piirmäärad igaks aastaks ajavahemikus 2021–2030 koos paindlikkusmeetmetega nende piirmäärade järgimiseks. Komisjon on hinnanud liikmesriikide edusamme määrusest tulenevate kohustuste täitmisel, võrreldes ajavahemiku 2021–2030 iga aasta heidet ja igaks aastaks eraldatud heitkoguseid. Seda tehes tugines komisjon kõige värskemale teabele ja võttis arvesse võimalust, et kasutatakse mõnda jõupingutuste jagamise määruse alusel kättesaadavat paindlikkusmeedet.

Komisjon eeldab, et liikmesriigid rakendavad oma lisameetmetega prognoosides kindlaks määratud lisameetmeid. Seoses paindlikkusmeetmete kasutamisega eeldab komisjon, et liikmesriigid kasutavad aasta jooksul kasutamata jäänud eraldatud heitkoguseid nõuete täitmiseks järgmistel aastatel (ülekandmine) ja vajaduse korral kasutavad mõneks järgmiseks aastaks eraldatud heitkoguseid (laenamine). Samuti eeldab komisjon, et liikmesriigid, kes teatasid oma kavatsusest kasutada HKSi paindlikkusmeedet, kasutavad seda, kui vaja.

Komisjon leiab, et kümme liikmesriiki ületaksid siiski ajavahemikul 2021–2030 oma heite piirmäära vähemalt ühel aastal. Küprosel, Horvaatial, Itaalial ja Rumeenial tekiksid ülemäärased heitkogused juba esimesel nõuete täitmise perioodil (2021–2025), samas kui Austria, Eesti, Saksamaa, Malta, Iirimaa ja Rootsi heitkogused ületaksid

prognooside kohaselt piirmäära teisel nõuete täitmise perioodil (2026–2030). 17 liikmesriigil, kellel ajavahemikul 2021–2030 puudujääki ei teki, tekib suurem ülejääk kui see, mida kümme liikmesriiki vajaksid oma puudujäägi katmiseks. Isegi kui kõik liikmesriigid omandavad vajaduse korral teistelt liikmesriikidelt eraldatud heitkoguseid, on ELi tasandil aastatel 2021–2030 oodata 125–175 miljoni CO_2 ekvivalenttonni suurust eraldatud heitkoguste ülejääki.

Jõupingutuste jagamise määruse kohaselt eraldatud heitkoguste prognoositud ülejääk mõnes liikmesriigis on piisav, et katta puudujääk teistes liikmesriikides. Eraldatud heitkoguste loovutamine liikmesriikide vahel edendab ELi eesmärgi kulutõhusat saavutamist jõupingutuste jagamise määruse vaimus. Võttes arvesse selle määruse kohase prognoositud ülejäägi suurust ja võimalusi kaubelda ülejäägiga nii määruse enda kui ka LULUCFi määruse alusel, ei saa komisjon praeguses etapis järeldada, et liikmesriigid ei tee oma kõnealusest määrusest tulenevate kohustuste täitmiseks piisavaid edusamme.

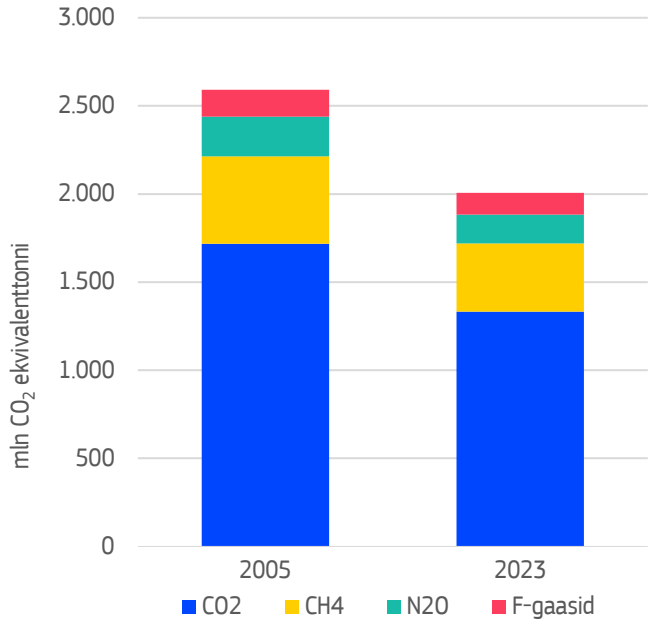
Lisaks hõlmab üks teine paindlikkusmeede, mille eesmärk on aidata liikmesriikidel järgida jõupingutuste jagamise määrust, LULUCFi sektori ülejäägi ülekandmist, et katta piiratud arv heitkoguseid jõupingutusi jagavates sektorites[36]. Mõni liikmesriik on juba teatanud, et kavatseb neid paindlikkusmeetmeid kasutada[37]. Paraku osutavad olemasolevad piiratud ja esialgsed andmed maakasutussektori suundumuste kohta sellele, et mõnel liikmesriigil tekib LULUCFi eesmärkide saavutamisel raskusi (vt 4. peatükk). Need liikmesriigid saaksid kompenseerida LULUCFi sektoris tekkiva puudujäägi jõupingutuste jagamise määruse kohaselt eraldatud heitkogustega (LULUCFi määruse artikkel 12), mis aastatel 2021–2025 toimub automaatselt (jõupingutuste jagamise määruse artikkel 9).

3.3 Heitesuundumused eri liiki gaaside puhul

Kaks kolmandikku jõupingutusi jagavate sektorite koguheitest on CO_2 heide, ülejäänud kolmandik on muu kui CO_2 heide (joonis 14). Aastatel 2005–2023 **vähenes jõupingutusi jagavate sektorite muu kui CO_2 heide 23 %**. Muud kasvuhoonegaasid kui CO_2 on metaan (CH_4), dilämmastikoksiid (N_2O) ja fluoritud gaasid (NF_3, HFCd, PFCd, SF_6). Kui enamik energeetikasektori heitkogustest on hõlmatud ELi HKSiga, siis energeetikasektori metaaniheide kuulub jõupingutuste jagamise määruse kohaldamisalasse.

[36] Lisateavet jõupingutuste jagamise määruse kohaste paindlikkusmeetmete kohta leiab aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 9. peatükist.
[37] Taani, Leedu ja Poola teatasid kavatsusest kasutada LULUCFi paindlikkusmeetmeid ning Horvaatia teatas kavatsusest kaubelda eraldatud heitkogustega. Ka Soome teatas, et ta võib vajaduse korral kasutada jõupingutuste jagamise määruse paindlikkusmeetmeid, sealhulgas kaubelda eraldatud heitkogustega. Need on kavatsused ega ole liikmesriikidele siduvad.

Joonis 14. Jõupingutuste jagamise määrusega hõlmatud heide 2005. ja 2023. aastal eri liiki gaaside kaupa

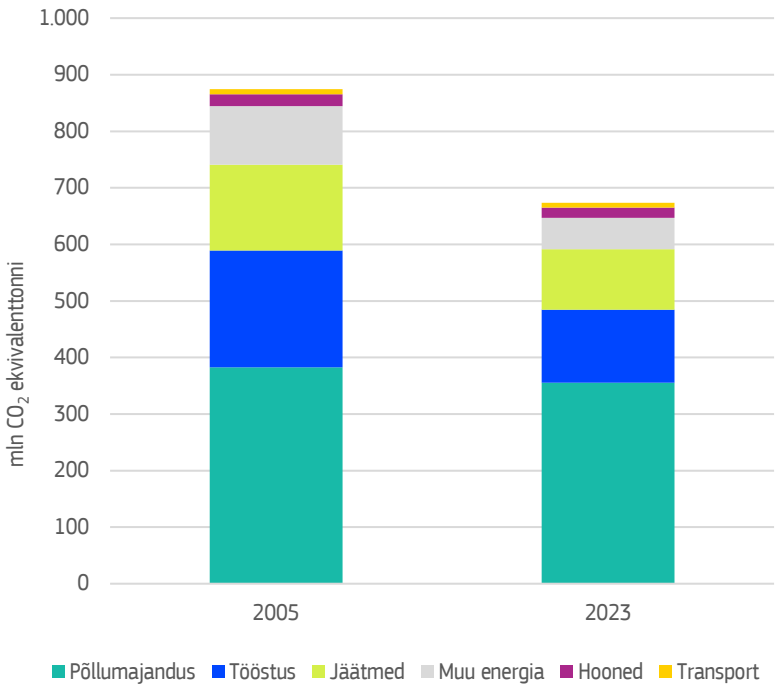

Neid muid gaase paisatakse õhku mitmesugustes sektorites ja protsessides ning nende kõigi globaalse soojendamise potentsiaal on sõltuvalt gaasist kümneid kuni tuhandeid kordi suurem kui CO_2 oma. Seetõttu avaldab nende gaaside heide suurt mõju kliimamuutustele ja selle vähendamisega saaks kahandada heidet mitmes sektoris. Kõnealuste gaaside heite vähendamine on oluline ka selleks, et saavutada jõupingutuste jagamise määruses seatud eesmärgid.

Enam kui pool muust kui CO_2 heitest on pärit põllumajandussektorist. Aastatel 2005–2023 vähenes muu kui CO_2 heide kõigis sektorites, kuid kõige märkimisväärsemalt ELi HKSiga hõlmamata energeetikasektoris (muu energia), väiketööstuses ja jäätmesektoris. Põllumajandusest, transpordist ja hoonetest tulenev muu kui CO_2 heide kahanes samal ajavahemikul vaid veidi. Kõige enam vähenes ELi HKSiga hõlmamata tööstuse dilämmastikoksiidi heide ning jäätmesektori ja ELi HKSiga hõlmamata energeetikasektori metaaniheide. Kahanes ka F-gaaside heide, kuid vähemal määral (joonis 15).

ELi metaanistrateegia eesmärk on vähendada metaaniheidet energeetika-, põllumajandus- ja jäätmesektoris ning sellega toetada jõupingutuste jagamise määruses seatud eesmärkide saavutamist.

Joonis 15. Jõupingutuste jagamise määrusega hõlmatud muu kui CO_2 heide 2005. ja 2023. aastal sektorite kaupa

Fluoritud gaasid

Fluoritud gaasid (F-gaasid) on kasvuhoonegaasidest kõige suurema globaalse soojendamise potentsiaaliga, mis tähendab, et need kahjustavad kliimat kõige enam. Neist eriti olulist rolli mängivad fluorosüsivesinikud (HFCd). Fluorosüsivesinikke kasutatakse igapäevastes toodetes, seadmetes ja protsessides, nagu külmutus- ja kliimaseadmed, soojuspumbad, isolatsioon, tulekaitse, elektriliinid ja tööstusprotsessid, ning need moodustavad ligikaudu 90 % F-gaaside koguheitest.

Alates 2015. aastast on ELi F-gaaside koguheide vähenenud, peamiselt tänu sellele, et tol aastal jõustusid uued eeskirjad fluorosüsivesinike järkjärguliseks vähendamiseks. Fluorosüsivesinike kogust tuleb vähendada 2030. aastaks ligikaudu 95 % võrreldes 2015. aastaga ning 2050. aastaks on kavas need järk-järgult kõrvaldada.

Aastatel 2015–2023 vähenes F-gaaside koguheide ELis 32,8 % ja fluorosüsivesinike heide 31,4 %. Ainuüksi aastatel 2022–2023 kahanes F-gaaside heide 7,4 % ja HFCde heide 5,5 %. See kahanemine aitab liikmesriikidel saavutada oma jõupingutuste jagamise määruse kohaseid eesmärke.

3.4 Maanteetransport

Transpordisektori heide moodustab veerandi kogu ELi kasvuhoonegaaside heitest ja 39 % jõupingutuste jagamise määrusega hõlmatud heitest. Transport on ainus suur sektor ELi majanduses, kus heitkogused on endiselt suuremad kui 1990. aastal (+18 %) ja kus need on kahanenud alates 2005. aastast vaid vähesel määral (lisateavet leiab komisjoni talituste töödokumendi 4. peatükist). **Transpordisektori CO_2 heite**

vähendamist tuleb kiirendada, et saavutada ELi 2030. ja 2050. aasta kliimaeesmärgid.

Peamine kasvuhoonegaaside heite põhjustaja selles sektoris on maanteetransport, mille arvele langeb ligikaudu 95 % heitest (või 73 %, kui arvestada ka rahvusvahelisest lennundusest ja meretranspordist pärit heidet). Üle 70 % maanteetranspordi heitest tekitavad sõiduautod ja väikesed tarbesõidukid (kaubikud). Aastatel 2005–2023 kahanes maanteetranspordist tulenev heide vähem kui 5 %. See osutab sellele, et maanteetranspordi pidev kasv on peaaegu täielikult nullinud sõidukite tõhususe ja registreeritud heiteta sõidukite arvu suurenemisest saadava kasu.

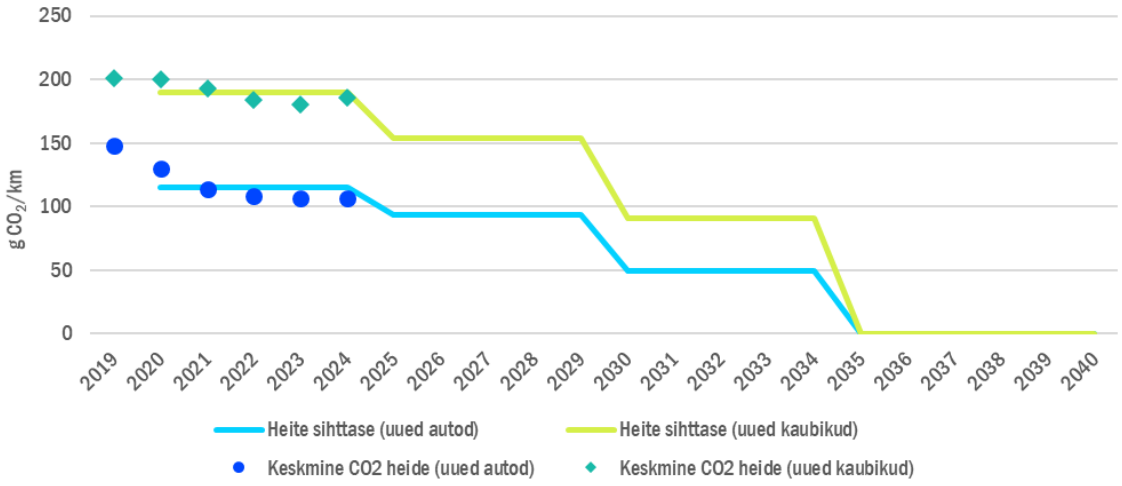
Peamine poliitikameede maanteetranspordi CO_2 heite järkjärguliseks vähendamiseks on ELi CO_2 heite normid uutele sõiduautodele, kaubikutele ja raskeveokitele (st veoautodele, bussidele ja haagistele). Nendega on kehtestatud kogu ELi sõidukiparki hõlmavad heite vähendamise eesmärgid, mille alusel arvutatakse iga tootja või heiteühenduse iga-aastased eriheite sihttasemed. Neist sihttasemetest kinnipidamist hinnatakse tootja või heiteühenduse poolt konkreetsel kalendriaastal registreeritud sõidukipargi (mitte üksiksõiduki) tasandil.

Esialgsetest seireandmetest on näha, et ELis, Islandil ja Norras registreeritud uute sõiduautode ja uute kaubikute keskmine CO_2 heide 2024. aastal suurenes veidi ning oli sõiduautode puhul 106,8 g CO_2/km (2023. aastal 106,4 g CO_2/km) ning kaubikute puhul 185,4 g CO_2/km (2023. aastal 180,8 g CO_2/km).

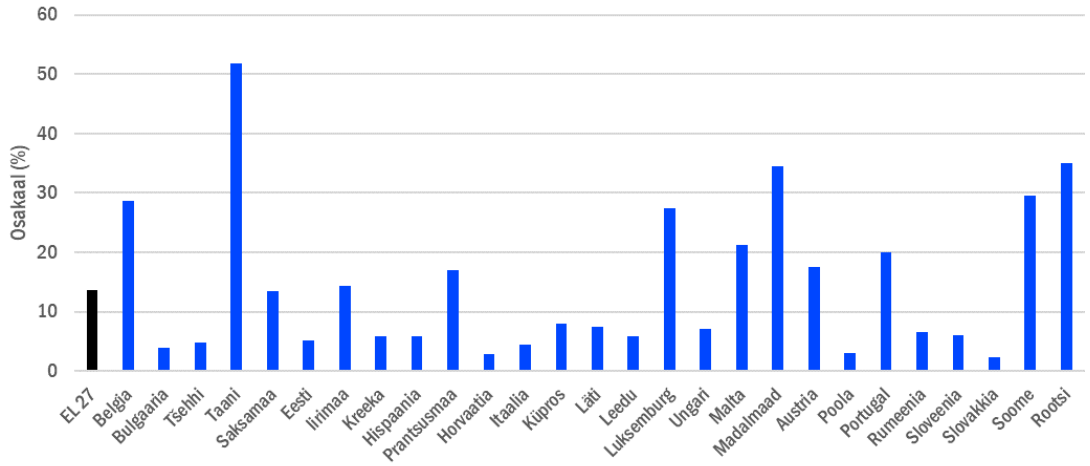
Heitkoguste mõningane kasv eelmise aasta näitajatega võrreldes on kerge tagasilöök, võttes arvesse, et uute sõiduautode ja kaubikute CO_2 heide oli alates 2020. aastast, mil kehtestati rangemad CO_2 heite vähendamise eesmärgid, järsult vähenenud. Heide suurenes viimasel kalendriaastal enne rangemate 2025. aasta eesmärkide kohaldamise algust. Sarnast heite suurenemist täheldati ka rangemate 2020. aasta eesmärkide jõustumisele eelnenud aastatel.

2024. aastal jäi keskmine CO_2 heide allapoole ELi sihttasemeid (vt joonis 16), mis tähendab sõiduautode puhul 28 % ja kaubikute puhul 8 % suurust kahanemist võrreldes 2019. aastaga. Need edusammud olid peamiselt tingitud heiteta sõidukite arvu suurenemisest. 2024. aastal ei tekitanud otsest CO_2 heidet 14,5 % uutest sõiduautodest ja 7,2 % uutest kaubikutest, mis on järsk kasv vaid 2,2 %-lt ja 1,4 %-lt 2019. aastal. Heiteta sõidukite kasutuselevõtt on liikmesriigiti siiski väga erinev (vt joonis 17). Taanis olid 2024. aastal heitevabad peaaegu 52 % uutest sõiduautodest. Seevastu mitmes teises riigis oli selliste autode osakaal väga väike, näiteks Slovakkias ainult 2,3 %, Horvaatias 2,8 % ja Poolas 3 %.

Joonis 16. Keskmine CO_2 heide (punktid) ja ELi sõidukipargi heite sihttasemed (jooned) sõiduautode ja kaubikute puhul

Joonis 17. Heiteta sõiduautode osakaal uute registreeritud sõiduautode seas (%, 2024)

Allikas: Euroopa alternatiivkütuste vaatluskeskus.

Hoolimata viimastel aastatel tehtud märkimisväärsetest edusammudest on ELi tulevaste eesmärkide saavutamiseks vaja heitkoguseid veelgi vähendada. 2030. aastaks peab keskmine heide vähenema 2021. aasta lähtetasemega võrreldes uute autode puhul 55 % (49,5 g CO_2/km-ni) ja uute kaubikute puhul 50 % (90,6 g CO_2/km-ni).

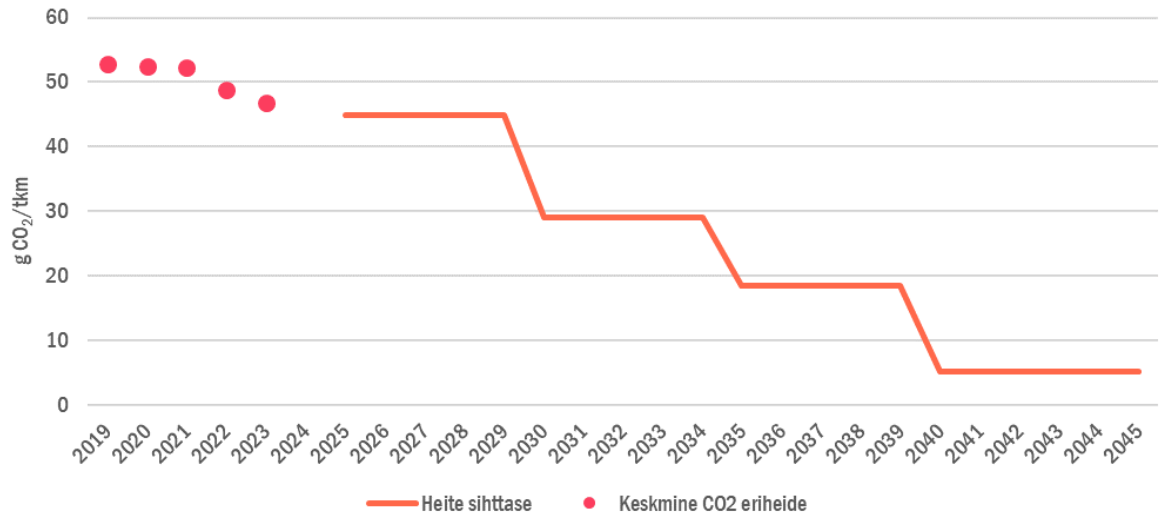
Peaaegu 30 % maanteetranspordist pärit CO_2 heitest tekitavad **raskeveokid** – veoautod, bussid ja haagised. 2024. aastal võeti ELis vastu läbivaadatud CO_2 heite normid uute raskeveokite jaoks, et veelgi karmistada kehtivaid norme ning laiendada nende kohaldamisala keskmise suurusega veoautodele, linnabussidele, kaugbussidele ja haagistele. Muudetud määruse kohaselt tuleb CO_2 heidet vähendada 2025. aastaks 15 % (läbivaatamisel ei muudetud), alates 2030. aastast 45 %, alates 2035. aastast 65 % ja alates 2040. aastast 90 % võrreldes 2019. aasta lähtetasemega. Samuti on selles määruses püstitatud eesmärk, et alates 2035. aastast peaksid kõik uued linnabussid olema heiteta.

Aruandeaastal 2023, mis tegelikult hõlmas ajavahemikku 2023. aasta juunist kuni 2024. aasta juulini, **vähenes** ELis registreeritud **uute raskeveokite**[38] **keskmine CO_2 eriheide 4,3 %**. See osutab sellele, et jätkub märgatavam kahanemissuundumus (–6,6 %), mis sai alguse aruandeaastal 2022 pärast vaid marginaalset vähenemist kahel eelmisel aruandeperioodil (joonis 18)[39].

Heide oli aruandeaastal 2023 kokkuvõttes 11,4 % väiksem kui 2019. aastal. Kuigi see tähendab, et eesmärk vähendada 2025. aastaks kogu sõidukipargi heidet 15 % on juba käe ulatuses, on järgmistel aruandeperioodidel vaja heitkoguseid veelgi vähendada, pidades eelkõige silmas kõrgemaid eesmärke alates 2030. aastast.

Registreeritud uute heiteta veoautode arv aruandeaastal 2023 peaaegu kahekordistus võrreldes eelmise aruandeperioodiga, kuid nende osakaal algselt reguleeritud sõidukirühmades on endiselt väike (1,1 %).

Joonis 18. Algselt reguleeritud sõidukirühmadesse kuuluvate uute raskeveokite keskmine CO_2 eriheide (punktid) ja ELi sõidukipargi heite sihttasemed (jooned)

Transpordist tulenevat heidet aitab vähendada kütusekvaliteedi direktiiv, millega on kehtestatud maanteetranspordis kasutatavate kütuste kvaliteedi nõuded. Kütusekvaliteedi norme järgitakse ELis hästi. Peaaegu kõik 2023. aastal võetud kütuseproovide põhiparameetrid (sh väävlisisaldus) jäid lubatud hälbe piiridesse ning liikmesriigid teatasid nõuetele mittevastavate proovide avastamise korral võetud meetmetest. See kinnitab, et kehtiv kütusekvaliteedi seire süsteem tagab, et ELis müüakse kvaliteetseid kütuseid, mis vastavad kütusekvaliteedi direktiivi nõuetele.

Kuni 2023. aastani pidid liikmesriigid andma aru ka seoses eesmärgiga vähendada maanteetranspordis kasutatavate kütuste olelusringi jooksul tekkiva

[38] Sõidukirühmad 4, 5, 9 ja 10, mis kuulusid enne eespool nimetatud läbivaatamist algsete CO_2 heite normide kohaldamisalasse, hõlmavad teatavat liiki raskeid veoautosid. Järgnev analüüs hõlmab neid praegu reguleeritud sõidukirühmi.

[39] Kuna uute raskeveokite heite kindlaksmääramiseks kasutatavas simulatsioonimeetodis tehti muudatus, on vähenemine aruandeaastal 2022 mõnevõrra ülehinnatud, tegelikult oli see hinnanguliselt ligikaudu 4 %. Aruandeaasta 2023 puhul on selle muudatuse mõju märksa vähem oluline.

kasvuhoonegaaside heite mahukust 6 % (võrreldes 2010. aasta tasemega). Alates 2023. aastast on süsinikuheite vähendamise eesmärgid lisatud läbivaadatud taastuvenergia direktiivi. 2023. aastal tarnitud kütuste keskmine kasvuhoonegaaside heite mahukus oli 6,3 % väiksem kui 2010. aastal.

Rohkem teavet kütuse kvaliteedi kohta leiab aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 6. peatükist.

Kütuste põletamine maanteetranspordis kuulub **uue heitkogustega kauplemise süsteemi** (HKS2) kohaldamisalasse. Selle muudatuse eesmärk on vähendada heidet 2030. aastaks 2005. aasta tasemega võrreldes 42 % (lisateavet leiab 2. peatükist).

4. Maakasutussektor

Olulised faktid

- Süsiniku sidumine maakasutussektoris on vähenenud, ehkki viimasel ajal on olukord veidi paranenud, mille tulemusena oli CO_2 netosidumine 2023. aastal 198 miljonit CO_2 ekvivalenttonni.
- Viimased kättesaadavad liikmesriikide prognoosid osutavad siiski sellele, et ELi tasandi puudujääk ELi 2030. aasta eesmärgi saavutamisel on 40–55 miljonit CO_2 ekvivalenttonni.
- Vaja on rohkem investeeringuid maakasutussektorisse ja paremat seiresüsteemi, et saavutada maakasutussektori kliimaeesmärk ja tagada vastupanuvõimelised biomajanduse väärtusahelad.

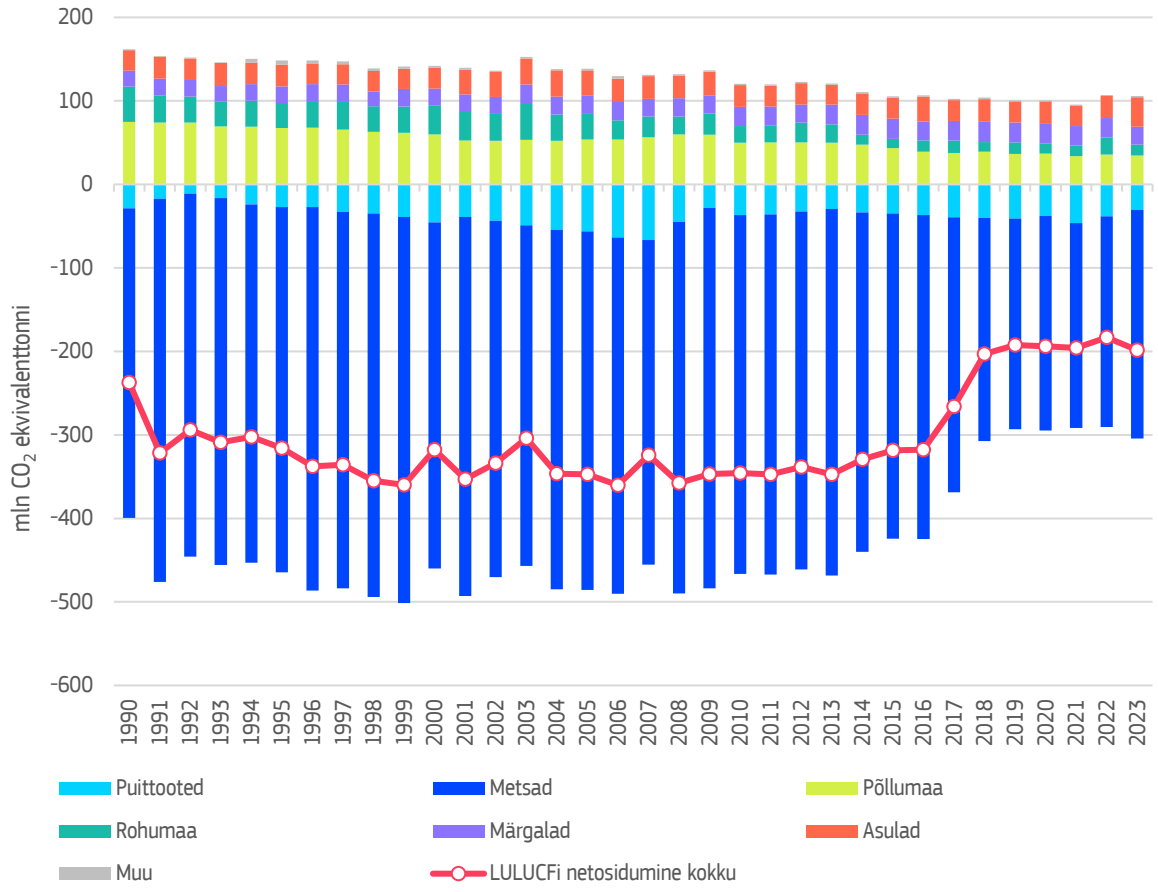
ELis seotakse LULUCFi sektoris rohkem kasvuhoonegaaside heidet kui seda seal õhku paisatakse, tänu millele eemaldatakse atmosfäärist märkimisväärses koguses süsinikku. Seega mängib sektor olulist rolli ELi kliimapoliitika eesmärkide saavutamisel, aidates suurendada sidumist ning põllumajandus- ja metsandussektori vastupanuvõimet.

ELi biomajanduse tugisambana etendab sektor sama olulist rolli üleminekul kliimaneutraalsele ja vastupanuvõimelisele majandusele, näiteks pakkudes toitu ja materjale, mis asendavad fossiilseid või CO_2-mahukaid materjale.

Netosidumine suurenes 2023. aastal 2022. aastaga võrreldes 15 miljoni tonni võrra, mille tulemusel oli netosidumine 2023. aastal kokku 198 miljonit CO_2 ekvivalenttonni. Sellest edasiminekust hoolimata on CO_2 sidumine viimasel kümnendil murettekitava kiirusega vähenenud. See suundumus on peamiselt tingitud suuremast metsaraidest ja aeglasemast metsade kasvust. See on omakorda põhjustatud kliimamuutustest, mis on avaldanud üha suuremat mõju. Sagedasemad ja tõsisemad metsapõlengud, tuulekahjustused, põuad, putukarüüsted ja seenkahjurite puhangud vähendavad metsade võimet siduda süsinikku. Mõnel juhul on üheks teguriks ka metsade vananemine. Seega on ELi metsade suutlikkus tulevikus süsinikku siduda ebakindel ning ELil võib olla oht kaotada oma võime tasakaalustada muudest allikatest pärit CO_2 heidet.

Praegu on peamised LULUCFi sektori heite allikad asulad, põllumaa, märgalad ja rohumaa (vt joonis 19).

Joonis 19. Maasektori heide ja sidumine aastatel 1990–2023 peamiste maakasutuskategooriate kaupa (EL 27)

4.1 LULUCFi sektori eesmärk

LULUCFi sektorile on seatud eesmärk suurendada 2030. aastaks ELis maakasutusest tulenevat netosidumist veel 42 miljoni CO_2 ekvivalenttonni võrra võrreldes võrdlusperioodiga 2016–2018[40].

Ajavahemikus 2021–2025 kohaldatakse eri maa-arvestuskategooriate suhtes konkreetseid arvestuseeskirju, milles võetakse arvesse ajaloolisi võrdlusaluseid (nt metsa heitkoguse võrdlustase). Liikmesriigid peavad järgima negatiivse saldo vältimise reeglit, mis tähendab, et arvestuslik heide ei tohi ületada arvestuslikku sidumist.

Ajavahemiku 2026–2030 aruandlust lihtsustatakse, kaotades arvestuseeskirjad ja vastavad võrdlusalused. Täiendava sidumise eesmärk (–42 miljonit CO_2 ekvivalenttonni) hõlmab kõiki LULUCFi aruandluskategooriaid ja on jagatud liikmesriikide vahel individuaalsete eesmärkide kaudu vastavalt nende osakaalule kogu majandatava maa pindalas. 2030. aastaks seatud riiklike eesmärkide saavutamiseks peab iga liikmesriik

[40] 2020. aasta kasvuhoonegaaside inventuuris esitatud keskmine aastane netosidumine aastatel 2016, 2017 ja 2018 ning täiendavad 42 miljonit CO_2 ekvivalenttonni netosidumist teevad ELi tasandil kokku 310 miljonit CO_2 ekvivalenttonni netosidumist. 2030. aasta eesmärgi täitmise kontrollimisel võetakse arvesse kõiki metodoloogilisi kohandusi, mis on tehtud seoses täiustustega inventuuriandmete esitamises.

suurendama oma kliimaeesmärke ning rakendama põllumajanduses ja metsanduses täiendavaid poliitikameetmeid. Lisateavet leiab aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 10. peatükist.

4.2 Edusammude hindamine

Viimastel aastatel täheldatud netosidumise vähenemise suundumus püsib. Nii nõuete täitmise perioodi 2021–2025 esialgsed andmed kui ka liikmesriikide prognoosid nõuete täitmise perioodiks 2026–2030 osutavad puudujäägile eesmärgi saavutamisel.

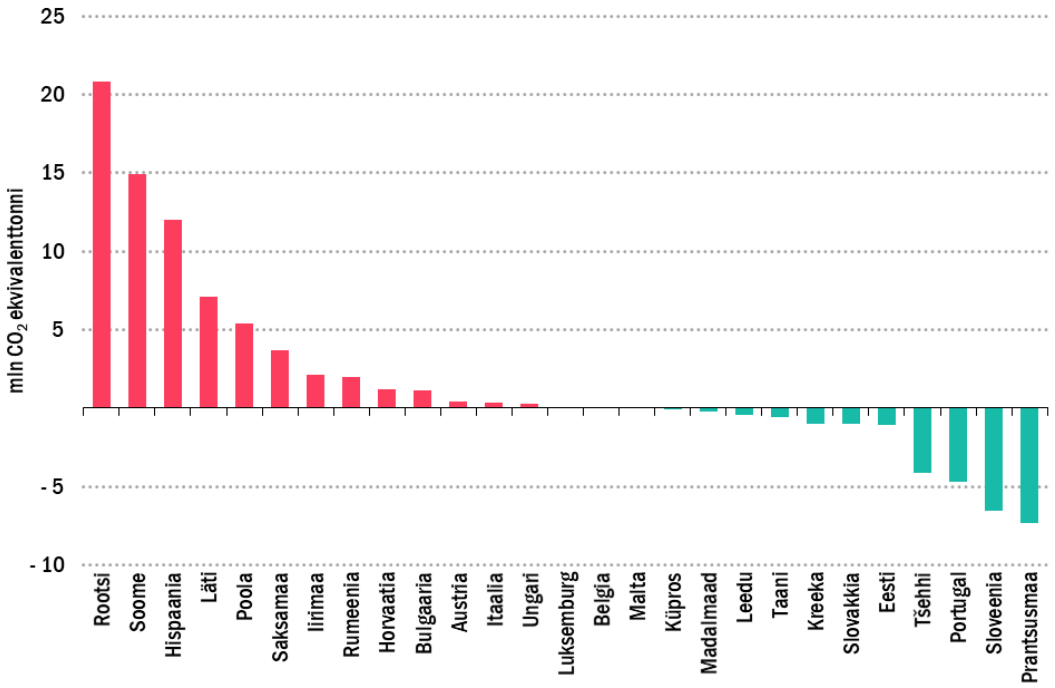
2025. aastal esitatud kasvuhoonegaaside inventuuride põhjal oli 2021.–2023. aasta esialgne arvestuslik saldo ELi tasandil 52 miljoni CO_2 ekvivalenttonniga miinuses. Seepärast prognoositakse praegu kättesaadavaid näitajaid arvesse võttes, et negatiivse saldo vältimise kohustust ELi tasandil ei täideta. Lähiaastatel need näitajad siiski muutuvad, kuna kasvuhoonegaaside inventuuride metoodikat on kavas täiustada. Neid muudatusi ja liikmesriikidele kättesaadavaid paindlikkusmeetmeid võetakse arvesse enne ajavahemikku 2021–2025 hõlmavat nõuete täitmise kontrolli, mis tehakse 2027. aastal[41].

Nõuete täitmise perioodi kolme aasta (2021–2023) andmete põhjal ja jättes kõrvale paindlikkusmeetmed, oli 11 liikmesriigil arvestuslik negatiivne saldo, mistõttu võib neil tekkida probleeme kohustuse täitmisega 2025. aastal. Kõige suurem netodeebet oli Saksamaal, Soomel ja Portugalil[42]. Samal ajal 16 liikmesriiki täidavad negatiivse saldo vältimise kohustust, st nende arvestuslik sidumine on suurem kui arvestuslik heide. Suurim netokrediit on Itaalial, Rumeenial ja Hispaanial[43]. Jällegi on oluline märkida, et need näitajad võivad oodatavate metodoloogiliste täiustuste tõttu muutuda.

Liikmesriikide esitatud viimastest prognoosidest on näha, et praeguse seisuga ei suuda EL tervikuna saavutada oma eesmärki, milleks on 42 miljonit CO_2 ekvivalenttonni täiendavat netosidumist aastaks 2030. Puudujääk on 40–55 miljonit CO_2 ekvivalenttonni. Kõige suuremat puudujääki võrreldes oma 2030. aasta riikliku eesmärgiga prognoosivad Rootsi, Soome ja Hispaania, samas kui Prantsusmaa, Sloveenia ja Portugal prognoosivad suurimat ülejääki võrreldes oma 2030. aasta eesmärgiga (joonis 20).

[41] Liikmesriigid täiustavad pidevalt oma kasvuhoonegaaside inventuuri raames toimuva aruandluse metoodikat, et parandada andmete täpsust. Paremate andmetel põhinevad ümberarvutused kajastuvad inventuuris mõne aja möödudes. Seega tuleb teatavaid arvestuses kasutatavaid ajaloolisi võrdlusaluseid, nagu metsa heitkoguse võrdlustase, vastavalt ajakohastada. Lisaks on LULUCFi määrusega ette nähtud paindlikkusmeetmed, näiteks looduslike häiringute puhuks, mida liikmesriigid saavad kasutada. Neid aspekte tuleb arvesse võtta enne, kui kontrollitakse negatiivse saldo vältimise kohustuse täitmist nõuete täitmise perioodil 2021–2025. Komisjon on loonud protsessi, et abistada liikmesriike ja hõlbustada kõnealuse ajakohastamise ettevalmistamist lähikuudel.
[42] Negatiivse saldoga liikmesriigid, alustades suurima negatiivse saldoga riigist: Saksamaa, Soome, Portugal, Prantsusmaa, Tšehhi, Austria, Rootsi, Eesti, Läti, Belgia, Küpros.
[43] Positiivse saldoga liikmesriigid, alustades väikseima positiivse saldoga riigist: Malta, Luksemburg, Sloveenia, Leedu, Madalmaad, Kreeka, Horvaatia, Slovakkia, Bulgaaria, Iirimaa, Poola, Ungari, Taani, Hispaania, Rumeenia, Itaalia.

Joonis 20. Prognoositud puudujääk võrreldes 2030. aasta riikliku eesmärgiga, tuginedes liikmesriikide lisameetmetega prognoosidele aastani 2030

Märkus. Arvutades puudujääke LULUCFi sektori 2030. aasta eesmärgi saavutamisel, võeti arvesse liikmesriikide viimaseid kasvuhoonegaaside inventuure ja prognoose (mõlemad esitati 2025. aastal), sealhulgas tehti kohandusi inventuuriandmete ja prognooside vaheliste võimalike lahknevuste arvessevõtmiseks. Kuna liikmesriigid parandavad pidevalt oma kasvuhoonegaaside inventuuride ja prognooside koostamise metoodika täpsust, on oodata, et arvutatud puudujäägid tulevikus muutuvad.

On väga oluline, et liikmesriigid töötaksid kiiresti välja ja rakendaksid ellu asjakohased poliitikameetmed, et jõuda kindlalt oma kliimaeesmärkide saavutamise graafikusse. Need peaksid hõlmama meetmeid, millega aidatakse põllumajandustootjatel, metsandusettevõtjatel ja muudel asjassepuutuvatel rühmadel luua kooskõlas nende eesmärkidega kestlikke ärimudeleid.

4.3 Maaseire tõhustamise meetmed

LULUCFi määruse kohaselt peavad kõik liikmesriigid looma süsteemi, et muu hulgas seirata mulla ja biomassi süsinikuvarusid.

Kliimameetmete aluseks on liikmesriikide kasvuhoonegaaside inventuurid, mis arenevad pidevalt. Täpsemad ja õigeaegsemad andmed maa, mulla ja metsade kohta aitavad kindlaks teha meetmed, mis toovad suurimat kliimaalast kasu. Terviklikud ja võrreldavad maa seire süsteemid, kus kasutatakse tipptehnoloogiat, nagu modelleerimine ja satelliidid, on olulised kulutõhusate otsuste tegemisel ja maasektorisse investeerimisel nii liikmesriikides kui ka biomajanduse väärtusahelates. Komisjon abistab liikmesriike neis jõupingutustes, näiteks programmi „Euroopa horisont“ ja satelliidiprogrammi Copernicus kaudu.

4.4 Seonduvad algatused põllumajandus- ja metsandussektoris

2024. aastal vastu võetud süsiniku eemaldamist ja süsinikupõllundust käsitleva ELi määruse eesmärk on **hõlbustada ja kiirendada kvaliteetset süsiniku eemaldamist ja heite vähendamist**. Määrus hõlmab kolme eri liiki tegevust:

- süsiniku püsiv eemaldamine,
- süsinikupõllundus ja
- süsiniku säilitamine kauakestvates toodetes.

Samuti pakub määrus süsinikku säilitavate toodete, näiteks puidupõhiste ehitustoodete sertifitseerimise kaudu uusi ärivõimalusi maa majandajatele ja toetab kestliku ringbiomajanduse kasvu. Sellega toetatakse liikmesriike LULUCFi eesmärkide saavutamisel.

4.5 Süsiniku eemaldamise stiimulid ja kestlikud tavad

Süsiniku eemaldamise edendamiseks on loodud või töötatakse praegu välja mitmeid rahastamismehhanisme ja stiimuleid, kasutades avaliku või erasektori allikaid.

EL eraldab rahalisi vahendeid ühise põllumajanduspoliitika, ühtekuuluvuspoliitika fondide ja muude ELi programmide, näiteks programmi LIFE või programmi „Euroopa horisont“ (eelkõige mullamissiooni) raames. 2023. aastal võttis komisjon vastu suunised, mis käsitlevad ELi rahastamisvõimalusi heas seisundis muldade jaoks.

Liikmesriigid saavad toetada kestlike majandamistavade kasutuselevõttu ka vastavalt läbivaadatud riigiabieeskirjadele, mis võimaldavad toetada metsaökosüsteemi teenuseid, nagu kliima reguleerimine ja elurikkuse taastamine. Huvitatud rühmad saavad lisateavet komisjoni suunistest metsaökosüsteemi teenuste jaoks mõeldud maksekavade kohta. Ühise põllumajanduspoliitika vahenditest ja riigiabiga rahastatakse ka investeeringuid ja meetmeid (nt koolitus, nõustamine või koostöö), mis aitavad mõju maksimeerida.

Süsinikupõllunduse ulatuslikku kasutuselevõttu võivad täiendada ja veelgi edendada vabatahtlike süsinikuturgudega seotud erasektori algatused või kombinatsioon erinevatest rahastamisvõimalustest.

5. Tööstuslik süsinikumajandus

Olulised faktid

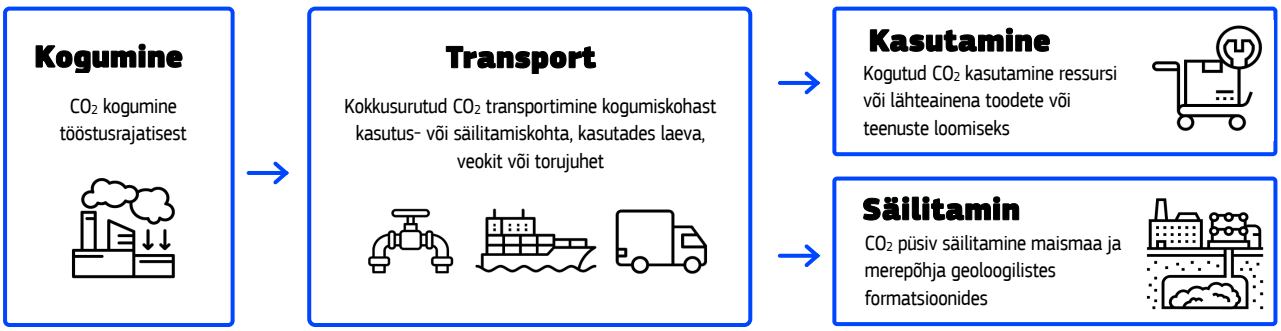
- CO_2 heite püsiv kogumine ja säilitamine on vajalik, et saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus.
- 2024. aastal koostas Euroopa Komisjon strateegia tööstusliku süsinikumajanduse võimaldamiseks.
- ELil on 2030. aastaks CO_2 sisestusvõimekuse eesmärk ning nafta- ja gaasiettevõtjad on kohustatud selle eesmärgi saavutama.

2040. aasta kliimaeesmärgi mõjuhinnangust on näha, et 2040. aastaks tuleks koguda kuni 300 miljonit tonni CO_2 ja säilitada ligikaudu 200 miljonit tonni CO_2, et saavutada kavandatud 2040. aasta eesmärk vähendada kasvuhoonegaaside heidet 90 %. Sajandi keskpaigaks tuleks koguda ligikaudu 450 miljonit tonni CO_2 ja säilitada ligikaudu 250 miljonit tonni CO_2. Tööstusliku süsinikumajanduse strateegias on esitatud visioon ja loetletud meetmed nende eesmärkide saavutamiseks.

CO_2 saab koguda, et vältida selle sattumist atmosfääri, ning seejärel kas säilitada või kasutada. Seda nimetatakse süsiniku kogumiseks ja säilitamiseks ning süsiniku kogumiseks ja kasutamiseks. Enamik eeldatavasti kogutavast CO_2st peaks tulema tööstusprotsessides (nt jäätmepõletus- või klinkritehastes) kasutatavatest lähteainetest.

Kogutud CO_2 võib olla ka biogeenne või pärit atmosfäärist. Biogeenne CO_2 tekib bioloogiliste protsesside tulemusel ja seda saab koguda näiteks biomassil töötavatest elektrijaamadest või jäätmetest energia tootmise käitistest. Atmosfääris sisalduvat CO_2 leidub looduslikult atmosfääris. Biogeense või atmosfääris sisalduva CO_2 kogumist ja püsivat säilitamist nimetatakse süsiniku püsivaks eemaldamiseks.

Joonis 21. Süsiniku kogumise, kasutamise ja säilitamise skeem

Tööstusliku süsinikumajanduse strateegia on oluline samm ühtlasemaks süsiniku kogumiseks ja säilitamiseks, süsiniku kogumiseks ja kasutamiseks ning süsiniku püsivaks eemaldamiseks Euroopas. Strateegiaga toetatakse CO_2 transportimise ja säilitamise teenuste ühtse turu loomist Euroopas 2030. aastaks.

2024. aasta lõpus vastu võetud süsiniku eemaldamise sertifitseerimise raamistikus on sätestatud ELi normid kvaliteetse süsiniku eemaldamise mõõtmiseks ja kontrollimiseks. Raamistiku eesmärk on toetada vabatahtlikku turgu ja sellele võidakse tugineda liidusisese püsiva eemaldamise tulevasel integreerimisel ELi HKSi.
2025. aasta puhta tööstuse kokkuleppes seotakse kliimaeesmärgid tööstuse konkurentsivõimega, seades prioriteediks süsiniku kogumise, kasutamise ja säilitamise sektorites, kus heidet on raske vähendada, ning andes märku võimalikust ELi HKSi muudatusest, et premeerida süsiniku püsiva säilitamise eest.

Alates 2024. aasta detsembrist peavad liikmesriigid esitama igal aastal eduaruande süsiniku kogumise, transportimise ja säilitamise kohta. See aruanne hõlmab järgmist:

- käimasolevad süsiniku kogumise, säilitamise ja transportimise projektid;
- vajaminev sisestusvõimekus ja säilitamisvõimsus,
- riiklikud süsiniku kogumise toetusmeetmed, strateegiad ja eesmärgid.

Liikmesriikide aastaaruanded on kättesaadavad süsiniku säilitamise eesmärki käsitleval veebisaidil.

ELi eesmärk on luua ELi turg süsiniku säilitamise teenuste jaoks. Selleks on nullnetotööstuse määruses sätestatud ELi eesmärk saavutada 2030. aastaks vähemalt 50 miljoni tonni suurune CO_2 sisestusvõimekus aastas ning kehtestatud 44 ELi nafta- ja gaasitootjale kohustus see eesmärk saavutada. Need tootjad peavad iga-aastast CO_2 sisestusvõimekust ELis 2030. aastaks suurendama[44]. Alates 2025. aastast avaldab Euroopa Komisjon aastaaruande selle eesmärgi saavutamisel tehtud edusammude kohta.

30. juuniks 2025 pidid tootjad esitama komisjonile üksikasjaliku kava, milles selgitatakse, kuidas nad valmistuvad andma oma panuse ELi 2030. aasta CO_2 sisestusvõimekuse eesmärgi saavutamisse. Selles kavas peaks tootja kinnitama uue CO_2 sisestusvõimekuse ja säilitamisvõimsuse, mille ta kavatseb 2030. aastaks luua, ning kirjeldama meetodeid ja vahe-eesmärke selle saavutamiseks. Alates 30. juunist 2026 peavad nafta- ja gaasitootjad esitama komisjonile igal aastal aruande, kus on kirjeldatud üksikasjalikult edusamme eesmärgi saavutamisel. Komisjon teeb need aruanded avalikkusele kättesaadavaks.

[44] Komisjoni 22. mai 2025. aasta otsus (EL) 2025/1479, millega määratakse kindlaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 94/22/EÜ artikli 1 punktis 3 määratletud luba omavate üksuste proportsionaalsed panused liidu 2030. aasta CO_2 sisestusvõimekuse eesmärgi saavutamiseks.

6. Kliimakerksus ja kliimamuutustega kohanemine

Olulised faktid

- Kliimaohud kahjustavad Euroopa konkurentsivõimet, julgeolekut ja heaolu. Kliimakerksusest peaks saama kiiresti mis tahes Euroopa poliitika lahutamatu osa.
- Käimas on töö, et luua terviklik ELi kliimakerksuse raamistik, mille kohta esitatakse ettepanek 2026. aastal.
- Keskne põhimõte on lõimitud kerksus. See tähendab, et kõik kliimamuutuste mõju suhtes haavatavad või sellega kokku puutuvad investeeringud peavad olema kavandatud selliselt, et need peavad vastu kliimariskidele, mis võivad investeeringu eluea jooksul realiseeruda, ilma et investeeringu väärtus või kasulikkus vastuvõetamatult väheneks.
- ELi liikmesriigid on teinud viimasel aastal märkimisväärseid edusamme kerksus- ja kohanemispoliitika arendamisel, kuid vajalike ümberkujundavate muutusteni ei ole veel jõutud.
- Märkimisväärset lisatähelepanu tuleb pöörata kohanemismeetmete ettevalmistamisele ja rakendamisele kõigis sektorites.

Kliimamuutuste mõju on pärale jõudnud. Tormid, kuumalained, põuad, metsa- ja maastikupõlengud ning üleujutused kahjustavad kodusid, teid, loodust, rahandust ja majandust laiemalt kõigis ELi riikides. Liidu õiguse kohaselt peavad EL ja selle liikmesriigid

- **suurendama kohanemissuutlikkust:** selgitama välja, mis neid ees ootab, ja kavandama oma tegevuse sellest lähtuvalt;
- **tugevdama vastupanuvõimet:** aitama inimestel, paikadel ja süsteemidel toime tulla häiretega ja kiiresti taastuda, ning
- **vähendama haavatavust:** vähendama kogukondade ja vara kokkupuudet kliimamuutuste kahjuliku mõjuga.

Ehkki on tehtud edusamme, jääb ELi ja liikmesriikide meetmetest väheks, et saavutada see, mida on praeguses etapis vaja.

6.1 Kliimaohud ja majanduslik kahju

Euroopa Keskkonnaamet (EEA) avaldas 2024. aastal esimese **Euroopa kliimariskide hinnangu**. Hinnangust on näha, et 36 suurest kliimariskist 34 riski viies peamises riskide klastris (ökosüsteemid, tervishoid, taristu, toit, majandus ja rahandus) võivad suure soojenemise stsenaariumide käivitumise korral saavutada sel sajandil kriitilise või isegi katastroofilise taseme. Ka aruandes Euroopa kliimaolukorra kohta

2024. aastal[45] leitakse, et kõnealused riskid ohustavad paljude eurooplaste elu, elatusvahendeid ja heaolu.

Euroopa on soojenenud alates 1980. aastatest **kaks korda kiiremini kui maailm keskmiselt**, mis teeb Euroopast kõige kiiremini soojeneva maailmajao. Aasta 2024 oli Euroopas kõige soojem aasta, mis on kunagi andmekogudes registreeritud, kusjuures aastased temperatuurid olid rekordiliselt kõrged peaaegu poolel (48 %) Euroopa territooriumil. Ka aasta keskmine mere- ja järvepinna temperatuur Euroopas jõudis 2024. aastal kõige kõrgemale registreeritud tasemele, ületades veidi eelmist, 2023. aastal püstitatud rekordit. Skandinaavia liustike massikadu oli registreerituist suurim ja suurim kogu maailmas.

Euroopas on ligikaudu 95 % kliimaga seotud surmajuhtumitest põhjustatud äärmuslikust kuumusest[46]. Viimase 20 aasta jooksul on kuumusest tingitud surmade arv suurenenud umbes 30 %, kusjuures linnades tekkivate soojussaarte tõttu on kuumus avaldanud kõige rängemat mõju inimestele, kes elavad tiheda asustusega linnades[47].

2024. aastal hävitasid metsa- ja maastikupõlengud 27-st ELi liikmesriigist 21-s **enam kui 400 000 hektarit (4 000 km^2)** ja mõjutasid 42 000 inimest. See on veidi rohkem kui ajavahemiku 2006–2023 keskmine, kuid vähem kui viimasel kolmel aastal[48]. Põhihooaja alguses, juulis, puhkesid tõsised metsa- ja maastikupõlengud mitmel Kreeka saarel ja Portugalis Madeiral. Vaid ühe nädalaga hävitasid Portugali põlengud rohkem kui 100 000 hektarit maad, mis moodustab umbes 32 % kogu põlenud maa-alast Euroopas[49]. Bulgaarias, kus 256 põlengus hävis 45 000 hektarit, oli registreeritud põlenud ala enam kui kümne aasta suurim. 2025. aasta augusti lõpuks oli alates aasta algusest hävinud peaaegu miljon hektarit, mida on üle kolme korra rohkem kui 2006.–2024. aasta keskmine 293 000 hektarit[50].

Keskmisest soojemate temperatuuride kõrval mõjutas suuremas osas Kagu-Euroopast jõevooge ning **põllumajandust, ökosüsteeme ja energiatootmist pikaajaline sademete puudumine**. Näiteks on mitmest allikast saadud teabest näha, et Sitsiilia reservuaarides jäi vee tase 2024. aasta juuli alguses allapoole häiretaset, kusjuures vee kogus oli 45 % väiksem kui eelmisel aastal[51]. Põud kahjustas põllumajanduslikku tootmist ja paljud omavalitsused kehtestasid vee kokkuhoiu eeskirjad. See avaldas ränka mõju tsitrusviljadele, nisule ja viinamarjaistandustele, mille puhul majandusliku kahju suuruseks hinnatakse 2,7 miljardit eurot[52].

---

[45] Kõik selles punktis esitatud andmed põhinevad sellel aruandel, kui ei ole märgitud teisiti.

[46] Economic losses from weather- and climate-related extremes in Europe |Euroopa Keskkonnaameti koduleht.

[47] Extreme weather and human health |Copernicus.

[48] Need näitajad kajastavad ligikaudu 80 % 2023. aastal registreeritud maa-alast ja ainult poolt 2022. aasta kogunäitajast. „Advance report on forest fires in Europe, Middle East and North Africa 2024“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, lk 10.

[49] Wildfires |Copernicus.

[50] EFFIS - Statistics Portal.

[51] „Persistent droughts: critical water shortages and crops threatened“ – Euroopa Komisjon.

[52] „Persistent droughts: critical water shortages and crops threatened“ – Euroopa Komisjon.

Kui Kagu-Euroopas oli 2024. aastal 12 aasta kõige kuivem suvi, siis Kesk-Euroopas oli septembris torm Borise ajal kaheksas liikmesriigis alla sadanud **äärmusliku sademete hulga** tõttu kõige märjem alates 1979. aastast. Ulatuslikud tõsised üleujutused mõjutasid 2024. aastal hinnanguliselt 413 000 inimest ning tõid kaasa vähemalt 335 hukkunut.

2024. aastal Euroopat tabanud tormide ja üleujutuste põhjustatud kahju suuruseks hinnatakse vähemalt 18 miljardit eurot ning 2024. aasta üleujutustest tingitud, kindlustusega kaetud kahju oli kõigi aegade suuruselt teine[53]. **Kolm kõige enam kahju tekitanud loodusõnnetust kõigist 2024. aastal Euroopat tabanud õnnetustest olid üleujutused.** Hispaania äkktulvad põhjustasid kahju kokku 10 miljardit eurot, kusjuures kindlustusega oli kaetud alla poole varast. Äkktulvad Saksamaal, Poolas, Itaalias, Austrias ja Tšehhis tekitasid kahju kokku 5 miljardit eurot, kusjuures kindlustusega oli kaetud vaid 2 miljardit eurot. Torm Borise põhjustatud üleujutused Tšehhis, Austrias, Poolas, Itaalias, Slovakkias, Rumeenias ja Ungaris tõid kaasa 4 miljardi euro suuruse kahju, millest kindlustusega oli kaetud pool[54]. Kliimamuutused on viimase 20 aasta jooksul põhjustanud enam kui kolmandiku kogu **kindlustusandja hüvitatavast ilmastikuga seotud kahjust**[55]. 2023. aastal oli ELis kindlustusega kaetud vaid ligikaudu veerand majanduslikust kahjust ja mõnes ELi riigis jäi see osakaal alla 5 %[56].

Paljude äärmuslike ilmastikunähtuste sageduse ja intensiivsuse suurenemine tähendab ka suuremat ohtu Euroopa **tehiskeskkonnale ja taristule** ning nende pakutavatele teenustele. Komisjoni uuringust on näha, et kliimamuutused kiirendavad korrosiooni vanemates sarrustatud betoonist hoonetes, mille renoveerimiskulud on 2100. aastaks hinnanguliselt 76–883 miljardit eurot.

Äärmuslikud kuumalained ja põlengud, rängad vihmasajud ja üleujutused ning tugevad lumesajud ja äikesetormid panevad tõsiselt proovile **transpordisüsteemi** vastupidavuse, mõjutades käitamis- ja majanduslikku funktsionaalsust ning põhjustades õnnetusi, vahejuhtumeid ja hilinemisi või tühistamisi raudteetransporditeenuste osutamisel[57]. Märkimisväärsed sotsiaal-majanduslikud tagajärjed on ka mere kuumalainetel, eelkõige selliste tööstusharudes jaoks nagu **kalandus, vesiviljelus ja turism**. Samuti mõjutavad kliimamuutused konkreetseid inimeste rühmi ja **kultuure** Euroopas. Näiteks Põhja-Euroopas avaldavad kliimamuutused tõsist mõju saamide elatusvahenditele, seades ohtu selle Euroopa põlisrahva kultuuri ja heaolu.

Tulevase majandusliku kahju ulatus **sõltub nii kliimamuutuste mõju leevendamiseks, kliimamuutustega kohanemiseks kui ka ohustatud varade vastupanuvõime suurendamiseks võetavatest meetmetest**. ELi iga-aastane kahju võib ulatuda kõigi

[53] „Hurricanes, severe thunderstorms and floods drive insured losses above USD 100 billion for 5th consecutive year, says Swiss Re Institute“ |Swiss Re.
[54] Müncheni edasikindlustusandja 2024. aasta teabeleht.
[55] „Climate change accounts for over a third of insured weather losses this century and rising“ – Insure Our Future Global.
[56] „EIOPA and ECB joint paper:Towards a European system for natural catastrophe risk management“ – EIOPA.
[57] „2024 Rail Environmental Report“ (Raudteesektori keskkonnaaruanne 2024)|Euroopa Liidu Raudteeamet, lk 76.

stsenaariumide puhul 2070. aastaks 2,2 %ni SKPst ja veerandi ELi piirkondade SKP võib väheneda rohkem kui 5 %[58]. Kui globaalne soojenemine ületab püsivamalt Pariisi kokkuleppes sätestatud 1,5 °C künnist, võib ELi SKP kumulatiivne täiendav vähenemine ajavahemikul 2031–2050 ulatuda 2,4 triljoni euroni[59].

Euroopa Komisjon viis hiljuti läbi uuringu, kus vaadeldi tööviljakuse kahanemist ELi piirkondades suureneva kuumastressi tõttu. Uuring näitas, et kliimamuutustest tingitud **kuumastress** vähendab tööviljakust ja SKPd kõikjal Euroopas, kõige enam Lõuna- ja Kagu-Euroopas. 2050. aastaks võib tööviljakus olla kõige enam mõjutatud piirkondades kuni 0,9 % ja SKP kuni 0,7 % väiksem, võrreldes tulevikuga, kus kuumastressi mõju puudub Prognooside kohaselt peaksid tootlikkus ja SKP vähenema 2080. aastaks veelgi ning olema vastavalt 2,5 % ja üle 1,5 % väiksem. Kui kohanemismeetmeid ei võeta ja realiseerub halvim kliimastsenaarium, võib tööviljakus kahaneda mõnes piirkonnas üle 6 % ja SKP üle 4 %.

6.2 ELi meetmed kliimakerksuse suurendamiseks

Arvestades kliimaohtude mitmekesisust, on tähtis suurendada kliimakerksust kogu majanduses, ühiskonnas ja taristus, et säilitada peamised ühiskonna toimimiseks vajalikud funktsioonid ja tagada inimeste heaolu. Kliimakerksus ja riskijuhtimine on olulised konkurentsivõimelise, turvalise ja jõuka ELi jaoks.

ELi kriisivalmiduse strateegia eesmärk on suurendada tulevaste kriiside jaoks ELi tsiviil- ja sõjalist valmisolekut, et igaüks oleks valmis ja võimeline vajaduse korral kiiresti ja tulemuslikult reageerima. Strateegia aitab võtta riiklikke valmisolekumeetmeid, parandades koordineerimist ja tõhusust olemasolevate strateegiate raames ning edendades võimet panna vastu igat liiki tulevastele kriisidele.

Strateegias tunnistatakse, et kliimariskid on osa kriisimaastikust. Selles rõhutatakse ennetamise tähtsust ning vajadust käsitleda riske ja ohte terviklikult, võttes arvesse nende koostoimet ja ahelmõju. Seda põhieesmärki silmas pidades on strateegias võetud kohustus töötada välja põhjalik sektoriülene ELi tasandi riski- ja ohuhinnang. Strateegias on ka sõnaselgelt sätestatud, et **kõigis ELi poliitikavaldkondades ja meetmetes tuleb juurutada lõimitud kliimakerksuse ja lõimitud valmisoleku põhimõtet**. Ühiste kliimaalaste võrdlusstsenaariumide kasutamisel tagaks see poliitika parema kliimakindluse, et hoida ära tulevased kriisid ning tugevdada ennetavat kliima-, keskkonna- ja veeriskide juhtimist kogu ELis.

2024. aastal keskenduti **kliimakerksuse alase integreeritud raamistikuga** seotud töö alustamisele, sealhulgas avalikule tagasisidekorjele. Euroopa Keskkonnaamet vedas eest teise Euroopa kliimariskide hinnangu koostamist. Integreeritud raamistiku eesmärk on tagada, et kõik kliimamuutuste mõju suhtes haavatavad investeeringud

[58] Maailmapanga Grupp, „Climate Adaptation Costing in a Changing World. Economics for Disaster Prevention and Preparedness“, 2024.
[59] Euroopa Komisjon, „Europe’s 2040 climate target and path to climate neutrality by 2050 building a sustainable, just and prosperous society“, 2024.

kavandatakse selliselt, et need peavad vastu kliimariskidele, mis võivad investeeringu eluea jooksul realiseeruda (lõimitud kerksus).

Konkurentsivõime kompassis, mis on täielikult kooskõlas eespool kirjeldatud poliitikaga, palutakse ELil ja liikmesriikidel korrapäraselt ajakohastada kliimariskide hinnanguid ja parandada elutähtsat taristut, lähtudes lõimitud kerksuse põhimõttest. Konkurentsivõime kompassis on nähtud ette võimalused, kuidas ära hoida seda, et ohtlikud olukorrad kahjustavad tarneahelaid ja tootmiskohti, sealhulgas meetmed kliimakerksuse lõimimiseks linnaplaneerimisse, looduspõhiste lahenduste kasutuselevõtt ning looduskrediidi väljaarendamine ja põllumajanduse kohandamine, säilitades samal ajal toidujulgeoleku.

ELi põllumajanduse ja toidu visioonis kirjeldatakse mõju, mida avaldavad põllumajandustootjatele äärmuslikud ilmastikunähtused ning muutused sademete hulgas ja laadis. Et vähenda põllumajandustootjate haavatavust ja kokkupuudet riskidega, suurendatakse stiimuleid kohanemise rahastamiseks põllumajandusettevõtte tasandil ning riskide jagamiseks tootjaorganisatsioonide või ühistute kaudu. Visiooni kohaselt antakse tulevase ühise põllumajanduspoliitika raames sihipärasemat toetust meetmete ja investeeringute jaoks, mis suurendavad põllumajandussektori vastupidavust muutuvates tingimustes. Piirkondades, kus praegune toodang ei ole pikemas perspektiivis kestlik, tuleb ellu viia suuremaid ümberkujundavaid muutusi, näiteks uute kohalike strateegiate, teadusuuringute ja innovatsiooni kaudu.

Nagu on rõhutatud **veekerksuse strateegias**, on ELi vastupanuvõime tugevdamisel oluline ka avaliku sektori asutuste, ettevõtjate ja üldsuse toetamine valmistumisel tulevasteks kliimariskideks. See võib hõlmata toetust digivahendite kasutamiseks ELi reaalajas varajase hoiatamise ja seire süsteemide jaoks. Strateegias kutsutakse üles võtma meetmeid inimeste ja kogukondade võimestamiseks, et nad saaksid kohaneda ja kaitsta end riskide eest. Esimese sammuna ühiskonna kerksuse suurendamisel tuleks tagada, et teave kodanikke, ettevõtjaid, maad ja taristut ohustavate konkreetsete riskide kohta on laialdaselt kättesaadav. Kuigi elanikkonna kaitsmiseks kliimamuutustega seotud katastroofide eest või nende katastroofide mõju leevendamiseks võib juba olla palju vahendeid, ei teata ega kasutata neid alati piisavalt. Seetõttu peavad EL ja liikmesriigid tugevdama seoseid olemasolevate Euroopa tasandi riskijuhtimisvahendite (nt Copernicuse hädaolukordade ohjamise teenuse varajase hoiatamise vahendid) ning riigi ja kohalikul tasandil kättesaadavate vahendite vahel.

Vastupanuvõime tugevdamiseks on tähtis võtta kliimaga seotud riske arvesse eelarvepoliitikas. Kuna kliimamuutustest tulenevad majanduslikud ja eelarvekulud suurenevad ning üleminekupüüdlused kiirenevad, on oluline hinnata kliimamuutuste makromajanduslikku ja eelarvemõju ning lõimida see riiklikesse eelarveraamistikesse. 2024. aastal tehti märkimisväärseid edusamme, võttes ELi majanduse juhtimise läbivaadatud raamistiku osana vastu **liikmesriikide eelarveraamistiku nõudeid käsitleva direktiivi** muudatused. Alates 2026. aastast peavad kõik ELi liikmesriigid hindama ja andma oma eelarvedokumentides võimalikult suures ulatuses aru, kuidas

kliimamuutustest tulenevad makromajanduslikud eelarveriskid võivad mõjutada riigi rahanduse keskpika perioodi ja pikaajalist jätkusuutlikkust, samuti andma aru õnnetuste ja kliimaga seotud tingimuslike kohustuste ning õnnetuste ja kliimaga seotud šokkide tõttu tekkinud eelarvekulude kohta. Nende sätete eesmärk on paremini mõista ja juhtida kliimamuutuste mõju eelarvele, edendada ennetavamat ja riskiteadlikumat eelarvestamist ning toetada tõenduspõhiseid poliitika- ja investeerimisotsuseid.

6.3 Liikmesriikide edusammud kliimakerksuse ning kliimamuutustega kohanemise poliitika ja õigusaktide valdkonnas

Kõikjal Euroopas on olemas hästi välja arendatud üldine kliimakerksuse ja kliimamuutustega kohanemise poliitika ja seonduvad raamistikud[60]**.** Liikmesriigid kasutavad kliimariskidega tegelemiseks mitmesuguseid poliitikameetmeid ning on seadnud sihi edendada kliimakerksuse ja kliimamuutustega kohanemise meetmeid, nagu

- spetsiaalsed kliimamuutustega kohanemise alased õigusaktid;
- riiklikud kliimaseadused ja muud kohanemist käsitlevaid norme sisaldavad õigusaktid;
- riiklikud kohanemisstrateegiad ja -kavad ning
- sektoripõhised ja piirkondlikud kohanemiskavad.

Saksamaa on vastu võtnud eraldiseisva **kliimamuutustega kohanemise seaduse** ja Leedul on praegu käsil sellise seaduse väljatöötamine. Üha rohkem riike lisab **kohanemist käsitlevad normid** oma kliimaseadustesse, et anda kohanemismeetmetele suurem õiguslik jõud. Kohanemismeetmetele on andnud sel viisil täieliku õigusliku jõu 13 liikmesriiki.

Poliitika rakendamise eeltingimused on riiklik kliimamuutustega kohanemise kavandamine ja kliimariskide ajakohastatud hinnangud. Liidu õiguse kohaselt peavad liikmesriigid vastu võtma ja ellu viima riikliku kohanemisstrateegia ja -kava. Selles vallas on toimunud edasiminek. **2025. aasta seisuga on kohanemisstrateegia või -kava kehtestatud kõigis ELi liikmesriikides** (vt joonis 22). 11 liikmesriiki võtsid oma strateegia või kava vastu või ajakohastasid seda aastatel 2023–2025.

ELi liikmesriigid teevad edusamme **riiklike kliimariskide hinnangute** koostamisel. Nad võtavad meetmeid, et luua ja ajakohastada teadmisi kliimaga seotud ohtude, haavatavuse, mõju ja riskide kohta, tugevdades jõupingutusi kliimamuutustega kohanemise poliitika tõenduspõhiseks kujundamiseks. Peaaegu kõik liikmesriigid tegelevad mingil moel kliimariskidega, alates temaatilistest või sektoripõhistest analüüsidest kuni mitut riski ja sektorit hõlmava põhjaliku kliimariskide hindamiseni.

Kuus liikmesriiki on teatanud, et nad on saanud valmis oma uue või ajakohastatud riikliku kliimariskide hinnangu, mis hõlmab aastaid 2023–2025. Nende liikmesriikide

[60] Euroopa Keskkonnaamet, „From adaptation to action: insights into progress and challenges across Europe“, 2025.

arv, kellel on olemas põhjalik riiklik hinnang, on kasvanud 21ni. 13 liikmesriiki on teatanud, et uus põhjalik riiklik hinnang on neil kavandatud või koostamisel.

Vähemalt kolmandik liikmesriikidest on koostanud uued **temaatilised või sektoripõhised kliimariskide hinnangud**. **Mingis vormis temaatiline või sektoripõhine kliimariskide või haavatavuse hinnang on olemas enamikus liikmesriikides.**

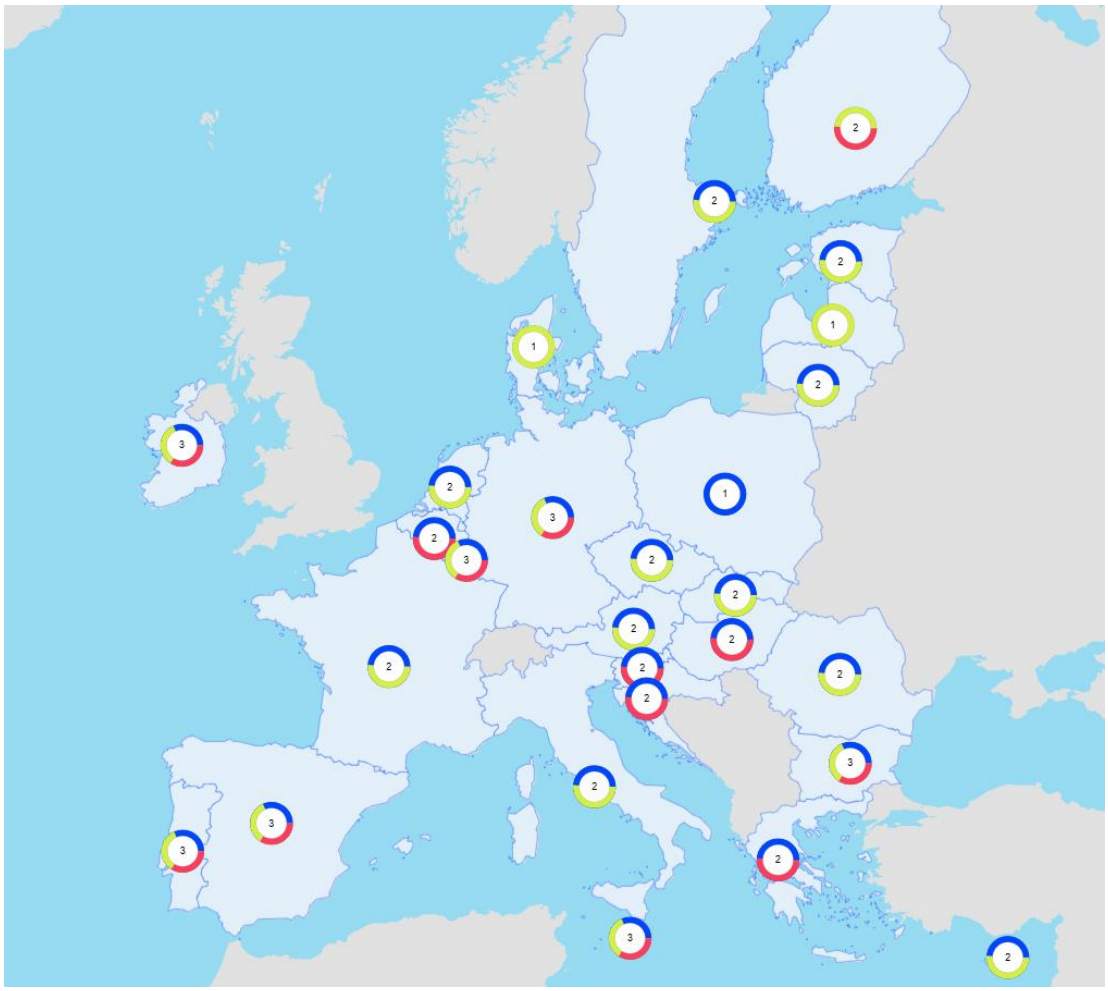
Kuigi liikmesriikide poliitiline valmisolek riigi tasandil on pidevalt paranenud, on kõigil tasanditel vaja **sidusamaid poliitika-, seire-, aruandlus- ja hindamisraamistikke**. Praegu puuduvad sidusad andmed kohanemispoliitika rakendamise kohta kõigis liikmesriikides, kuid hiljutine hindamine näitas, et rakendamine ning kohanemise tõhususe ja tulemuslikkuse hindamise meetodid on maha jäänud. Väga oluline on **lõimida kohanemine valdkondlikku poliitikasse**. Hoolimata üha arvukamatest sektoripõhistest ja temaatilistest kohanemismeetmetest riigi tasandil, on vaja rohkem tegeleda valdkondliku poliitikaga, näiteks tervishoiusektoris.

Riikide valitsused ning piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused pööravad oma kohanemispoliitika kujundamisel ja kavandamisel üha suuremat tähelepanu õiglusele. Samamoodi on piirkondlikul ja kohalikul tasandil võetud õiglust aina enam arvesse linnade kohanemise planeerimisel. Kõikjalt Euroopast leiab palju näiteid osalusprotsesside kasutamisest poliitika kujundamisel. Sellegipoolest vajavad haavatavate rühmade kaasamine ja õiglus endiselt tähelepanu (lisateavet leiab aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 11. peatükist).

Eespool kirjeldatud areng on kooskõlas komisjoni soovitustega ja liikmesriikide vastustega nendele soovitustele. Komisjon leidis 2023. aasta septembris toimunud hindamise raames, et liikmesriikide meetmed vajavad sageli täiustamist, et tagada parem kooskõla ELi ja rahvusvaheliste lepingute eesmärkidega ning pidevad edusammud kohanemisvõime suurendamisel, vastupanuvõime tugevdamisel ja kliimamuutuste suhtes haavatavuse vähendamisel. Pärast hindamist esitas komisjon 26 liikmesriigile kohandatud soovitused, milles käsitleti mitmesuguseid aspekte kogu poliitikatsüklis (lisateavet leiab aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 11. peatükist).

Rohkem teavet kliimakerksuse ja kliimamuutustega kohanemise kohta, sealhulgas riikide profiilid, juhtumiuuringud, suunised, andmed ja väljaanded, leiab portaalist Climate-ADAPT.

Joonis 22. Kohanemisstrateegiad ja -kavad ning kohanemist käsitlevaid norme sisaldavad kliimaseadused ELis

Selgitus: riiklik kohanemisstrateegia; riiklik kohanemiskava; kohanemist käsitlevaid õigusnorme sisaldav riiklik või föderaalne kliimaseadus

6.4 Piirkondlikud ja kohalikud meetmed [61]

Piirkonnad ja linnad kõikjal ELis suurendavad kliimakerksuse ja kliimamuutustega kohanemise alast tööd. Nad teevad edusamme kahes valdkonnas:

- **õiguslikud nõuded.** Üha rohkem liikmesriike kohustab piirkondlikke ja kohalikke omavalitsusi koostama ja rakendama kliimamuutustega kohanemise kavu. Riikides, kus sellised õiguslikud nõuded on olemas, on sageli kehtestatud strateegiad või lõimitakse neis kliimakerksus ja kliimamuutustega kohanemine sektoripõhistesse programmidesse, poliitikameetmetesse ja eeskirjadesse ning rakendatakse meetmeid mitmetasandilise koordineerimise kaudu;

[61] Juhtimismääruse kohaste 2025. aasta andmete / piirkonna ja kohaliku tasandi kohanemistegevuse esialgne hindamine.

- **vabatahtlikud meetmed.** Riikides, kus õiguslikke nõudeid ei ole, võtavad piirkonnad ja linnad aina rohkem vabatahtlikke meetmeid, sageli riiklike kohanemiskavade või ELi piiriüleste programmide raames. Valitsused toetavad seda sageli stiimulite, suuniste ja ühisalgatuste kaudu.

Üha tavalisemad on mitmetasandilised institutsionaliseeritud võrgustikud, mis toetavad kohalikke, piirkondlikke ja riiklikke ametiasutusi teadmiste jagamisel ja poliitika kooskõlastamisel. ELi vahendid aitavad piirkondadel ja omavalitsustel rahastada kliimakerksuse ja kliimamuutustega kohanemise projekte (rohkem teavet leiab 7. peatükist).

2008. aastal loodud ja Euroopa Komisjoni toel ellu viidav **linnapeade pakti algatus** ühendab tuhandeid kohalikke omavalitsusi, kes soovivad kindlustada oma kodanikele parema tuleviku. Algatusega ühinedes kohustuvad kohalikud omavalitsused vabatahtlikult rakendama ELi kliima- ja energiaeesmärke. Linnapeade paktiga aidatakse tublisti kaasa kohalike kohanemismeetmete kavandamisele kõikjal Euroopas, tehes kättesaadavaks vahendid, võrgustikud ja vastastikuse toe. Kohustuse võtta pakti kolme samba raames meetmeid, sealhulgas suurendada kerksust ja vähendada energiaostuvõimetust, on võtnud üle 10 000 kohaliku omavalitsuse.

7. Investeeringud kliimameetmetesse

Olulised faktid

- Tänased investeeringud tähendavad homset kokkuhoidu. Aastatel 1980–2023 tekitasid kliimamuutustega seotud äärmuslikud ilmastikunähtused ELis 738 miljardit eurot majanduslikku kahju, sellest 162 miljardit eurot aastatel 2021–2023. Keskkonnahoidlike investeeringute kiirendamisega vähendatakse tulevasi kulusid, luuakse töökohti ning tugevdatakse Euroopa kerksust ja energiajulgeolekut.
- ELi kliima- ja energiaeesmärkide saavutamiseks on vaja märkimisväärseid investeeringuid. Aastatel 2021–2030 peavad iga-aastased investeeringud ELi energiasüsteemi võrreldes aastatega 2011–2020 enam kui kahekordistuma ning ulatuma ligikaudu 565 miljardi euroni aastas.
- Üleminekuks on oluline erakapital. ELi kestliku rahanduse raamistikuga kaasatakse kestliku tegevuse jaoks märkimisväärseid erainvesteeringuid; 2024. aastal emiteeriti ELis rohevõlakirjadena rekordilised 314 miljardit eurot.
- ELi eelarvega süvalaiendatakse kliimameetmeid kõikides programmides. Taaste- ja vastupidavusrahastu, ühtekuuluvuspoliitika, programmi „InvestEU“ ja programmi „Euroopa horisont“ kaudu eraldatakse kliimaeesmärkidele ligikaudu 662 miljardit eurot (34 % aastate 2021–2027 eelarvest).

7.1 Investeerimisvajadused

Aastatel 1980–2023 põhjustasid kliimamuutustega seotud äärmuslikud ilmastikunähtused kogu ELis hinnanguliselt 738 miljardit eurot majanduslikku kahju. Jahmatavalt tekkis 162 miljardit eurot sellest (22 % kogu kahjust) ainuüksi aastatel 2021–2023[62]. Neist kasvavatest kuludest on näha, kui oluline on võtta kiiresti meetmeid, et võidelda kliimamuutuste vastu, vähendada kasvuhoonegaaside heidet ja valmistuda kliimamuutuste mõju suurenemiseks. Lisaks kliimamuutuste mõju vähendamisele toovad kliimameetmed laiemat majanduslikku ja sotsiaalset kasu. See kasu hõlmab puhtamat õhku, paremat rahvatervist ja väiksemaid tervishoiukulusid. Samuti on tegemist investeeringuga ELi strateegilisse sõltumatusesse – nende meetmetega mitte üksnes ei hoita kokku raha, vaid vähendatakse ka ELi sõltuvust imporditud energiast ja kokkupuudet šokkidega. Minnes üle taastuvenergiale, kulutaks EL aastatel 2031–2050 fossiilkütuste importimiseks 2,8 triljonit eurot vähem kui 2011.–2020. aastal keskmiselt[63].

[62] Euroopa Keskkonnaamet, „Economic losses from weather- and climate-related extremes in Europe“, 2024.
[63] 2040. aasta eesmärgi mõjuhinnang (SWD(2024) 63 final).

Tulevased vajadused

Selleks et tulla toime kliimamuutuste kasvava mõjuga, on oluline investeerida nii kasvuhoonegaaside heite vähendamise meetmetesse kui ka vastupanuvõime suurendamisse.

Kliimamuutuste piiramiseks ning ELi 2030. aasta kliima- ja energiaeesmärkide saavutamiseks peavad investeeringud ELi energiasüsteemi märkimisväärselt suurenema, et ulatuda aastatel 2021–2030 ligikaudu 565 miljardi euroni aastas, mida on rohkem kui eelmisel kümnendil investeeritud 250 miljardit eurot aastas[64]. See summa ei hõlma investeeringuid transpordisektori süsinikuheite vähendamiseks.

Selleks et lõpetada fossiilkütuste kasutamine ja rahuldada kasvavat elektrinõudlust on vaja suuri investeeringuid vähese heitega elektrisüsteemide tugevdamisse ja moderniseerimisse. Investeeringud uude elektritootmisse, peamiselt tuule- ja päikeseenergiasse, ning olemasolevate elektrijaamade ajakohastamisse peavad rohkem kui kahekordistuma, kasvades ligikaudu 45 miljardilt eurolt 90 miljardi euroni aastas.

Pakkumise poolel on kõige suurem kasv vajalik elektrivõrkude valdkonnas. Usaldusväärsete ja tõhusate elektritarnete tagamiseks tuleb põhivõrgu-- ja jaotustaristusse tehtavaid investeeringuid kolmekordistada.

Investeeringud peavad enam kui kahekordistuma ka nõudluse poolel. Absoluutarvudes on vajadused suurimad eluasemesektoris, kus vajatakse hoonete renoveerimiseks ning küttesüsteemide ja -seadmete asendamiseks hinnanguliselt 215 miljardit eurot aastas. Seda on peaaegu kaks korda rohkem kui keskmine investeering aastatel 2011–2020.

Kõige järsemat suhtelist kasvu on vaja tööstuses. Kuigi iga-aastane vajadus on absoluutarvudes väiksem (hinnanguliselt ligikaudu 40 miljardit eurot), on see eelmise kümnendiga võrreldes kasvanud kuus korda. Investeeringuid on eriti vaja energiamahukate sektorite, nagu terase-, tsemendi- ja kemikaalide sektori ajakohastamiseks ja süsinikuheite vähendamiseks.

Kliimamuutustega kohanemise valdkonnas esineva investeeringute puudujäägi hindamine eeldab rohkem tööd. Praegu eeldatakse paljude investeeringute puhul, et varasemad kliimatingimused jäävad püsima. Vaja on lähenemisviisi, kus kõigi füüsilistele riskidele avatud investeeringute puhul võetakse nõuetekohaselt arvesse eeldatavaid tulevasi kliimamuutusi (kliimakerksuse põhimõte, nagu on selgitatud punktis 6.2).

Tabel 3. Keskmine iga-aastane investeerimisvajadus energiasüsteemis (2023. aasta andmed, miljardites eurodes)

Sektor	2011–2020	2021–2030
Energiapakkumine	80	200

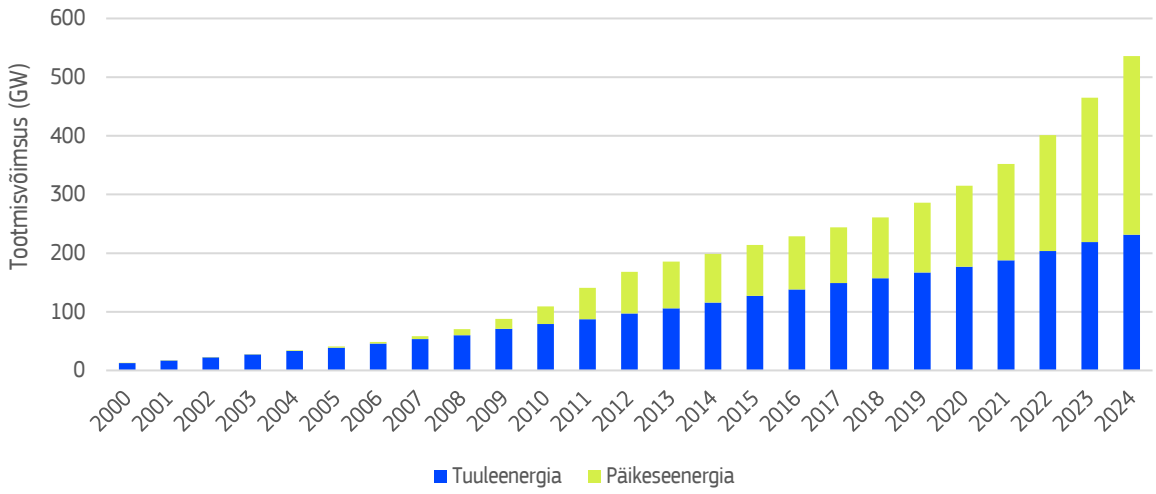
[64] Kõik näitajad põhinevad 2040. aasta eesmärgi mõjuhinnangul (SWD(2024) 63 final) ja nullnetotööstuse määruse mõjuhinnangul (SWD(2023) 68 final).

Elektrivõrk	20	60
Elektrijaamad	45	90
Muu	20	45
Energianõudlus	170	365
Tööstussektor	5	40
Eluasemesektor	115	215
Teenused	30	80
Põllumajandus	15	30
Kokku	**250**	**565**

Tehtud edusammud

Hiljutised suundumused on julgustav märk sellest, et investeerimine kliimapöördesse ja energiasüsteemi ümberkujundamisse on hoogustumas. Ülesseatud tuule- ja päikeseenergia tootmise võimsus suurenes 2010.–2024. aastal peaaegu viis korda ja 2020.–2024. aastal 70 %. Päikesepaneelide hinna kiire languse tulemusel suurenes päikeseenergia tootmise võimsus aastatel 2022–2024 enam kui 20 % aastas, tuuleenergia tootmise võimsus kasvas samal ajavahemikul 15 %. 2024. aastal ulatus ülesseatud päikese- ja tuuleenergia tootmise võimsus kokku 535 gigavatini, mis moodustas ligikaudu 47 % kogu olemasolevast võimsusest.

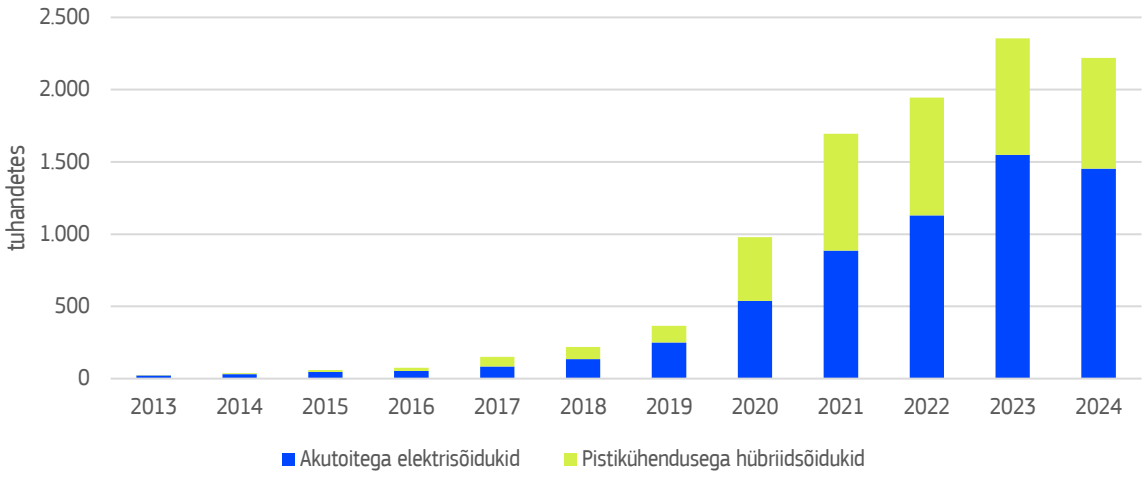
Joonis 23. Tuule- ja päikeseenergia tootmise võimsus

Allikas: Eurostat (2024. aasta puhul IRENA).

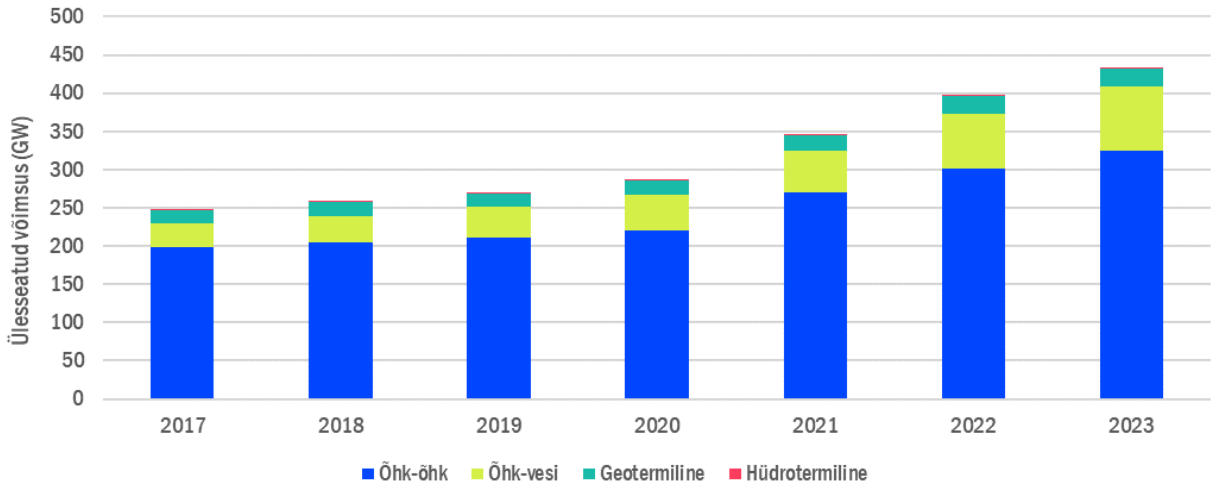
Viimastel aastatel on suurenenud märkimisväärselt ka uute akutoitega elektrisõidukite ja uute pistikühendusega hübriidsõidukite registreerimine, ulatudes 2024. aastal vastavalt 1,5 miljoni ja 0,8 miljonini. Samuti on paaril viimasel aastal hoogustunud investeerimine soojuspumpadesse, kuigi mitte nii kiiresti kui investeerimine päikese- ja tuuleenergia tootmisse, kuna püsivad takistused, muu hulgas seoses omaksvõtuga tarbijate seas ja paigaldusvõimsusega.

Joonis 24. Registreeritud uute sõidukite arv (akutoitega elektrisõidukid ja pistikühendusega hübriidsõidukid)

Allikas: Eurostat.

Joonis 25. Soojuspumpade ülesseatud võimsus

Allikas: Eurostat.

7.2 Erasektori investeeringute kaasamine

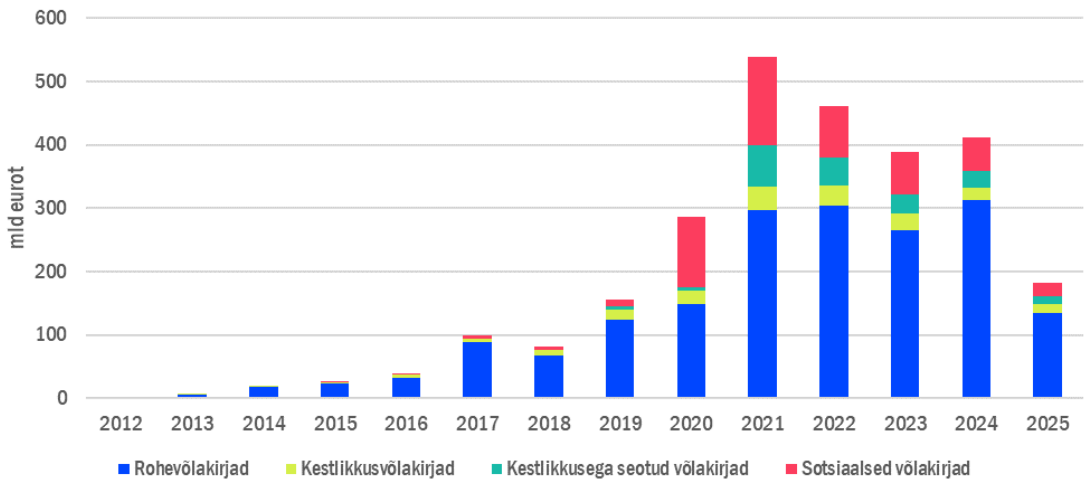
Võttes arvesse investeerimisvajaduste ulatust, peab erasektori panus nii kliimakerksuse kui ka kliimamuutuste leevendamise rahastamisse olema märkimisväärne. Seepärast on EL koostanud **poliitikaraamistiku, mille eesmärk on hõlbustada erasektori investeeringuid kestlikku tegevusse**. Selles kestliku rahanduse raamistikus esitatakse investoritele kindlapiirilised kestliku tegevuse määratlused (ELi taksonoomia) ning ettevõtjatelt ja pankadelt nõutakse, et nad avalikustaksid oma tegevuse mõju keskkonnale ja kliimale (äriühingute kestlikkusaruandluse direktiiv, jätkusuutlikkust käsitleva teabe avalikustamise määrus). **Praegu toimub kestliku rahanduse eeskirjade lihtsustamine**, et vähendada äriühingute halduskoormust ning samal ajal muuta raamistik paremini toimivaks ja mõjukamaks. 2025. aasta veebruaris esitas komisjon seadusandlikud ettepanekud, et vähendada kestlikkusaruannete mahtu ja

nende äriühingute arvu, kes peavad neid aruandeid esitama. Komisjon kaalub ka muid lihtsustamismeetmeid.

Ettevõtlus- ja finantssektor on suunanud viimastel aastatel keskkonnahoidlikkusega seotud eesmärkide saavutamisse ELis märkimisväärseid vahendeid. Näiteks kestliku rahanduse platvormi viimase aruande kohaselt **ulatusid suurte börsil noteeritud Euroopa äriühingute taksonoomiaga kooskõlas olevad kapitalikulud 2023. aastal 250 miljardi euroni**[65].

Finantssektoris on teatavad rahastamisvahendid osutunud olulisteks erakapitali kaasamise vahenditeks. Joonisel 26 on esitatud **keskkonnaalaste, sotsiaalsete ja juhtimisega seotud võlakirjade iga-aastased mahud ELis** kuni 2025. aasta juuni esimese pooleni. Nende võlakirjade turul domineerivad jätkuvalt rohevõlakirjad (st võlakirjad, millega rahastatakse keskkonnahoidlikke projekte). **2024. aastal emiteeriti uusi rohevõlakirju 314 miljardi euro väärtuses**, mis on suurim summa alates rohevõlakirjade emiteerimise algusest 2007. aastal. Seevastu kestlikkusega seotud võlakirju (st võlakirju, mille eest emitendid maksavad suuremat intressi, kui nad ei saavuta oma eelnevalt kindlaks määratud kestlikkuse eesmärke) emiteeriti järjest vähem: 2024. aastal ulatus nende kogumaht vaid 26 miljardi euroni, võrreldes 66 miljardi euroga 2021. aastal ja 45 miljardi euroga 2022. aastal. See vähenemine kajastab investorite jõulisemat lähenemist kestlikkusele. Samamoodi emiteeriti vähem nii sotsiaalseid võlakirju (millega rahastatakse sotsiaalprojekte) kui ka kestlikkusvõlakirju (millega rahastatakse kombinatsioone rohe- ja sotsiaalprojektidest), mille tulemusel suurenes rohevõlakirjade ülekaal.

Joonis 26. Emiteeritud keskkonnaalaste, sotsiaalsete ja juhtimisega seotud võlakirjade iga-aastased mahud ELis

Allikas: LSEG, Teadusuuringute Ühiskeskuse arvutused (andmed seisuga 15. juuni 2025).

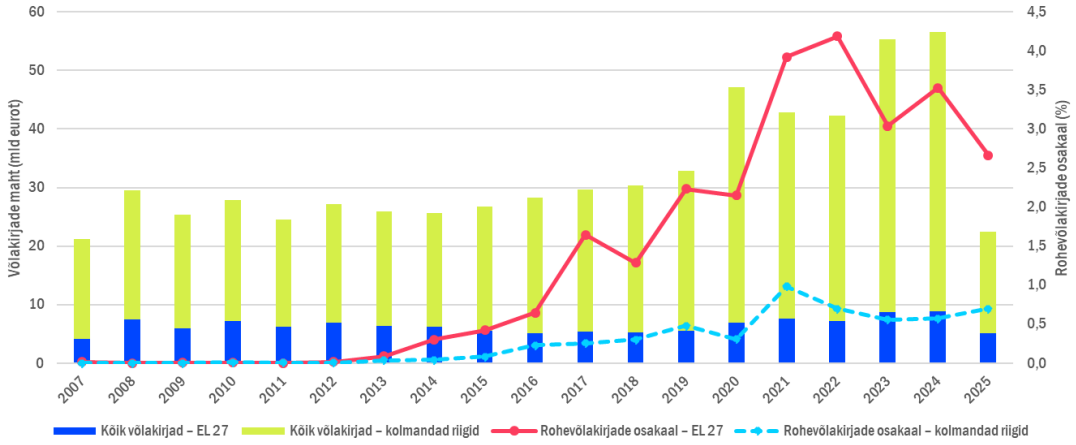
EL on **rohevõlakirjade** turul maailmas juhtpositsioonil (vt joonis 27). Ajavahemikus 2021–2024 moodustasid need võlakirjad igal aastal üle 3 % (2025. aasta

[65] Kestliku rahanduse platvorm, „Monitoring capital flows to sustainable investments“.

keskel 2,7 %) kõigist emiteeritud võlakirjadest, mis on märkimisväärselt suurem osakaal kui rohevõlakirjade osakaal kolmandates riikides (alla 0,5 %).

Selleks et suurendada rohevõlakirjade läbipaistvust ja usaldusväärsust, võttis EL 2024. aasta detsembris vastu Euroopa rohevõlakirjade määruse, mis on vabatahtlik raamistik emitentidele, kes soovivad märgistada oma võlakirjad Euroopa rohevõlakirjadena. Määrus põhineb ELi taksonoomia üksikasjalikel keskkonnahoidliku majandustegevuse määratlemise kriteeriumidel, mis tagavad turu parimate tavadega kooskõlas oleva läbipaistvuse. Samuti nähakse määrusega ette järelevalve selliste äriühingute üle, kes teostavad emiteerimiseelseid ja -järgseid hindamisi Euroopa tasandil.

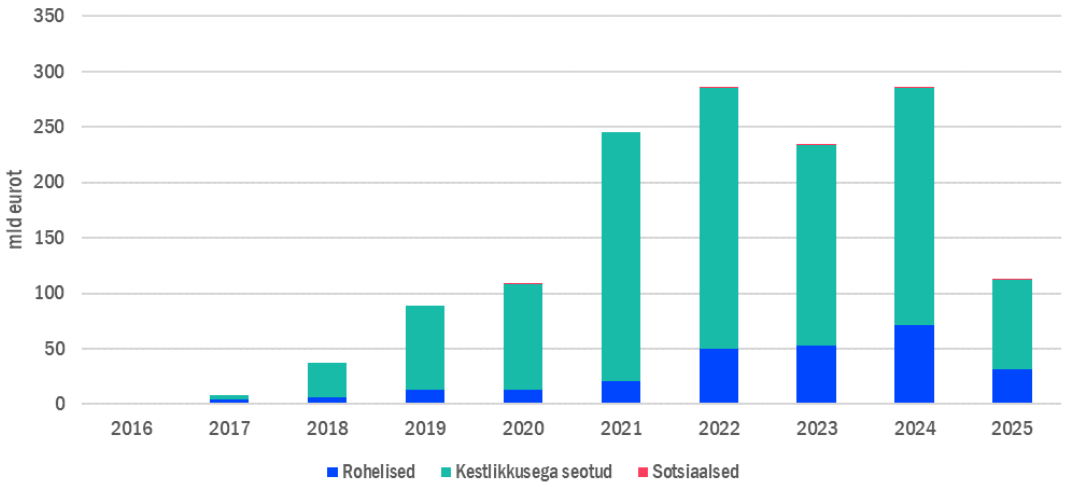
Joonis 27. Emiteeritud võlakirjade iga-aastased mahud ja rohevõlakirjade osakaal

Allikas: LSEG, Teadusuuringute Ühiskeskuse arvutused (andmed seisuga 15. juuni 2025).

Keskkonnaalaste, sotsiaalsete ja juhtimisega seotud laenude turg (mis hõlmab väikeste laenukonsortsiumide tehinguid, sündikaattehinguid ja kahepoolseid tehinguid) ei ole nii hästi määratletud kui keskkonnaalaste, sotsiaalsete ja juhtimisega seotud võlakirjade turg ning ELi tasandil seda ei reguleerita. Rohelaenude andmine on alates 2016. aastast pidevalt suurenenud: **2024. aastal** ulatus nende maht **71 miljardi euroni**, võrreldes 53 miljardi euroga 2023. aastal (vt joonis 28).

Joonis 28. Keskkonnaalaste, sotsiaalsete ja juhtimisega seotud laenude iga-aastased mahud ELis

Allikas: LSEG, Teadusuuringute Ühiskeskuse arvutused (andmed seisuga 16. juuni 2025).

Selleks et hõlbustada ja kiirendada äriühingute üleminekut nullnetoheitele, töötab komisjon välja sektoripõhised üleminekujuhised, kaasates otseselt peamised tööstusharud. Need juhised peaksid võimaldama teha teadlikumaid investeerimisotsuseid ja aitama hankida üleminekuks rohkem kapitali.

Koostatav kliimakerksuse alane integreeritud raamistik hõlmab meetmeid kliimakerksuse rahastamise vahendite kaasamiseks, kandmaks hoolt selle eest, et kõik kliimamuutuste mõju suhtes haavatavad investeeringud kavandatakse selliselt, et need peavad vastu kliimariskidele, mis võivad investeeringu eluea jooksul realiseeruda (lõimitud kerksus).

7.3 Rahastamine ELi heitkogustega kauplemise süsteemist

ELi HKSi raames teenitud tulu kasutavad puhta tehnoloogia, taastuvenergia ja energiatõhususe toetamiseks kolm fondi:

- innovatsioonifond,
- moderniseerimisfond ja
- kliimameetmete sotsiaalfond.

Lisaks rahastatakse sellest tulust osaliselt taaste- ja vastupidavusrahastut.

Innovatsioonifond

Innovatsioonifond on üks maailma suurimaid rahastamisprogramme vähese süsinikuheitega tehnoloogia kasutuselevõtuks. Eesmärk on tuua turule uus puhas energia- ja tööstustehnoloogia, et EL saaks vähendada heitkoguseid, saavutada kliimaneutraalsuse ja jääda konkurentsivõimeliseks. Fondi hinnanguline eelarve aastatel 2020–2030 on **40 miljardit eurot** (kui võtta aluseks süsinikuhind 75 eurot tonni

kohta). Fondist saab taotleda toetust ELi, Islandi, Liechtensteini ja Norra projektide jaoks.

Alates 2020. aastast on komisjon korraldanud 11 projektikonkurssi, sealhulgas kaks võistupakkumist Euroopa vesinikupanga raames. Innovatsioonifondist toetatakse ligikaudu 190 käimasolevat suur- ja väikeprojekti kokku umbes 10,8 miljardi euroga.

2024. aasta projektikonkursid

Komisjon algatas 2024. aasta detsembris kolm projektikonkurssi kogueelarvega 4,6 miljardit eurot.

- **Nullnetotehnoloogia.** Projektikonkursi eelarve oli 2,4 miljardit eurot ja selle lõpuks (aprill 2025) laekus 28 riigist 359 taotlust. Komisjon avaldas äsja hindamistulemused ja toetuslepingu ettevalmistamiseks välja valitud projektide loetelu.
- **Akud.** Selle projektikonkursiga toetatakse esimest korda elektrisõidukite akuelementide tootmist. Projektikonkursi eelarve oli 1 miljard eurot ja selle raames laekus 2025. aasta aprilliks kaheksast riigist 14 taotlust. 2025. aasta juulis anti teada, et **rahastatakse kuut projekti – kaht Prantsusmaalt ja Saksamaalt ning üht Rootsist ja Poolast –, mis saavad toetust kokku 852 miljonit eurot**. Nende projektide raames loodav akude tootmise võimsus on kokku ligikaudu 56 gigavatt-tundi (GWh) elektrisõiduki akuelemente aastas.
- **Vesinik.** See projektikonkurss oli Euroopa vesinikupanga raames toimunud taastuvallikatest vesiniku tootmise võistupakkumise teine voor. Eelarve oli 1,2 miljardit eurot, mis hõlmas 200 miljoni euro suurust eraldist spetsiaalselt merendussektori projektidele. Enampakkumine lõppes 2025. aasta veebruaris 66 pakkumusega 11 riigist ja toetuse andmisega 15 projekti jaoks viies riigis. Nende projektide raames **toodetakse** kümne aasta jooksul **taastuvallikatest eeldatavasti peaaegu 2,2 miljonit tonni vesinikku**, millega hoitakse ära rohkem kui 15 miljonit tonni CO_2 heidet.

Nagu on teatatud puhta tööstuse kokkulepet käsitlevas teatises, käivitatakse 2025. aasta lõpus innovatsioonifondi raames projektikonkurss, et toetada puhast tehnoloogiat, akude tootmist ja taastuvallikatest toodetud vesinikku. Samuti kuulutatakse innovatsioonifondi raames välja võistupakkumine tööstusliku soojuse süsinikuheite vähendamiseks.

Kõik projektid, riikide teabelehed ja interaktiivsed tulemustabelid on kättesaadavad innovatsioonifondi projektiportfellis.

Innovatsioonifondi teenused

Innovatsioonifondi raames pakutakse mitmeid teenuseid, mis võimaldavad saada täiendavate projektide jaoks rahastust isegi pärast seda, kui projektikonkursi esialgse eelarve vahendid on ära jagatud.

Saksamaa, Austria ja Hispaania on teinud makseid mehhanismi „**võistupakkumine kui teenus**“ raames, eraldades 836 miljonit eurot, et toetada paljutõotavaid projekte, mida viimasel vesiniku võistupakkumisel ei rahastatud.

Komisjon töötab selle nimel, et luua sarnane mehhanism tavapäraste projektikonkursside jaoks („**toetused kui teenus**“).

Mõlemad mehhanismid võimaldavad liikmesriikidel kasutada investeerimisfondi hindamismenetlusi ning vältida tarbetut haldus- ja finantskoormust, mis kaasneks samade tehnoloogialahenduste jaoks uute toetuskavade väljatöötamise ja rakendamisega.

Innovatsioonifondist antav toetus ei piirdu avaliku sektori vahenditega. Projektide jaoks, mis on väikesemahulised või pärit väiksema sissetulekuga riikidest, on võimalik saada **projektiarendusabi**. Euroopa Investeerimispank pakub kohandatud tehnilist ja finantsnõustamist, et parandada uuenduslike projektide küpsust ning tagada innovatsioonifondi toetuse tasakaalustatud jaotumine piirkondade ja sektorite vahel.

Moderniseerimisfond

Moderniseerimisfondi rakendamisel kasutatakse ELi HKSist saadud tulu selleks, et aidata väiksema sissetulekuga liikmesriikidel saavutada oma 2030. aasta kliima- ja energiaeesmärgid. Seda toetust võivad saada 13 liikmesriiki: Bulgaaria, Eesti, Horvaatia, Kreeka, Leedu, Läti, Poola, Portugal, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi ja Ungari.

Fondist rahastatakse taastuvaid energiaallikaid, energiavõrkude ajakohastamist ning hoonete ja tööstuse energiatõhusust. Need investeeringud kiirendavad üleminekut puhtale energiale ja hoiavad kogu ELi konkurentsivõimelisena.

Moderniseerimisfondi hinnanguline eelarve aastatel 2021–2030 on 57 miljardit eurot, eeldusel et keskmine süsinikuhind on 75 eurot tonni CO_2 kohta. Alates 2021. aastast on 12 liikmesriigile välja makstud 19,1 miljardit eurot.

Viimased väljamaksed on 2,7 miljardit eurot 2024. aasta detsembris ja 3,7 miljardit eurot 2025. aasta juunis. Viimati nimetatu on suurim väljamakse alates fondi loomisest. Need kaks väljamakset olid kõigi aegade esimesed investeeringuid Sloveeniasse (detsember 2024) ja Kreekasse (juuni 2025).

Kliimameetmete sotsiaalfond

Kliimameetmete sotsiaalfond loodi koos HKS2ga (vt 2. peatükk), mis on ELi heitkogustega kauplemise süsteem hoonesektoris, maanteetranspordis ja

väiketööstuses kasutatavate kütuste jaoks. Fondi peamine eesmärk on aidata vähendada selle uue süsteemi sotsiaalset ja majanduslikku mõju, pakkudes abi kõige enam mõjutatud inimestele, eelkõige leibkondadele ja mikroettevõtjatele, kes püüavad toime tulla suuremate energia- ja transpordikuludega. Koos liikmesriikide kohustusliku panusega peaks selle fondi kaudu antama ajavahemikul 2026–2032 vähemalt 87 miljardit eurot avaliku sektori toetust, millega tagatakse, et kedagi ei jäeta puhtamale majandusele üleminekul kõrvale.

Kirjeldus selle kohta, kuidas kliimameetmete sotsiaalfondist saadud vahendeid kavatsetakse kasutada, esitatakse kliimameetmete sotsiaalkavas, mille liikmesriigid peavad vastu võtma ja mis peab saama komisjonilt positiivse hinnangu. Selles kavas tuleb kindlaks määrata kõige haavatavamad rühmad, pidades silmas energiaostuvõimetust ja liikuvusvaesust ning HKS2 mõju, samuti kirjeldada nende rühmade toetamiseks võetavaid meetmeid ja tehtavaid investeeringuid. Kava koostamisel peavad liikmesriigid korraldama avaliku konsultatsiooni, kuhu kaasatakse mitmesugused sidusrühmad: piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused, majandus- ja sotsiaalpartnerite esindajad, asjaomased kodanikuühiskonna organisatsioonid, noorteorganisatsioonid jne. Kava peab sisaldama konsultatsiooni kokkuvõtet ja selgitust selle kohta, kuidas on arvesse võetud esitatud seisukohti. Piirkondlike ja kohalike osalejate kaasamine jätkub investeeringute rakendamisel kohapeal ja kogu fondi kestuse jooksul, et tagada kohandatud ja tõhus tegevus.

Seni on esitanud komisjonile oma kliimameetmete sotsiaalkava projekti Rootsi ja Läti. Komisjon on alustanud nende projektide läbivaatamist ja lõplikku otsust on oodata otsuse tegemiseks ette nähtud viie kuu jooksul. Komisjon suhtleb tihedalt ka ülejäänud liikmesriikidega, et aidata vormistada ja esitada kõik kavad.

Kui liikmesriigi kavale antakse positiivne hinnang, võib alustada 1. jaanuaril 2026 rahastamist. Fondi vahenditele pääsevad ligi siiski ainult need riigid, kes on võtnud HKS2 täielikult üle oma siseriiklikusse õigusesse.

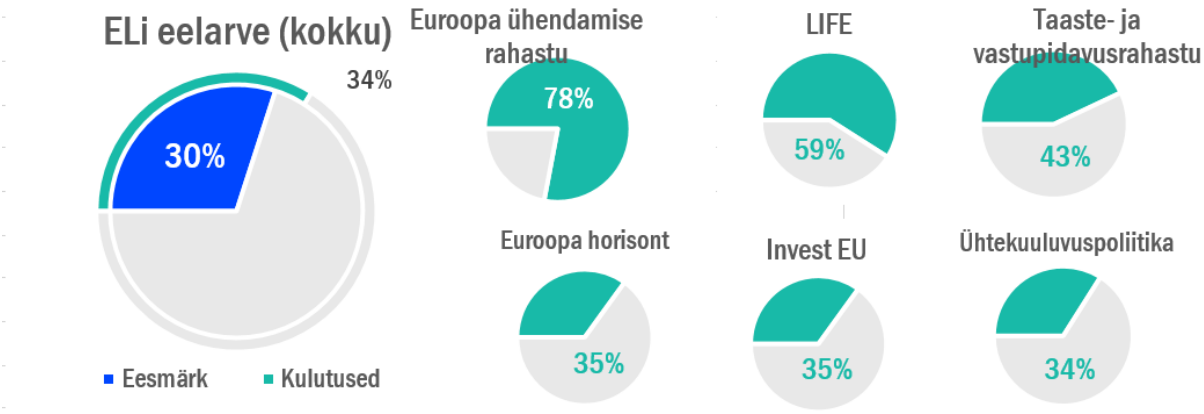
7.4 Kliimaga seotud kulutused ELi eelarves

ELi eelarve – nii ELi mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027 kui ka COVID-19 kriisi järgne taasterahastu „NextGenerationEU“ – on üks peamisi rohepöörde tõukejõude.

Praegused eelarvelised kulukohustused osutavad sellele, et aastatel 2021–2027 kulutab EL kliimameetmetele ligikaudu 662 miljardit eurot. See on 34 % kogu ELi eelarvest ja ületab 30 % eesmärki.

ELi programmidest on kliimakulutuste osakaal üks suurimaid Euroopa ühendamise rahastu eelarves, mille vahenditest läheb kliimale 78 %. Ka programmi LIFE ning taaste- ja vastupidavusrahastu eelarvest kulutatakse suur osa kliimaprojektidele (vt joonis 29).

Joonis 29. Kliimaga seotud kulutuste eeldatav osakaal ELi ning valitud fondide ja poliitikavaldkondade eelarves (%, 2021–2027)

Allikas: kliimaga seotud eelarvelised kulukohustused. Climate mainstreaming – Euroopa Komisjon.

Kõik need fondid annavad käegakatsutavaid tulemusi. Näiteks

- 45 gigavatt-tundi energiatõhususest tulenevat hinnangulist säästu aastas era- ja üldkasutatavates hoonetes;
- 98 miljonit CO_2 ekvivalenttonni tekkimata jäänud heidet aastas, sellest enam kui pool tänu investeeringutele, mis on tehtud taasterahastu „NextGenerationEU“ rohevõlakirjade kaudu. Lisaks on oodata, et innovatsioonifondi esimese kümne tegevusaasta jooksul väheneb süsinikdioksiidiheide 452 miljoni tonni võrra;
- 543 gigavatt-tundi lisandunud taastuvenergia tootmise võimsust.

2025. aasta juulis esitatud komisjoni ettepanek, mis käsitleb mitmeaastast finantsraamistikku aastateks 2028–2034, sisaldab eesmärki kulutada 35 % eelarvest kliima- ja keskkonnaeesmärkidele. See tähendaks enam kui 700 miljardit eurot keskkonnahoidlike investeeringute toetamiseks. Ettepanekuga nähakse ette ka olulise kahju ärahoidmise põhimõtte kohaldamine kogu eelarves, kandmaks hoolt selle eest, et ELi rahastamine ei ole vastuolus ELi kliima- ja keskkonnaeesmärkidega. Samuti sisaldab ettepanek lõimitud kliimakerksuse põhimõtet, mida kohaldataks ELi rahastamise suhtes esimest korda.

Euroopa ühendamise rahastu

Euroopa ühendamise rahastu on ELi rahastamiskava transpordi-, energia- ja digitaristu jaoks. Rahastu kogueelarve on 33 miljardit eurot, millest 60 % tuleks eraldada kliimameetmetele. See eesmärk on ületatud: kliimaga seotud investeeringutele, nagu investeeringud elektriülekande ajakohastamisse, alternatiivkütuse tanklatesse ja uutesse või täiustatud raudteeliinidesse, kulub 78 % eelarvest ehk peaaegu 26 miljardit eurot.

Taaste- ja vastupidavusrahastu

Taaste- ja vastupidavusrahastu on ajutine fond ja peamine osa taasterahastust „NextGenerationEU“, mis on ELi kava taastumiseks pärast hiljutist COVID-19 kriisi ja

energiakriisi, mille põhjustas Venemaa sissetung Ukrainasse. Rahastu, mille eelarve on kuni 650 miljardit eurot, võimaldab liikmesriikidel märkimisväärselt suurendada kliimaga seotud investeeringuid[66].

Kõik liikmesriigid kohustusid kulutama kliimale rohkem kui ette nähtud 37 %, kusjuures mõni liikmesriik kulutab kliimameetmetele prognooside kohaselt tublisti üle poole oma eraldisest. Kokku kavatsevad liikmesriigid kasutada kliima jaoks 42,5 % neile eraldatud vahenditest (276 miljardit eurot). 2025. aasta septembriks oli tehtud kliimaga seotud väljamakseid 62 miljardi euro ulatuses.

Toimunud on märkimisväärne edasiminek ja leidub mitmeid kohalikke edulugusid. Ent kuna taaste- ja vastupidavusrahastus on kehtestatud rahastu vahendite kasutamiseks tähtajad (kõik maksed tuleb teha 2026. aasta lõpuks), on oluline rakendamist kiirendada ja see järgmisel aastal lõpule viia.

Programm „InvestEU“

Programmis „InvestEU“ kasutatakse ELi eelarvetagatist, et aidata rahvusvahelistel ja riiklikel tugipankadel rahastada kestlikke investeeringuid, innovatsiooni ja töökohtade loomist. Üks programmi neljast harust on kestlik taristu, mis hõlmab keskkonnahoidliku transpordi, taastuvenergia, energiatõhususe ja muu puhta tehnoloogia toetamist.

Programmi eesmärk on kaasata 372 miljardi euro väärtuses investeeringuid, millest vähemalt 30 % läheb kliimameetmetele. 2024. aasta lõpuks oli juba kaasatud 300 miljardit eurot, millest 38 % oli seotud kliimaga. Aastatel 2021–2027 loodetakse investeerida kliimaprojektidesse 110 miljardit eurot, mis on ligikaudu 35 % kõigist investeeringutest.

Programm „Euroopa horisont“

Raamprogramm „Euroopa horisont“ on ELi peamine rahastamisprogramm teadusuuringute ja innovatsiooni jaoks. See käsitleb kliimamuutusi, aitab saavutada ÜRO kestliku arengu eesmärke ning suurendab ELi konkurentsivõimet ja majanduskasvu.

Programmi „Euroopa horisont“ kogueelarve ajavahemikuks 2021–2027 on 95,5 miljardit eurot. Programmi vahenditest vähemalt 35 %, st 34,8 miljardit eurot aastatel 2021–2027, tuleb kulutada kliimaeesmärkidele.

Võttes arvesse kliima jaoks aastateks 2021–2024 eraldatud eelarvevahendeid ja 2025.–2027. aasta prognoose, on programm graafikus, et täita üldine 35 % kohustus. 2024. aasta lõpuks oli eraldatud kliimameetmeid toetava teadus- ja

[66] 2023. ja 2024. aastal täiendasid liikmesriigid oma taaste- ja vastupidavuskavasid uute REPowerEU peatükkidega vastusena energiakriisile, mille oli kaasa toonud Venemaa sissetung Ukrainasse. Liikmesriikides tehtavaid uusi või ulatuslikumaid reforme ja investeeringuid, mis aitavad järk-järgult kaotada ELi sõltuvuse Venemaa fossiilkütustest ja kiirendada üleminekut puhtale energiale, toetakse lisavahenditega (19 miljoni euro väärtuses uusi toetusi, vahendite ülekandmine teistest fondidest ja taasterahastu ülejäänud laenude kasutamine).

innovatsioonitegevuse tarvis juba üle 20 miljardi euro[67]. See näitab programmi keskendumist võitlusele kliimamuutustega ja kestlikkusega seotud eesmärkide edendamisele.

Programmist „Euroopa horisont“ toetatakse kliimaalast teadus- ja innovatsioonitegevust sellistes valdkondades nagu kliimateadus ja kliimamuutustega kohanemine, taastuvenergia ja energia salvestamine, tööstuse süsinikuheite vähendamine, ringlus, kestlik liikuvus, hoonete ajakohastamine ja bioressursipõhised lahendused.

Programm „Euroopa horisont“ hõlmab mitut ajaliselt piiritletud missiooni, kus keskendutakse sellistele keerulistele ülesannetele nagu kliimamuutustega kohanemine, mulla seisundi parandamine ja kliimaneutraalsete linnade loomine. Ühega neist missioonidest – kliimamuutustega kohanemise missiooniga – püütakse saavutada 2030. aastaks vähemalt 150 Euroopa piirkonna ja kogukonna kliimakerksus. Seni on eraldatud missiooni raames 61 projekti jaoks 517 miljonit eurot. Usaldades vahendid ja otsuste tegemise kohalike ja piirkondlike omavalitsuste kätte, kiirendatakse missiooniga meetmete võtmist ning soodustatakse innovatsiooni ja looduspõhiseid, digitaalseid ja muid süsteemseid lahendusi. Kliimaneutraalsete linnade missiooni raames on toetatud 92 linna lepingute kaudu, mis sisaldavad nii võetud kohustusi kui ka tegevus- ja investeerimiskava.

Programm LIFE

Programm LIFE on ELi rahastamisvahend keskkonna, energia ja kliima jaoks. Selle programmi projektides on tähelepanu keskmes uuenduslikud tööstuslikud lahendused kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks, süsiniku eemaldamine põllumajandus- ja metsamaal, kliimamuutustega kohanemine linna- ja maapiirkondades ning parem valmisolek äärmuslikeks ilmastikunähtusteks. Programmil, mille kogueelarve aastateks 2021–2027 on 5,4 miljardit eurot, on spetsiaalne kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise allprogramm.

Programmi kogueelarvest 61 % tuleks kulutada kliimameetmetele. Praegu jääb sellest eesmärgist veidi puudu (59 %).

Alates programmitöö tsükli algusest 2021. aastal on kliimameetmete allprogrammist rahastatud 117 projekti (367 miljonit eurot). 2024. aasta projektikonkurssidel anti allprogrammi raames toetust 23 projekti jaoks, sealhulgas kahele strateegilisele integreeritud projektile, kogusummas 25 miljonit eurot.

Ühtekuuluvuspoliitika

Ühtekuuluvuspoliitika on ELi piirkondade tasakaalustatud ja õiglase arengu nurgakivi. Selle peamine eesmärk on tagada, et kõigil, olenemata elukohast, oma samad

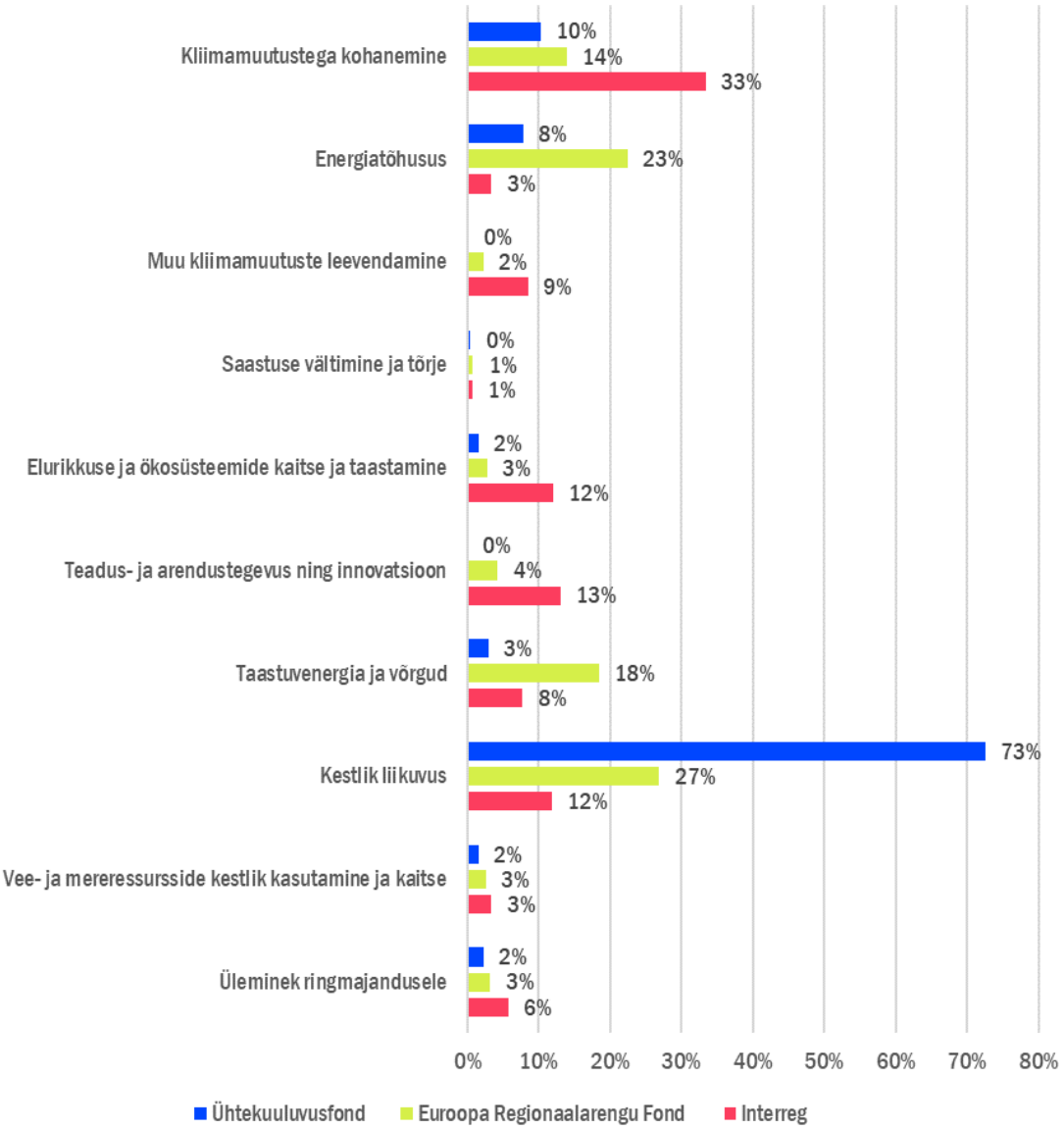
[67] Esialgne summa.

võimalused saavutada edu. See on tähtis, sest see aitab luua õiglasi võimalusi ja vähendab ebavõrdsust kogu ELis.

Ühtekuuluvuspoliitikaga edendatakse ka kliimameetmeid. Sellest rahastatakse projekte, millega vähendatakse energiatarbimist, edendatakse taastuvenergiat, parandatakse ühistransporti, kaitstakse loodust ning tugevdatakse kohalikku ja piirkondlikku võimet panna vastu äärmuslikele ilmastikuoludele. Ühendades piirkondliku majanduskasvu puhaste ja keskkonnahoidlike lahendustega, aitab ühtekuuluvuspoliitika ELil saavutada oma kliimaeesmärke, tagades samal ajal, et ühtegi piirkonda ei jäeta kõrvale.

2025. aasta septembris võeti komisjoni vahehindamise põhjal vastu uued normid, et liikmesriikidel oleks lihtsam toetada ELi strateegiliste prioriteetide saavutamist. Näiteks võimaldavad uued normid Euroopa Regionaalarengu Fondil rahastada suurettevõtteid sellistes olulistes valdkondades nagu süsinikuheite vähendamine või strateegilised tehnoloogiad.

Joonis 30. Ühtekuuluvuspoliitika fondidest kliimameetmete jaoks eraldatud vahendite jaotus teemavaldkondade kaupa

Ühtekuuluvuspoliitika andmed, interaktiivsed diagrammid ja illustratiivsed lood on kättesaadavad ühtekuuluvuspoliitika avatud andmete platvormil.

Euroopa Regionaalarengu Fond, Ühtekuuluvusfond ja Interreg

Liikmesriigid on eraldanud kliimameetmete jaoks ligikaudu 57 % (22,29 miljardit eurot) Ühtekuuluvusfondist ja 33 % (70,63 miljardit eurot) Euroopa Regionaalarengu Fondist saadud vahenditest. Peale selle on oodata, et kliimaga seotud meetmete toetamiseks kasutatakse ligikaudu 24,5 % ELi rahastatavate Euroopa piirkondliku koostöö (Interregi) programmide 10,7 miljardist eurost. Lisaks kasvuhoonegaaside heite märkimisväärsele vähendamisele ja kliimamuutustega kohanemise hoogustamisele luuakse nende investeeringutega töökohti, suurendatakse konkurentsivõimet, edendatakse liikuvust ja

säilitatakse tasakaalustatud piirkondlik areng kogu ELis. Joonisel 30 on näidatud kliimaga seotud poliitikavaldkondadele eraldatud rahaliste vahendite osakaal Euroopa Regionaalarengu Fondi, Ühtekuuluvusfondi ja Interregi kogukulutustes kliimameetmetele.

30. juuniks 2025 oli eraldatud ajavahemikuks 2021–2027 konkreetsetele projektidele ligikaudu 45 % Euroopa Regionaalarengu Fondi ja 61 % Ühtekuuluvusfondi vahenditest.

Õiglase Ülemineku Fond

Õiglase Ülemineku Fondist eraldatakse 19,7 miljardit eurot, et aidata inimesi ja piirkondi, keda üleminek kliimaneutraalsusele mõjutab kõige enam, näiteks piirkondi, kus suletakse söekaevandusi või tehakse ümberkorraldusi rasketööstuses. Praegu pakutakse selle kaudu tuge 96-le suure kivisöesõltuvuse ja süsinikuheitega piirkonnale, mille jaoks on olemas kohandatud õiglase ülemineku kava, näiteks toetades kohaliku majanduse mitmekesistamist ja aidates inimestel omandada uusi oskusi. Meetmest saab kasu kuni 120 000 töötut ja ligi 200 000 inimesel on võimalik omandada uusi oskusi.

Õiglase Ülemineku Fondi rakendamine edeneb: 2025. aasta juuniks oli projektidele eraldatud juba 47 % fondi vahenditest, võrreldes 22 %ga aasta varem. Rakendamises on märkimisväärseid erinevusi. Eesti ja Malta on valinud rahastamiseks kõik projektid ning Luksemburg, Rootsi ja Madalmaad peaaegu kõik projektid. Samas Belgia, Ungari ja Bulgaaria on eraldanud vähem kui 10 % kogueelarvest.

Euroopa Sotsiaalfond (ESF+)

Programmitöö perioodil 2021–2027 investeeritakse ESF+ kaudu rohelistesse kutseoskustesse ja töökohtadesse ning rohelist majandust toetavatesse meetmetesse ja reformidesse.5,7 miljardit eurot. See hõlmab töötajate täiend- ja ümberõpet, koondatud töötajate või rohepöördest mõjutatud ettevõtete heaks töötavate töötajate toetamist ning töötavatele ja töötutele inimestele roheoskuste alase koolituse pakkumist.

8. Rahvusvahelised kliimameetmed

Olulised faktid

- ELil oli oluline roll Aserbaidžaanis toimunud ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 29. istungjärgul (COP29), kus jõuti kokkuleppele uues ühises 2025. aasta järgses kliimameetmete rahastamise kvantifitseeritud eesmärgis ning Pariisi kokkuleppe kohaste rahvusvahelisi süsinikuturge käsitlevate eeskirjade lõplikus vormistamises.
- 2024. aasta novembris esitas EL oma esimese iga kahe aasta tagant esitatava läbipaistvusaruande, näidates sellega eeskuju Pariisi kokkuleppe tõhustatud läbipaistvusraamistiku ja ambitsioonikate kliimameetmete rakendamise valdkonnas.
- ELi kliimaministrid leppisid juba enne ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 30. istungjärku (COP30) kokku ELi riiklikult kindlaksmääratud panuses, mille kohaselt on soovituslik 2035. aasta eesmärk vähendada kasvuhoonegaaside netoheidet 1990. aasta tasemega võrreldes 66,25–72,5 %.
- EL tugevdas kliimadialoogi oluliste riikidega üle kogu maailma, sealhulgas Hiina, Brasiilia, India, Lõuna-Aafrika ja Kanadaga.
- Komisjon kohustus 2024. aastal eraldama kliimameetmete rahastamiseks 4,6 miljardit eurot. Sellest 27 % on mõeldud kliimamuutustega kohanemise, 46 % kliimamuutuste leevendamise ja 27 % valdkonnaüleste meetmete jaoks, mis hõlmavad nii kliimamuutuste leevendamisega kui ka nendega kohanemisega seotud prioriteete.

EL mängib olulist rolli Pariisi kokkuleppe eesmärkide saavutamiseks võetavate ülemaailmsete meetmete edendamisel, tegutsedes nii rahvusvahelisel kui ka kahepoolsel tasandil. ELi tegevus hõlmab rahalist toetamist, osalemist ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ja Pariisi kokkuleppe kohastel läbirääkimistel, suhtlemist diplomaatilisel tasandil, suutlikkuse suurendamist ja teenäitamist reguleerimise valdkonnas.

8.1 Mitmepoolne koostöö

EL osales möödunud aastal mitmel **kõrgetasemelisel ja tehnilisel rahvusvahelisel kohtumisel**, kutsudes üles seadma kliimateemalistel läbirääkimistel üleilmsel tasandil kõrgemaid eesmärke, et suurendada läbipaistvust, kaasata vahendeid ja jagada teadmisi kliimameetmete kohta ajal, mil geopoliitiline olukord on üha muutlikum.

2025. aasta oktoobris esitlesid komisjon ja kõrge esindaja uut rahvusvahelist strateegiat Euroopa positsiooni kindlustamiseks ülemaailmsetel turgudel. ELi uues ülemaailmses kliima- ja energiavisioonis tutvustatakse ELi pakkumist maailmale: diplomaatia kasutamine ELi põhihuvide kaitseks, õiglase ülemineku standardite edendamine,

aidates partneritel välja töötada omi standardeid, ning tegelemine uute julgeolekuohtude ja -probleemidega, mis ohustavad nii Euroopa kui ka ELi partnerite huve.

Pariisi kokkuleppe rakendamine

EL osales konstruktiivselt ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 29. istungjärgul Aserbaidžaanis, et täita konverentsi peamised volitused. Osalised leppisid kokku uues **ühises** 2025. aasta järgses kliimameetmete rahastamise **kvantifitseeritud eesmärgis**, mille kohaselt peavad arenenud riigid võtma juhtrolli, et suurendada vahendeid, mida antakse mitmesugustest allikatest arenguriikidele kliimameetmete võtmiseks, 2035. aastaks vähemalt 300 miljardi USA dollarini aastas, kusjuures arenguriike julgustatakse panustama vabatahtlikkuse alusel. Uut eesmärki täiendab üleskutse kõigile osalistele teha koostööd, et suurendada arengumaade rahastamist kõigist avaliku ja erasektori allikatest vähemalt 1,3 triljoni USA dollarini aastas.

Teine oluline tulemus oli **süsinikuturge käsitlevate eeskirjade** lõplik vormistamine (kooskõlas Pariisi kokkuleppe artikliga 6). Edendades läbipaistvat ja terviklikku koostööd, aitavad need eeskirjad riikidel suurendada ja saavutada oma kliimaeesmärke.

21. novembril 2024 esitas EL oma **esimese iga kahe aasta tagant esitatava läbipaistvusaruande**. Aruandes on kirjeldatud üksikasjalikult edusamme 2030. aasta eesmärgi saavutamisel ning arengut selle hindamisel, milline on ELi kliimapoliitika ja -meetmete mõju kasvuhoonegaaside heite vähendamisel ja kliimakerksuse suurendamisel Samuti on selles kirjeldatud üksikasjalikult panust rahvusvahelise suutlikkuse suurendamisse ja kliimameetmete rahastamisse. Lisateavet leiab aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi 5. peatükist.

Iga kahe aasta tagant esitatav läbipaistvusaruanne on kättesaadav ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni veebisaidil.

ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni **kliimamuutuste leevendamise tööprogrammi** raames jagas EL parimaid tavasid ja leevenduslahendusi hoonete ja linnasüsteemide jaoks (4. ülemaailmse dialoogi raames ja investeerimisteemalistel üritustel 2024. aasta oktoobris) ning metsandussektori jaoks (5. ülemaailmse dialoogi raames ja investeerimisteemalistel üritustel 2025. aasta mais). **Õiglase ülemineku tööprogrammi** raames osales EL kahes õiglase ülemineku dialoogis, et jagada kogemusi ja häid tavasid õiglase kliimakerksuse ja energiasüsteemi õiglase ümberkujundamise viiside kohta.

Kliimamuutustega kohanemise valdkonnas tegi EL aktiivselt koostööd teiste riikidega, et saavutada AÜE-Belémi tööprogrammi raames edasiminek kohanemisnäitajate osas. Seda on vaja 2023. aastal COP28-l vastu võetud **Araabia Ühendemiraatide üleilmse**

kliimakerksuse raamistiku rakendamiseks ja üleilmse kohanemiseesmärgi saavutamiseks.

Selleks et valmistuda 2025. aasta novembris Belémis toimuvaks COP30ks, toetab EL läbirääkimistel konstruktiivselt otsuste tegemist volitustes kirjeldatud tulemuste saavutamiseks. Need hõlmavad näitajaid, mille abil jälgida edusamme **üleilmse kohanemiseesmärgi** saavutamisel, kokkulepet **soolise võrdõiguslikkuse tegevuskava** suhtes ning aktiivset osalemist aruteludes **tegevuskava „Bakuust Belémi“** üle, mille eesmärk on suurendada arengumaadesse suunatavaid kliimameetmetega seotud rahastamisvooge 1,3 triljoni USA dollarini. Samuti jätkab EL osalemist ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste ja valitsustevahelise protsessi toetamiseks loodud organites, et saavutada volitustes kirjeldatud tulemused.

Esimese ülemaailmse kokkuvõtte tulemuste ja ELi riiklikult kindlaksmääratud panuse rakendamine

Tuginedes esimese ülemaailmse kokkuvõtte tulemustele ja selleks, et oluliseks teetähiseks oleva, energiasüsteemi ümberkujundamist käsitleva kokkuleppe rakendamise hoog ei raugeks, vedas EL 2025. aasta jaanuaris eest **ülemaailmse energiasüsteemi ümberkujundamise foorumi** käivitamist. Foorum ühendab juhte, ministreid ja sidusrühmi ning selle eesmärk on tagada, et kohustused kiirendada üleminekut puhtale energiale, kolmekordistada taastuvenergia tootmise võimsust ja kahekordistada energiatõhusust lõimitakse järgmisse riiklikult kindlaksmääratud panuste vooru.

EL on nõustunud esitama oma riiklikult kindlaksmääratud panuse enne COP30 – soovituslik 2035. aasta eesmärk on vähendada kasvuhoonegaaside netoheidet 1990. aasta tasemega võrreldes 66,25–72,5 %.

Osalemine muudel mitme- ja mõnepoolsetel foorumitel

ELi koostöö ÜRO ja selle asutustega jätkub, et edendada üleminekut puhtale energiale ja kõrgeid kliimaeesmärke. **Tulevikupakti vastuvõtmisega** ÜRO Peaassamblee 79. istungjärgul kinnitati, et kliimamuutuste vastu võitlemiseks on vaja jõulisemaid meetmeid. ÜRO Peaassamblee 80. istungjärgul rõhutas EL juhtide kõrgetasemelisel kliimameetmete teemalisel kohtumisel oma kliimaalaseid kohustusi ja eesmärke ning jagas ülemaailmsel taastuvenergia tippkohtumisel oma nägemust taastuvenergia kasutuselevõtust.

EL mängib jätkuvalt juhtivat rolli **G7s ja G20s**, et võtta täiendavaid kliimameetmeid. Hoolimata geopoliitilisest survest tehti neil foorumitel viimasel aastal edusamme. G7 kutsus suuri majandusjõude üles kiiresti ja tublisti vähendama heitkoguseid, sealhulgas lõpetades 2030. aasta esimeses pooles järk-järgult sellise kivisöel põhineva energia kasutamise, mille puhul ei rakendata kasvuhoonegaase oluliselt vähendavat tehnoloogiat. G20 kiitis heaks **tõhustatud eesmärkide tegevuskava**, et 1,5 °C eesmärk

oleks saavutatav. EL kutsus mõlemal foorumil üles leppima kokku konkreetsetes sammudes Pariisi kokkuleppe elluviimiseks ja ülemaailmse kokkuvõtte tegemiseks.

EL jätkab aktiivset tegutsemist **kliimaklubis**, mis on kõrgetasemeline foorum tööstuse süsinikuheite vähendamiseks. Kliimaklubi keskendub peamiselt terase- ja tsementitootmise süsinikuheite vähendamisele. 2024. aastal käivitas kliimaklubi ülemaailmse sidemete loomise platvormi, mille eesmärk on kiirendada suure heitega tööstusharude süsinikuheite vähendamist tärkava turumajandusega riikides ja arengumaades, ühendades need tehniliste ja finantslahendustega.

EL on teinud koostööd ka **OECDga**, et edendada kliimameetmeid liikmes- ja kandidaatriikides. Ta on osalenud mitme organi, näiteks keskkonnapoliitika komitee, kliimamuutuste töörühma ning keskkonnaeesmärkidega seotud rahastamise ja investeeringute töörühma kliimamuutuste alases töös. Samuti on EL osalenud süsinikuheite vähendamise lähenemisviisidele keskenduval kaasaval foorumil ja süsinikuturu platvormil, mille OECD on käivitanud selleks, et vabalt arutada leevendamist ning süsiniku hinnastamist ja turge käsitlevat poliitikat.

Puhta energia alase ministrite kohtumise raames on komisjon algatanud kampaania, millega edendatakse kestlikke eluviise ja õiglust heite vähendamiseks ning mis hõlmab kõrgetasemelist deklaratsiooni, mille on heaks kiitnud mitu riiki, näiteks Hiina, India ja Brasiilia.

EL jätkab investeerimist algatustesse, mille eesmärk on võidelda kliimamuutuste ja keskkonnaseisundi halvenemise mõjuga, mis suurendab rahu, stabiilsust ja julgeolekut ähvardavaid ohte ning võib kahjustada Euroopa kaitset. 2025. aastal avaldas EL eduaruande kliimat ja julgeolekut käsitleva ühisteatise rakendamise kohta. Aruandes on muu hulgas välja toodud, kuidas suhtlemisel kolmandate riikide ja piirkondlike organisatsioonidega ja selliste organisatsioonidega nagu NATO on nüüd tähtsal kohal keskkonnaseisundi halvenemise ja kliimamuutuste mõju rahule, julgeolekule ja kaitsele ning kuidas see uus fookus viib käegakatsutavate algatusteni.

8.2 Kahepoolne koostöö

Kahepoolne koostöö loob võimalusi vahetada kolmandate riikidega teavet Pariisi kokkuleppe eesmärkide ühise taotlemise kohta, jagada kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise alaseid teadmisi ja kogemusi ning anda tehnilist teavet, mis on saadud ELi ulatuslikest kogemustest kliimapoliitika, sealhulgas süsiniku hinnastamise valdkonnas. ELi kahepoolses koostöös ja korrapärasel suhtlemisel piirkondlike ja kodanikuühiskonna partneritega käsitletakse ka kliimajulgeolekuga seotud probleeme.

2024. ja 2025. aastal oli kahepoolses koostöös kolmandate riikidega tähelepanu keskmes **uute ambitsioonikate riiklikult kindlaksmääratud panuste esitamine** 2025. aasta novembris toimuvaks **COP30ks**. Ladina-Ameerikas, Aasias ja Aafrikas korraldati mitu üritust, et vahetada riikide sidusrühmade ja valitsustega teavet modelleerimise ja riiklikult kindlaksmääratud panuste eesmärkide kohta.

ELi kliimapoliitika üks nurgakive ja ELi kliimadiplomaatia üks keskseid elemente on **süsiniku hinnastamine**. EL teeb oma kogemustele tuginedes koos partneritega tööd selle nimel, et tõhustada selle poliitika meetmeid, näiteks heitkogustega kauplemise süsteeme või süsinikumakse.

Pärast **süsinikuturge käsitlevate eeskirjade** lõplikku vormistamist COP29-l püüab EL teha partnerriikidega tihedat koostööd, et kasutada ära usaldusväärsetest rahvusvahelistest süsinikuturgudest saadav kasu.

EL on alustanud koostööd selliste riikidega nagu **Brasiilia** (kes võttis oma süsinikuturgu käsitlevad õigusaktid vastu 2024. aasta detsembris), India, Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni riigid jt. Sellega täiendatakse koostööd selliste riikidega nagu Hiina ja Kanada, kus süsiniku hinnastamise kavad on juba kehtestatud.

EL teeb koostööd ka **ELiga ühineda soovivate kandidaatriikidega**, et tagada nende riikide õigusaktide kiire kooskõlastamine ELi kliimaalaste õigusaktidega. Erilist rõhku pannakse edusammudele süsiniku hinnastamise valdkonnas ja ELi HKSi eeskirjadega vastavusse viimisel. Laienemisprotsess edeneb kiiremini kui see on edenenud kunagi varem viimase 15 aasta jooksul. 2025. aasta septembris alustas EL ametlikult ühinemisläbirääkimisi Albaaniaga keskkonnahoidliku ja kestliku ühenduvuse poliitika, sealhulgas keskkonna- ja kliimapoliitika teemal. Samuti vaatas EL aruandeperioodil läbi Moldova ja Ukraina õigusaktid, et kontrollida nende riikide valmisolekut järgida ELi kliimaalaseid õigusakte.

Edusamme tehti ka **olemasolevate roheliste liitude** (Jaapani, Norra ja Kanadaga) ja **rohepartnerluste** (Maroko ja Lõuna-Koreaga) rakendamisel, tugevdades dialoogi ja koostööd rohepöörde seisukohast olulistes valdkondades. 2024. aasta jaanuaris käivitati Lõuna-Koreas nelja-aastane ELi ja Korea rohepartnerluse programm. Programmi eesmärk on tõhustada ELi rohelist diplomaatiat ja edendada kahepoolset koostööd, toetades samal ajal rohepartnerluse rakendamist. Alates 2024. aasta juulist rakendatakse sarnast programmi – rohelise liidu rahastamisvahendit – ka Jaapanis.

EL on vahetanud ELi ja Hiina kõrgetasemelise keskkonna- ja kliimadialoogi raames teavet **Hiinaga** mitmesuguste rohepöörde kiirendamiseks võetavate poliitikameetmete kohta, sealhulgas Hiina heitkogustega kauplemise süsteemi (mis on inspireeritud ELi süsteemist), heitkoguste ja kliimamuutuste mõju modelleerimise, metaaniheite mõõtmise ja kontrollimise ning vastupanuvõime rahastamise elavdamise kohta. Oma kliimadiplomaatia kaudu on EL alates kõrgeimast poliitilisest tasandist kuni tehnilise tasandini julgustanud Hiinat andma oma panus ülemaailmsete kliimameetmete toetamisse. 2025. aasta juulis toimunud ELi ja Hiina tippkohtumise järel avaldati kliimat käsitlev ühisdeklaratsioon.

2025. aasta kevadel toimunud kolleegiumi visiidiga tugevdas EL suhteid **Indiaga**. Selle tulemusena avaldati 2025. aasta septembris **uus ELi-India strateegiline tegevuskava**, milles muu hulgas keskendutakse rohepöördele, puhtale tehnoloogiale ja kliimakerksusele. Samuti suureneb tehniline koostöö süsiniku hinnastamise ja kliima modelleerimise valdkonnas.

2025. aasta septembris toimus esimene kliima- ja keskkonnateemaline ELi ja Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni **ministrite dialoog**. Dialoogi raames kinnitati ühist pühendumust mitmepoolsele kliimaalasele tegevuskavale ja tugevat poliitilist tahet teha koostööd ambitsioonikate kliimameetmete nimel.

Indoneesias on hakatud hoogsamalt rakendama finantskoostöö mehhanismi – **energiasüsteemi õiglase ümberkujundamise partnerlust**. Partnerlus väljendub 20 miljardi USA dollari suuruses lepingus Indoneesia söepõhise majanduse süsinikuheite vähendamiseks. Seni on heaks kiidetud ligikaudu 1,2 miljardi USA dollari väärtuses laene ja toetusi, sealhulgas toetus Lääne-Jaavas asuvale hõljuvale päikeseenergiajaamale võimsusega 60 MW.

ELil on samasugune partnerlus Senegali, Lõuna-Aafrika ja Vietnamiga. Vietnam teeb oma 15 miljardi USA dollari suuruse partnerluse raames samamoodi kliimameetmete valdkonnas edusamme ja suured taastuvenergiaprojektid on jõudmas heakskiitmise etappi.

ELi **strateegia „Global Gateway“** kohaselt on kliima ja energia olulised prioriteedid Aafrikas. ELi lähenemisviis juba annab konkreetseid tulemusi. 2025. aasta märtsis käivitas EL 4,4 miljardi euro suuruse investeerimispaketi, et toetada puhta energia projekte Lõuna-Aafrikas. Samuti alustas EL Lõuna-Aafrikaga läbirääkimisi uut liiki kaubandus- ja kliimakokkuleppe üle, milleks on **puhta kaubanduse ja keskkonnasäästlike investeeringute partnerlus**. Nende algatustega aidatakse ELi ettevõtjatel mitmekesistada oma keskkonnahoidlikke tarneahelaid, tugevdatakse ELi konkurentsivõimet ja toetatakse Lõuna-Aafrikat heite vähendamisel.

2025. aasta septembris toimunud **teine Aafrika kliimatippkohtumine** näitas ELi pühendumust teha Aafrika partneritega koostööd Pariisi kokkuleppe eesmärkide saavutamiseks ning ELi toetust Aafrika rohepöördele ja kliimakerksuse suurendamisele. Samuti sillutas see teed 2025. aasta novembris Angolas toimuvale ELi ja Aafrika Liidu tippkohtumisele.

Üleskutsed teha rohkem koostööd kliimameetmete edendamiseks kajastuvad kõigi ELi ja kolmandate riikide (nt Kanada, Jaapan, Kesk-Aasia) 2025. aasta kahepoolsete tippkohtumiste päevakorras ja tulemustes.

Väga oluline vahend kliimapoliitika alase dialoogi ja koostöö edendamiseks ELi ning kolmandate riikide valitsuste, ettevõtjate, akadeemiliste ringkondade ning sotsiaal- ja majandusorganisatsioonide esindajate vahel on **ELi kliimadialoogide programm**, mille lõppeesmärk on täita Pariisi kokkuleppest tulenevad kohustused. 2025. aasta jaanuaris algas 2029. aasta keskpaigani kestev uus 30 miljoni euro suurune etapp, millega toetatakse kliimapoliitika alaseid kõnelusi 26 prioriteetses riigis.

8.3 Kliimameetmete rahastamine ja rahvusvaheline koostöö

Erasektori kliimarahastuse kõrval on arengumaadele Pariisi kokkuleppe rakendamisel oluliseks toeks rahvusvaheline kliimameetmete rahastamine avaliku sektori vahenditest.

EL ning selle liikmesriigid ja finantsasutused kokku on maailma suurim arenguabi andja ja kliimameetmete rahastaja, eraldades ligikaudu kolmandiku maailmas kliimameetmete jaoks antavatest avaliku sektori vahenditest. 2024. aastal andsid EL ja liikmesriigid avaliku sektori allikatest kliimameetmete rahastamiseks 31,7 miljardit eurot ja kaasasid veel 11,0 miljardit eurot erasektori vahendeid, et aidata arengumaadel vähendada kasvuhoonegaaside heidet ja kohaneda kliimamuutustega (vahendid jagunesid võrdselt leevendus- ja kohanemismeetmete vahel). Kaks kolmandikku neile riikidele otse antud ELi rahalisest toetusest anti soodsamatel eritingimustel, kusjuures peaaegu veerandiga toetati vähim arenenud riike.

Komisjon kohustus 2024. aastal eraldama kliimameetmete rahastamiseks 4,6 miljardit eurot. Sellest 27 % on mõeldud kliimamuutustega kohanemise, 46 % kliimamuutuste leevendamise ja 27 % valdkonnaüleste meetmete jaoks, mis hõlmavad nii kliimamuutuste leevendamisega kui ka nendega kohanemisega seotud prioriteete (vt tabel 4).

Tabel 4. Kliimaalased kulukohustused (2024)

	Võetud kulukohustuste summa (miljonites eurodes)	% kulukohustuste kogusummast
Kohanemine	1 221	27 %
Valdkonnaülesed meetmed	1 252	27 %
Leevendamine	2 087	46 %
Kokku	4 560	**100 %**

Komisjon jätkab partnerriikide toetamist oma rahastamisvahenditest. Näiteks naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „Globaalne Euroopa“ vahenditest vähemalt 30 % eraldatakse kliimameetmete jaoks. Siia alla kuuluvad meetmed ebakindlates ja konfliktidest mõjutatud piirkondades, võttes arvesse keerulist vastastikust seost kliimamuutuste, keskkonnaseisundi halvenemise, ebakindluse ja konfliktide vahel.

Global Gateway on 300 miljardi euro suurune strateegia, mille eesmärk on edendada partnerriikides arukat, puhast ja turvalist taristut, keskendudes digi, kliima-, energia- ja transpordivaldkonnale. Samuti investeeritakse selle kaudu inimestesse, haridusse, teadusuuringutesse ja tervishoidu. Üks konkreetne näide on strateegia osaks olev programm Euroclima, millega luuakse partnerlusi ELi ning Ladina-Ameerika ja Kariibi piirkonna vahel, et edendada rohepööret ja õiglast üleminekut.

Ühinemiseelse abi instrumendi (IPA III) puhul on seatud kliimamuutustega seotud kulutuste eesmärgiks 18 %, mis 2027. aastaks suureneb 20 %-le. See tähendab

enneolematut 4 miljardi euro suurust investeeringut, millega vähendatakse heidet ja aidatakse ELi kandidaatriikidel suurendada võimet panna vastu kliimamuutuste mõjule.

Selleks et leevendada väikeste arenevate saareriikide ja vähim arenenud riikide muret kliimameetmete rahastamise pärast, pidas Euroopa Komisjon koos Ühendkuningriigi, Prantsusmaa, Iirimaa ja Hispaaniaga Sevillas toimunud neljandal arengu rahastamise konverentsil (30. juuni – 4. juuli 2025) ministrite dialoogi. Ministrid, kõrgemad ametnikud ja peamised partnerid määrasid kindlaks pikaajalise partnerluse alused, et suurendada nende haavatavate riikide jaoks nii kliimameetmete rahastuse mahtu kui ka kättesaadavust.

EL ja selle liikmesriigid jätkavad aktiivselt toetuse andmist ka seoses kahjude ja kahjustustega, eraldades **kahjule ja kahjustustele reageerimise fondile** üle 400 miljoni USA dollari, millest enam kui 25 miljonit USA dollarit tuleb Euroopa Komisjonilt. Samuti osaleb EL selle fondi juhatuse liikmena aktiivselt fondi rakendamises.

Töö käib ka selle nimel, et Euroopa Kestliku Arengu Fond+ (EFSD+) kaudu edendada erasektori kaasamist kliimameetmetesse. Fondil on terviklik kogum vahendeid, sealhulgas tagatised, toetused ja tehniline abi, et kaasata erasektori investeeringuid kestliku arengu edendamiseks partnerriikides. Fond toetab muu hulgas kliimamuutuste leevendamist ja kliimamuutustega kohanemist ning keskkonnakaitset ja -juhtimist. Tehes kättesaadavaks mitmesugused riskijagamisvahendid väärtusega kuni 40 miljardit eurot, võib fond tuua aastatel 2021–2027 üle poole triljoni euro investeeringuid, peamiselt erasektorist.

Komisjon jätkab koostööd kestliku lennunduse valdkonnas, andes sihtotstarbelist toetust kestlike lennukikütustega seotud teostatavus- ja rakendusuuringute tegemiseks mitmes Aafrika riigis ja Indias. Lisaks jätkab komisjon paljude Aafrika ja Ladina-Ameerika riikide toetamist puhta linnalise liikumiskeskkonna arendamisel, sealhulgas keskkonnahoidliku ja tõhusa transporditehnoloogia (raudteed ja bussid) edendamisel. EL toetab ka suutlikkuse suurendamist laevanduses Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni nullnetoheite raamistiku raames, samuti roheliste merekoridoride loomist ning taastuvkütuste ja vähese süsinikuheitega kütuste tootmise ja merendussektoris kasutamise võimaluste uurimist.